Azg Ազգ

18 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 2006 ՇԱԲԱԹ 30 (3433)

Բերեզովսկին վաճառում, Պատարկացաբվիլին գնում է «Կոմերսանտը»

Բորիս Բերեզովսկին մտադիր է վաճառել «Կոմերսանտ» հրատարակչական տունն ու իրեն պատկանող մյուս ակտիվները: Այդ բիզնեսի նոր տերը, «Ռեգնում» գործակալության հաղորդմամբ, դառնալու է Բերեզովսկու վաղեմի գործընկերը՝ Բադրի Պատարկացաբվիլին: Նա ազատ ադրում է Վրաստանում եւ գտնվում հետախուզության մեջ՝ Ռուսաստանի Դաշնությունում: Բերեզովսկին էլ «ԱվտոՎԱԶ»-ի հափշտակումների գործով է հետախուզման մեջ 2002 թվականից:

«Վեդոմոստիին» տված հարցազրույցում Բերեզովսկին ասել է. «Վերջերս հայտարարեցի, որ անհրաժեշտ է ուժով վերցնել իշխանությունը, եւ Ռուսաստանում բոլոր արձագանքները եղավ: Դրանից հետո Բադրին առաջարկեց համատեղ բիզնեսում իմ բաժինը գնել: Մեկ շաբաթ առաջ Իսրայելում հանդիպեցինք եւ ես համաձայնեցի վաճառել իմ բաժինը»: Բերեզովսկին նաեւ հայտարարել է, որ իր քաղաքական ակտիվությամբ չի ցանկանում վտանգել ընկերոջ բիզնեսը:

Ցմանրամասնելով, թե ինչ ակտիվներ է ներառում համատեղ բիզնեսը, նախկին օլիգարխը հայտնել է, որ այն միլիարդներով է հաշվվում:

Ն. Պ.

Բարձրացել են ընտանեկան նպաստների բազային չափերն ու հավելումները

Պետությունը խնայում է աղքատի արժանապատվությունը

ԿԱՐԻՆԵ ՂԱՆԴԻԼՅԱՆ

Ընտանեկան նպաստների համակարգի ներդրումից ի վեր պետությունն անընդհատ փորձում է աղքատներին հասցեագրված իր փոքրիկ օգնությունը գոնե հասցեական դարձնել: Այնուամենայնիվ, այդ համակարգից դուրս շարունակում են հանդիպել ծայրահեղ անապահով եւ օրվա հացի կարոտ ընտանիքներ: Այդ մարդկանց համակարգից դուրս մնալու պատճառները նրանց անիրազեկությունն է օրենքներին, որի պատճառով չեն կարողանում պաշտպանել իրենց իրավունքները: Եվ բյուրոկրատական խոչընդոտներից տանջահար լինելը նույնպես, որ ստիպում է նրանց կես ճանապարհին կանգ առնել, եթե նույնիսկ որոշել են պաշտպանել իրենք իրենց:

Անցած տարի կառավարությունը որոշեց այդ ամենախոցված շերտին օգնության հասցեականությունը կարգավորել օրենսդրական մակարդակով: Այս տարվա հունվարի 1-ից գործողության մեջ մտան «Սոցիալական աջակցության մասին», «Պետական նպաստների մասին» օրենքները: Տարբերակվել են 3 հիմնական՝ ընտանեկան, երեխայի խնամքի եւ երեխայի ծննդյան նպաստները: Անապահովության սահմանային մեծությունը, անցած տարվա 34-ի փոխարեն, ընդունվել է 33 միավորը:

Տես էջ 3

ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ՀԱՄԵՎԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Եվրոպական հանձնակատարը հույս ունի, որ 2006-ը կլինի գործընկերության նոր առաջընթացի, հակամարտության խաղաղ լուծման առաջընթացի տարի

ԹԱՄԱՐ ՄԻՆԱՍՅԱՆ

Եվրամիության արտաքին հարաբերությունների եւ Եվրոպական հարեւանության քաղաքականության հանձնակատար Բենիտա Ֆերերո-Վալդները տարածաշրջանային երեք պետություններ այցի շրջանակներում երեկ Հայաստանում էր: Արտգործնախարար Վարդան Օսկանյանի հետ զրույցից հետո նրանք համատեղ մամուլի ասուլիսով հանդես եկան: Տկն Ֆերերո-Վալդները նշեց, որ դեռ 2000 թ.-ին, երբ նա ԵԱՀԿ գործող նախագահն էր, Հայաստանի հետ պարբերական հաստատուն կապերի մեջ է եղել: Այս այցի ընթացքում պրն Օսկանյանը հանձնակատարին բավական մանրամասն ներկայացրել է Լեռնային Ղարաբաղի վերաբերյալ վերջին բանակցությունների բովանդակությունը, քննարկել հետագա զարգացումները, տարածաշրջանային համագործակցության մի շարք խնդիրներ:

Եվրամիության եւ հարեւանների միջեւ յուրօրինակ համաձայնագիր Եվրոպական հարեւանության քաղաքականությունը նպաստակ ունի Եվրամիության ներքին շուկայում ապահովել հարեւանների ներգրավվածություն եւ նպաստել աստիճանաբար զարգացող ինտեգրմանը: Տկն Ֆերերո-Վալդները նշեց, որ մարտի սկզբին Բրյուսելում տեղի կունենա փաստաթղթի բանակցությունների երկրորդ փուլը, ինչը համատեղ առավել հստակ ակնկալիքների իրականացման հնարավորություն կտա: Առաջնահերթ խնդիրներից են ժողովրդավարության եւ մարդու իրավունքների ամրապնդումը, էներգետիկ անվտանգության խնդիրը: «Հուսով եմ արագ կավարտենք մեր համատեղ աշխատանքը, եւ համագործակցությունն ինտենսիվ կդառնա», նշեց հանձնակատարը: Նա հույս հայտնեց, որ 2006-ը կլինի գործընկերության նոր առաջընթացի տարի:

Տես էջ 8

Եվրախորհուրդը քննադատում է Ադրբեջանցի վանդալներին

Փետրվարի 16-ին Եվրախորհրդարանում 85 կողմ, 5 դեմ ձայնով ընդունվել է Ջուղայի հայկական գերեզմանոցում ադրբեջանցիների իրականացրած ավերածությունները խիստ քննադատող բանաձեւ: «Հստակ փաստարկներ են ներկայացվել այս հուշարձանների ավերածություններում ադրբեջանական իշխանությունների ներգրավվածության մասին», նշում է փաստաթուղթը ավելացնելով, որ «Ադրբեջանը չի պատասխանել ՄԱԿ-ի հատուկ զեկուցողներին»: Այս ամենից ելնելով Եվրախորհուրդը «խիստ քննադատում է Ջուղայի գերեզմանատան ավերածությունները եւ պահանջում, որ Ադրբեջանը թույլատրի հնէաբանական ժառանգությունը՝ հատկապես հայկական ժառանգությունը ուսումնասիրելու եւ պահպանելու գործողություններ իրականացնել»: Փաստաթուղթը նաեւ խնդրում է Ադրբեջանին թույլատրել ԵԽ պատվիրակության այց Ջուղա:

«Ազատություն» գործակալությանը տված հարցազրույցում Ադրբեջանի արտաքին գործերի նախարարության ինֆորմացիոն քաղաքականության վարչության ղեկավար Թայիր Թագիզադեն ասել է, որ ադրբեջանական կողմն այդ առթիվ որեւէ դիմում չի ստացել: «Եթե հայերը «անկախ փորձագետներ» ասելով հասկանում են հայկական սփյուռքը, ապա, բնականաբար, նրանց այցելությունն Ադրբեջան անթույլատրելի է», նշել է Թագիզադեն:

Հույս ունենանք, որ փորձագիտական խմբի այցը Ջուղա այնքան չի ուշանա, մինչեւ մեր հարեւանները հիմնահատակ ավերեն խաչքարերն ու գերեզմանոցը եւ ուսումնասիրելու ու պահպանելու ոչինչ չթողնեն:

Ֆ. Մ.

Թռչնագրիպը վարակում է կատուներին

Վիեննայի համալսարանի կենդանաբանության եւ բնապահպանության ամբիոնի պրոֆեսոր Քրիստիան Վալցերը նշում է, որ թռչնագրիպի վիրուսը փոխանցվում է կաթնասուններին, մասնավորապես՝ մի կատվից մյուսին: Առողջապահության համաշխարհային կազմակերպությունում մտահոգ են վիրուսի նման փոխակերպումից, քանզի դա հավելյալ վտանգ է ստեղծում մարդկանց համար:

Եվրոպայում ներկայումս տարածվում է վիրուսի ոչ թե ասիական, այլ սիբիրա-թուրքական տարբերակը: Ինչ վերաբերում է կատուների վարակմանը, դա հայտնաբերվել է պատահաբար: «Դի պրեսսե» թերթը գրում է, որ Թաիլանդի կենդանաբանական այգիներից մեկում 2004 թ. վագրերին եւ ընձայուծներին կերակրել են թռչնի հում մսով: Պարզվել է, որ միսը վարակված է թռչնագրիպի վիրուսով: Վայրի կենդանիները ոչ միայն հիվանդացել են, այլեւ վարակել ցեղակիցներին:

Հոլանդացի գիտնականները պարզել են, որ ընտանի կատուները եւս ենթակա են վարակի: «American Journal of Pathology» հանդեսի հունվարյան համարում նրանք նշում են, որ վիրուսն ախտահարում է կատուների թոքերը եւ մյուս օրգանները: Ավստրիացիների տներում 820 հազար կատու է պահվում: Կատուները շփվելիս կամ վայրի թռչուններ որսալիս կարող են վարակվել թռչնագրիպով:

Վայրի թռչունների զանգվածային չուն թերեւս սկսվի մարտի վերջերին: Այդ թռչուններն են՝ արագիլները, ուրուրները, կռունկները, գիշատիչ եւ երգեցիկ թռչուններ եւ այլն:

Պ. Ք.

Թեքեյան մշակութային միության նոր դափնեկիրները

ՍԵՒՈՒՆՅԱ ԲԱՂԱՅԵՆ

Սովորաբար մրցանակաբաշխության արարողությունների նախաշեմ տրամադրվածությանը՝ իբրեւ ստերեոտիպային միջոցառումների, երեկ Թեքեյան մշակութային միությունում, խախտվեց: Այդ օրն իր 15-ամյա կենսագրությամբ «Վահան Թեքեյան» մրցանակը հայտնի դարձրեց 2005 թ.-ի մրցանակակիրների անունները մշակույթի 7 անվանակարգերում՝ գրականություն, երաժշտություն, կերպարվեստ, մանկապատանեկան ստեղծագործություն, հումանիտար գիտություններ, ռադիո-հեռուստատեսություն, գեղարվեստական լուսանկարչություն (վերջին 2-ն իբրեւ մրցանակային անվանակարգեր Հայաստանում սահմանեց ԹՄՄ-ն): Սրահի տրամադրությունն ու մթնոլորտն ապահովված էր երաժշտական ճաշակով ֆոնավորմամբ ու միջավայրով: Հանդես եկավ Հայաստանի հանրային հեռուստառադիոընկերության էստրադային սիմֆոնիկ նվագախումբը՝ Երվանդ Երզնկյանի ղեկավարությամբ:

Արդեն ավանդույթային կարգով Արարատյան հայրապետական թեմի առաջնորդական փոխանորդ տեր Նավասարդ եպս. Կճոյանի՝ Գր. Նարեկացու «Իմաստություն» աղոթով բացվեց հանդիսությունը, որից հետո ԹՄՄ նախագահ Ռուբեն Միրզախանյանը հրապարակեց 2005 թվականի «Վահան Թեքեյան» մրցանակակիրների անունները՝ **Սարգիս Վահագն, Տիգրան Հեքեքյան, Ռուբեն Սաֆարեսոյան, Գարեգին Դավթյան, Տիգրան Մանսուրյան, Արթուր Բախտամյան, Զավեն Սարգսյան:**

Կրթության եւ գիտության նախարար Սերգո Երիցյանի խոսքին հետեւեց մշակույթի նորանշանակ նախարար Գեւորգ Գեւորգյանի, ըստ էության, առաջին հրապարակային ելույթը, որ նաեւ պարունակում էր դրվատանք ԹՄՄ մշակութային գործունեությանը:

Ապա, դարձյալ, ըստ կարգի, հանձնախմբերի նախագահները համապատասխան մեկնաբանություններով մրցանակակիրներին հանձնեցին պատվավոր հուշագրերը եւ 1000-ական ԱՄՆ դոլարը, որի ամենամյա ապահովումը պատկանում է ԱՄՆ-ի եւ Կանադայի Թեքեյան մշակութային միության կենտրոնական վարչությունը, բացառությամբ այս տարի սահմանված «Արա եւ Մարալ» մանկապատանեկան մրցանակի:

Տես էջ 2

Տեղեկագիր

Ունեցանք նոր օմբուդսմեն

«Եթե ակնկալում եք, որ կամակատար եմ լինելու, ինձ ձայն մի տվեք», ասել էր Արմեն Հարությունյանը

«Ես այսօր ոչ թե ընդդիմության թեկնածու եմ, այլ ընդդիմության առաջադրած թեկնածուն եւ հայցում եմ ձեր մեծահոգությունը՝ դառնալ խորհրդարանի միասնական թեկնածու»: Չնայած Հրանտ Խաչատրյանի այսպիսի դիմումին՝ երեկ օրվա երկրորդ կեսին փակ գաղտնի քվեարկությանը մասնակցած 118 պատգամավորից 87-ը քվեարկել էին մարդու իրավունքների կոալիցիայի պատգամավորի թեկնածու Արմեն Հարությունյանի օգտին: Հ. Խաչատրյանին կողմ եւ Ա. Հարությունյանին դեմ քվեարկած պատգամավորները 28-ն էին, 2 քվեաթերթիկ ճանաչվել էր անվավեր: Այդպիսով երեկվանից, խորհրդարանական ժամանակավոր հանձնաժողովի նախագահ Գագիկ Մելիքյանի կողմից ժամը 15.30-ի սահմաններում քվեարկության արդյունքները հայտարարելու պահից Հայաստանն ունեցավ մարդու իրավունքների նոր պատգամավոր: Արտահերթ նիստն սկսվելու պահին գրանցվել էր 114 պատգամավոր, բայց մինչեւ քվեարկության ժամանակ այդ թիվը հասավ 122-ի: Պատկերացրեք՝ քվեարկության էր եկել ԱԺ-ում երբեւէ չհայտնվող գործարար պատգամավոր Գագիկ Ծառուկյանը: Ի դեմ, եթե նրա հայտնությունը հստակ կազմակերպված լիներ՝ այն ազդեցությունը չէր ունենա, ինչ ունեցավ նրա հանպատրաստից հայտնվելը. նա եկավ քվեարկության ավարտից մի 15-20 րոպե առաջ, քվեարկեց, եւ անմիջապես ներկա լրագրողների մեծ մասը թողեց քվեարկության ընթացքին հետեւելն ու սկսեց Գ. Ծառուկյանից հարցազրույց վերցնել: Այդպիսով, լրագրողների մեծ մասը չտեսավ քվեարկության այդ 15-20 րոպեն:

Վերադառնանք ՄԻՊ ընտրության հարցով հրավիրված արտահերթ նիստի մանրամասներին. անցած նիստի բարիդրացիական մթնոլորտն այս նիստում, ընդդիմության ներկայացուցիչների ելույթներում արդեն մի փոքր թուլացել էր: Խմբակցությունների դիրքորոշումները չէին փոխվել, Գ. Արսենյանը (ՄԱԿ) նորից հայտնեց, թե խմբակցության պատգամավորներն ազատ են իրենց խղճով եւ սկզբունքներին համապատասխան քվեարկելու (ճիշտ է թեեւ, որ մի փոքր ավելի տեղ տվեց կոալիցիայի թեկնածուի որակները ներկայացնելուն):

«Ազգային միաբանության» ղեկավարն, ինչպես միշտ, խաղաքարոզ եւ իրենց կյանքով. իրենք կարիք ունեն ուշադրության եւ տնտեսական ուժի: Մեզ մոտ ընդգրկված պետք է լինեն այնպիսի մարդիկ, որոնք ժողովրդի հարգանքն են վայելում, իրենց տարածքում վստահություն ներշնչում: Այսօր Ծառուկյան Գագիկին ոչ թե պատգամ է պետք, ոչ թե ակնկալիք ունի, այլ իր աղրած կյանքով անում է ամեն ինչ զարգացման եւ բարելավման համար: Նա ինքը կարիք ունի ուշադրության, հարգանքի եւ կյանքում ձեռագիր թողնելու: Ամեն ինչ փողի մեջ չէ»: Գ. Ծառուկյանն այդպես էլ որեւէ անուն չտվեց, թե ո՞վ է իր ստեղծած կուսակցության անդամ:

«Բարգավաճ Հայաստան» կուսակցության համագումարը կլինի մինչեւ օգոստոս. «Մենք չենք շտապում, մենք պետք է կարողանանք մեր ասածն իրականացնել»: Իսկ թե մյուս կուսակցությունների ծրագրերից ինչո՞վ է տարբերվում Գ. Ծառուկյանի կուսակցության ծրագիրը, ինչեց այսպիսի պատասխան. «Բոլորի ծրագրերն էլ շատ ընտիր են, բայց կարեւորը դա կատարելի դարձնելն է»:

Խորհրդարանի թեման խորացնել փորձող լրագրողներին ի վերջո Գագիկ Ծառուկյանը մի քիչ կոշտ պատասխանեց. «Ծառուկյանը գալիս է աշխատելու, Ծառուկյան Գագիկը կնոջկա սեղմող չէ, որ գա սեղմի ու գնա»:

Գործարարը նաեւ դժգոհեց, որ լրագրողներից ոչ մեկը որեւէ դրվատանքի խոսք չի ասել Թուրինում մեր պատվիրակության հետ կապված Ծառուկյանի տարած աշխատանքների մասին. «Գրեթե, որ փոփոխություն կա սպորտում» եւ այլն: Այդ մասին ավելի մանրամասն՝ մեր հետագա համարում:

Մ. Խ.

ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ

Ընդդիմությունն ընտրեց ընդդիմադիր թեկնածու

Ընդդիմությունն ընտրեց ընդդիմադիր թեկնածու: Ինչպես ասաց Հանրապետական կուսակցության նախագահ Վազգեն Մանասյանը, ընտրությունը կատարվեց ոչ թե ինչպես մինչեւ հիմա՝ ինչ-որ մեկի հրահանգով, այլ ինքնուրույն: Ինչպես ասաց Ազգային միաբանության ղեկավար Արամ Սարգսյանը, ընտրությունը կատարվեց ոչ թե ինչպես մինչեւ հիմա՝ ինչ-որ մեկի հրահանգով, այլ ինքնուրույն: Ինչպես ասաց Ազատ դեմոկրատների ղեկավար Արամ Մանուկյանը, ընտրությունը կատարվեց ոչ թե ինչպես մինչեւ հիմա՝ ինչ-որ մեկի հրահանգով, այլ ինքնուրույն: Ինչպես ասաց Ազգային միաբանության ղեկավար Արամ Սարգսյանը, ընտրությունը կատարվեց ոչ թե ինչպես մինչեւ հիմա՝ ինչ-որ մեկի հրահանգով, այլ ինքնուրույն: Ինչպես ասաց Ազատ դեմոկրատների ղեկավար Արամ Մանուկյանը, ընտրությունը կատարվեց ոչ թե ինչպես մինչեւ հիմա՝ ինչ-որ մեկի հրահանգով, այլ ինքնուրույն: Ինչպես ասաց Ազգային միաբանության ղեկավար Արամ Սարգսյանը, ընտրությունը կատարվեց ոչ թե ինչպես մինչեւ հիմա՝ ինչ-որ մեկի հրահանգով, այլ ինքնուրույն: Ինչպես ասաց Ազատ դեմոկրատների ղեկավար Արամ Մանուկյանը, ընտրությունը կատարվեց ոչ թե ինչպես մինչեւ հիմա՝ ինչ-որ մեկի հրահանգով, այլ ինքնուրույն: Ինչպես ասաց Ազգային միաբանության ղեկավար Արամ Սարգսյանը, ընտրությունը կատարվեց ոչ թե ինչպես մինչեւ հիմա՝ ինչ-որ մեկի հրահանգով, այլ ինքնուրույն: Ինչպես ասաց Ազատ դեմոկրատների ղեկավար Արամ Մանուկյանը, ընտրությունը կատարվեց ոչ թե ինչպես մինչեւ հիմա՝ ինչ-որ մեկի հրահանգով, այլ ինքնուրույն:

«Գագիկ Ծառուկյանը կնոջկա սեղմող չէ»

Երեկ Գագիկ Ծառուկյանին շրջապատած լրագրողները փորձում էին վերջին ամիսներին կուսակված հարցերի պատասխաններն ստանալ: Նա նախ հայտարարեց, որ այսուհետեւ հաճախակի է գալու խորհրդարան, քանի որ ստեղծել է կուսակցություն եւ պետք է դրանով լրջորեն զբաղվի: Կուսակցության դռները բաց են՝ բոլորն էլ կարող են գալ եւ աշխատել. «այն մարդիկ, որոնք ընդունված են ժողովրդի կողմից, պիտանի են քաղաքական գործունեության համար՝ նրանց համար դռները բաց են»:

Վիկտոր Դալլաքյանին առաջարկ եղե՞լ է, թե՞ ոչ. «Ես ոչ մեկին առաջարկ չեմ արել եւ չեմ անելու, մարդիկ մեր ծրագրերը, գաղափարները նայելով ինքնըստինքյան թող գան: Կուսակցությունում կընդգրկվեն այն քաղաքական գործիչները, որոնք ի ծնե են քաղաքական գործիչ՝ գաղափարով եւ իրենց կյանքով. իրենք կարիք ունեն ուշադրության եւ տնտեսական ուժի: Մեզ մոտ ընդգրկված պետք է լինեն այնպիսի մարդիկ, որոնք ժողովրդի հարգանքն են վայելում, իրենց տարածքում վստահություն ներշնչում: Այսօր Ծառուկյան Գագիկին ոչ թե պատգամ է պետք, ոչ թե ակնկալիք ունի, այլ իր աղրած կյանքով անում է ամեն ինչ զարգացման եւ բարելավման համար: Նա ինքը կարիք ունի ուշադրության, հարգանքի եւ կյանքում ձեռագիր թողնելու: Ամեն ինչ փողի մեջ չէ»: Գ. Ծառուկյանն այդպես էլ որեւէ անուն չտվեց, թե ո՞վ է իր ստեղծած կուսակցության անդամ:

«Բարգավաճ Հայաստան» կուսակցության համագումարը կլինի մինչեւ օգոստոս. «Մենք չենք շտապում, մենք պետք է կարողանանք մեր ասածն իրականացնել»: Իսկ թե մյուս կուսակցությունների ծրագրերից ինչո՞վ է տարբերվում Գ. Ծառուկյանի կուսակցության ծրագիրը, ինչեց այսպիսի պատասխան. «Բոլորի ծրագրերն էլ շատ ընտիր են, բայց կարեւորը դա կատարելի դարձնելն է»:

Խորհրդարանի թեման խորացնել փորձող լրագրողներին ի վերջո Գագիկ Ծառուկյանը մի քիչ կոշտ պատասխանեց. «Ծառուկյանը գալիս է աշխատելու, Ծառուկյան Գագիկը կնոջկա սեղմող չէ, որ գա սեղմի ու գնա»:

Գործարարը նաեւ դժգոհեց, որ լրագրողներից ոչ մեկը որեւէ դրվատանքի խոսք չի ասել Թուրինում մեր պատվիրակության հետ կապված Ծառուկյանի տարած աշխատանքների մասին. «Գրեթե, որ փոփոխություն կա սպորտում» եւ այլն: Այդ մասին ավելի մանրամասն՝ մեր հետագա համարում:

Մ. Խ.

ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹՅՈՒՆ

Թեքեյան մշակութային միության նոր դափնեկիրները

1-ին էջից

Այսպես, գեղարվեստական գրականության անվանակարգով «Վահան Թեքեյան» մրցանակին արժանացավ ԱՄՆ-ից գրող **Սարգիս Վահագնը**՝ «Արշիլ Գորկի» վեպի համար: Հեղինակը ներկա չէր, ստեղծագործությունը ներկայացրեց հանձնախմբի նախագահ, ԱՄՆ եւ Կանադայի ԹՄՄ կենտրոնական վարչության փոխնախագահ Երվանդ Ազատյանը: Նա նկատեց, որ ներկայացված 20-25 գործերը «բարեհույս կերպով» հայաստանյան կյանքի գեղարվեստական արտացոլումներն են: Այդուհանդերձ, որոշակի նկատառումներով մրցանակը տրվեց Ս. Վահագնին: Արշիլ Գորկին իբրեւ ազգային հպարտություն եւ հայոց ողբերգությունը խորհրդանշող արվեստագետի կերպար, խորապես ողբերգական էր իր ապրած ժամանակում, ինչպես հայաստանյան, այնպես էլ ամերիկյան իրականության մեջ: Երբ ստիպված էր՝ ողորկելու իր հայկականությունը, բայց միաժամանակ նամակներում զարմանալիորեն ճշգրտությամբ ու սարսռացնող խորքայնությամբ բացելու իր հայկական ոգու թափնաբերտերը: Ուստի արդար եւ անհրաժեշտ է, որ հայ գրողն Արշիլ Գորկու կենսագրական վեպը ստեղծեր:

Եր. Ազատյանը պատշաճորեն անդրադարձավ նաեւ մրցանակի մյուս հավակնորդ Վարուժան Այվազյանի «Համեմատական կենսագրություններ» գործին՝ իբրեւ այսօրվա հայ գրականության մեջ նորարարական փորձ՝ ինքնատիպ լեզվամտածողությամբ, ուրույն կառուցվածքով:

Մանկապատանեկան ստեղծագործության անվանակարգի հանձնաժողովի նախագահ, **«Ազգ»** օրաթերթի գլխավոր խմբագիր Հակոբ Ավետիքյանը ներկայացրեց հաղթողին՝ **«Հայաստանի փոքրիկ երգիչներ»** համույթը եւ ղեկավար **Տիգրան Հեքեքյանին:**

Այս տարի նյույորքցի քույրեր Սիլվա եւ Իրմա Տեր-Ստեփանյանները երեւանյան գրախանութներում հայերեն մանկական գրականության եւ CD-ների նկատելի պակասից մտահոգված՝ մտահղացան մանկական ստեղծագործությունների համար սահմանել «Արա եւ Մարալ» գումարային մրցանակ: Հակոբ Ավետիքյանը հույս հայտնեց, որ Նյու Յորքում հայապահպանման ոգու ջատագով քույրերը թերեւս նկատեն նաեւ այսօրվա մեր մամուլում երգիծական լրագրության գրեթե իսպառ բացակայությունը եւ սահմանեն նման մի մրցանակ իրենց հայրիկի՝ սփյուռքի հայտնի երգիծաբան Միհրան Տեր-Ստեփանյանի (Խելոք Դավիթ) անունով:

Ակադեմիկոս Վլադիմիր Բարխուդարյանը մինչ հումանիտար գիտությունների անվանակարգի մրցանակի հանձնումը, ԳԱԱ նախագահի շնորհավորանքները հղեց **«Ազգ»** օրաթերթին հոբելյանի առիթով, ապա ներկայացրեց պետհամալսարանի պրոֆեսոր, լեզվաբան **Ռուբեն Սաֆարեսյանի** «Արեւմտահայերենի եւ արեւելահայերենի բառապաշարային առանձնահատկությունները» ուսումնասիրությունը, որում հեղինակն իրատեսական առաջարկություններ է անում հայոց լեզվի երկու ճյուղերի մերձեցման հնարավոր ուղիների մասին:

Արվեստաբանության դոկտոր Հրավարդ Հակոբյանը ներկայացրեց կերպարվեստի անվանակարգում հաղթող ճանաչված **Գարեգին Դավթյանի** «Այծամարդը եւ փերին աշխատանքը»՝ որպես քանդակագործական պլաստիկայի մաքր ձեւաչափերի հին ավանդույթների շարունակություն՝ ժամանակակից մտածողությամբ եւ տեխնիկայով:

Ռադիոհեռուստատեսության հանձնաժողովի նախագահ, Հանրային ռադիոյի տնօրեն Արմեն Ամիրյանն արձանագրեց, որ այս ոլորտը մինչ բիզնեսի հունն ընկած իր գործն էր անում, հանկարծ սթափվեց, «Վահան Թեքեյան» մրցանակային անվանակարգերի մեջ հայտնվելով ու հասկացավ, որ ինքը նաեւ, գուցե նախ եւ առաջ, մշակույթ է: Մրցանակն էլ հանձնվեց Հանրային հեռուստատեսության մշակութային ամենալուրջ հաղորդումների հեղինակ **Արքուր Բախտամյանին**՝ «Հայերի Վենետիկը» շարքի համար: Մտավորական մի լայն շերտի մշտական լսարան ունեցող նախկին «Կեսգիշերային ճեպընթաց», այժմ՝ «Ամլորականչ» հաղորդումներում Արքուր Բախտամյանը բացահայտում է այսօրվա մեր մշակութային դաշտը եւ նրա լուրջ ու աչառու գործիչներին տեսնողի եւ արժեւորողի այնքան կարեւոր հատկանիշները: Եվ Բախտամյանի հաղորդումը հեռուստատեսային տոնավաճառային ցածրաճաշակ պահանջներին ընդդիմացող հաջողված մի փորձ էր: Բայց զարմանալիորեն տեղեկացանք, որ հանրային հեռուստատեսության ղեկավարության որոշմամբ, հաղորդումը փակվել է: «Վահան Թեքեյան» մրցանակի շնորհումն Արքուր Բախտամյանին, փաստորեն, բարոյապես մերժում եւ ժխտում է հաղորդումը փակելու կարճամիտ այդ որոշումը:

Գեղարվեստական լուսանկարչության հանձնաժողովի նախագահ, կինոռեժիսոր Ալբերտ Յավուրյանը իրեն հատուկ հրաալի հումորով ներկայացրեց մրցանակակիր՝ **Զավեն Սարգսյանին**, գնահատելով գեղարվեստական լուսանկարչությունն իբրեւ մշակույթ դիտելու ԹՄՄ այս վերաբերմունքը: Իր հերթին, Փարաջանովի տունթանգարանի տնօրեն Զավեն Սարգսյանը Երեւանում լուսանկարչության թանգարան ունենալու գաղափարը հույս հայտնեց դա տեսնել Մաշտոց 7ա հասցեի կլոր շենքերից մեկում:

Երաժշտության ոլորտում «Վահան Թեքեյան» մրցանակին արժանացավ կոմպոզիտոր **Տիգրան Մանսուրյանը**՝ 2004-ի ստեղծագործությունների համար:

Հանձնաժողովի նախագահ Դավիթ Ղազարյանը հայտնեց, որ մասնակցի՝ Հայաստանում ներկա չգտնվելու պատճառով, 2 ամիս անց Մանսուրյանի ստեղծագործությունների համերգային ծրագիր կկազմակերպվի՝ պատվավոր մրցանակը արժանավայել հանձնելու ազնվագույն հայ մարդուն, տաղանդավոր երաժշտին, նուրբ գեղագետին ու մտածողին:

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակության մեջ տարի
Պետական եւ հրատարակիչ
«ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԹ» ՍՊԸ
Երեւան 375010 Հանրապետության 47
Ֆաքս 374 1 562863
e-mail: azg2@arminco.com
www.azg.am
Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՎԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635
Խմբագիր
ՊԱՐՈՅՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ / հեռ. 529221
Լրագրողների սենյակ / հեռ. 581841
Հանձնարարություններ / հեռ. 582483
Շուրջօրյա լրահավաք ծառայություն / հեռ. 529353
Հանձնարարագրային բաժանմունք
«Ազգ» թերթի
Թերթի նիւթերի ամբողջական թէ մասնակի արտատպումները տպագիր մամուլի միջոցով կամ ռադիոհեռուստատեսութեամբ առանց խմբագրութեան գրաւոր համաձայնութեան խստիւ արգելւում են համաձայն ՀՀ հեղինակային իրաւունքի մասին օրէնքի
Նիւթերը չեն գրախօսւում ու չեն վերադարձւում
Գ տառով յօդուածները գովազդային են, որոնց բովանդակութեան համար խմբագրութիւնը պատասխանատուութիւն չի կրում:
"AZG" Daily NEWSPAPER
Editor-in-chief
H.AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

«Արտադրողականություն եւ մրցունակություն»: Այս թեմայով երեկ ազգային առաջին սիմոզիումն էին կազմակերպել Հայաստանի արդյունաբերողների եւ գործարարների միությունն (ՀԱԳՄ) ու Աշխատանքի միջազգային կազմակերպությունը (ԱՄԿ): Բավականին ներկայացուցչական սիմոզիումին մասնակցում էին պետական կառույցների, գործարար աշխարհի, միջազգային կազմակերպությունների ներկայացուցիչներ, որոնք քննարկեցին այս ոլորտին վերաբերող զանազան ուսումնասիրություններ եւ հարցումների արդյունքներ:

Մակրոտնտեսական Հայաստանից դեպի միկրոտնտեսական Հայաստան

Մրցունակության եւ արտադրողականության բարձրացումը պետության ու գործարարների համատեղ գերխնդիրն է

Ըստ միջոցառման առաջին զեկուցող, «Տնտեսություն եւ արժեքներ» հետազոտական կենտրոնի տնօրեն **Մանուկ Հերգնյանի**, մի շարք ցուցանիշներով եւ ինդեքսներով Հայաստանը շատ համեստ դիրքեր է զբաղեցնում: Եթե, օրինակ, մակրոտնտեսական եւ հանրային ինստիտուտների ինդեքսներով առջեւում ենք, ապա ածի մրցունակության ինդեքսով 117 երկրների թվում գտնվում ենք 79-րդ, բիզնեսի մրցունակության ինդեքսով՝ 88-րդ, մարկետինգի օգտագործման ինդեքսով՝ 107-րդ տեղերում: Տեխնոլոգիաների ինստիտուտով եւս Հայաստանը հետ է մնում, քանի որ հեռահաղորդակցության տվյալներն են հիմք վերցված, իսկ բջջային հեռախոսների հասանելիության տեսակետից վերջին տեղում ենք (այստեղ հավանաբար հիմք է ընդունվել մինչ երկրորդ օրերատորի շուկա մուտք գործելու ժամանակահատվածը-Ա. Մ.): Ելույթ ունեցողն ամփոփելով նշեց, որ մակրոտնտեսական լավ ցուցանիշներից բացի, մեր տնտեսության համար կարեւորվում է միկրոտնտեսական ածը, այսինքն արտադրողականության ավելացումը:

«Գործատուների կազմակերպությունների արտադրողականության եւ մրցունակության հնարավորությունների բարձրացման ծրագրի» ղեկավար **Գագիկ Մակարյանը** ներկայացրեց 58 տարբեր ոլորտի ձեռնարկությունների մեջ անցկացված հարցման արդյունքները, որոնք արտացոլում էին գործարարների տեսակետները իրենց գործունեությանը խոչընդոտող հանգամանքների մասին: Այդ ձեռնարկությունների ներկայացուցիչները իրենց գործունեության երկու հիմնական խոչընդոտներն են համարել պետական մարմինների վարչարարությունն ու բյուրոկրատական քաշքշուկները եւ օրենսդրական հաճախակի փոփոխությունները: Նշվեց, որ գործարարների 72 տոկոսը պետությանն է վերագրում իրենց խոչընդոտող խնդիրների լուծումը եւ միայն 28 տոկոսն է ինքնաքննադատական մոտեցում ցուցաբերում, գտնելով, որ իրենց իսկ կողմից լուծելիք խնդիրներ ունեն:

Ի դեմ, լրագրողների հետ զրույցի ժամանակ Գագիկ Մակարյանը նշեց նաեւ, որ ըստ վերոնշյալ ուսումնասիրության, իրականությանն այնքան էլ չի համապատասխանում որակյալ աշխատուժ ունենալու մեր ավանդական տեսակետը, եւ եթե աշխատուժի կրթվածության բնագավառում լուրջ խնդիրներ չարվեն, ապա առաջիկայում այդտեղ նույնպես խնդիրներ կունենանք:

Կենտրոնական բանկի նախագահ **Տիգրան Սարգսյանը** նույնպես այն կարծիքին էր, որ մակրոտնտեսական առումով լավ պայմաններ ապահովելով, միկրոտնտեսական առումով լուրջ խնդիրներ ունենք: Դրանք են սվերային տնտեսությունն ու կոռուպցիան: Նրա համոզմամբ, Հայաստանում պետք է բացահայտվեն այն շահագրգիռ սուբյեկտները, որոնց շահերը պահանջում են պայքարել կոռուպցիայի դեմ: ԿԲ նախագահի համոզմամբ, այս առումով Հայաստանը պետք է ավելի գրավիչ լինի, քան հարեւան երկրները, որոնցից մեկի առավելությունը նավթային ռեսուրսներն են, մյուսինը՝ տարանցման հնարավորությունները:

Սիմոզիումի ժամանակ արծարծված հարցերին լրագրողների հետ զրույցի ժամանակ առավել հանգամանորեն անդրադարձավ ՀԱԳՄ նախագահ **Արսեն Ղազարյանը**: Նա պատահական չհամարեց, որ քննարկման են դրված արտադրողականության եւ մրցունակության հարցերը: Դա նշանակում է, որ այս ոլորտներում խնդիրներ կան, որոնց լուծմանը պետք է մասնակցեն պետությունը, գործարարները, հասարակության ներկայացուցիչները: Որքանո՞վ է իրավիճակն այս ոլորտներում բարենպաստ, որքանո՞վ է պետությունը կարողանում աջակցել, եւ ինչ խոչընդոտներ կան, որքանո՞վ են դրանք կախված պետական կառավարման օղակներից, որքանո՞վ՝ մասնավոր ձեռնարկատերերի մենեջմենտից:

Արանք են, ըստ Արսեն Ղազարյանի, քննարկման առարկա դարձած հիմնական հարցերը: Նա ընդգծեց, որ այսօրվա ձեռքբերումները բավարար չեն առաջա զարգացում ապահովելու, տարածաշրջանում մրցունակ տնտեսություն ունեցող պետություն մնալու եւ այդ մրցակցության մեջ տարածաշրջանային գերակայություն ապահովելու համար: Դրա համար պետք է մշակվեն մեթոդներ եւ առաջարկներ մրցունակությունն ու արտադրողականությունը երկրում բարձրացնելու համար: ՀԱԳՄ նախագահի համոզմամբ, դա միայն պետության խնդիրը չէ: Նաեւ ձեռնարկատերերն իրենք պետք է կարողանան գիտակցել իրենց ընկերություններում մրցունակությունն ու արտադրողականությունը բարձրացնելու անհրաժեշտությունը:

«Ազգի» այն հարցին, թե «ինչպե՞ս է ՀԱԳՄ նախագահը վերաբերվում գործարարների գերակշիռ մասի՝ բոլոր խնդիրների լուծումը, առանց սեփական գործունեության բարելավումը կարեւորելու, բացառապես պետությունից պահանջելուն», նա պատասխանեց, որ հետաքրքիր է բոլոր խնդիրները բարդել միայն դիմացինի վրա՝ դա կլինի պետությունը, մրցակիցը, հասարակությունը կամ անգամ շուկան: «Մեր խնդիրն է գործարարների այդ գիտակցությունը փոխել», նշեց Արսեն Ղազարյանը, ավելացնելով, որ այն խնդիրները, որոնց լուծումը պետությունից է կախված, իրենք շարունակելու են պահանջել նրանից, բայց գործարարները նաեւ պետք է՝ սկսեն իրենց առջեւ պահանջներ դնել: «Լինել առաջին հերթին ինքնաքննադատ, որ յուրաքանչյուր ընկերության զարգացման հիմքն է», ընդգծեց միության նախագահը, ասելով, որ միջազգային շուկայում ներկայումս մրցունակ ձեռնարկությունները հենց այդ մոտեցումն են որդեգրել:

ԱՐԱ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

ՀՀ ԿԳ նախարարության պարզաբանումը

Վերջին օրերին զանգվածային լրատվամիջոցներում, գիտական եւ հասարակական շրջանակներում ակտիվացել են գիտությանն առնչվող քննարկումները: Այդ առթիվ կրթության եւ գիտության նախարարության մամուլի ծառայությունը պարզաբանում է, որ պարբերաբար ԿԳ նախարարությունը, ինչպես կրթական, այնպես էլ գիտական բարեփոխումների վերաբերյալ սանում է ծրագրեր, տեսակետներ, հայեցակարգեր եւ առաջարկություններ ինչպես միջազգային, այնպես էլ տարբեր հասարակական, գիտական կազմակերպություններից, նաեւ անհատ գիտնականներից, եւ որպես կանոն դրանք ընդունում ի գիտություն: Այդպես էլ ի գիտություն է ընդունել ՄԱԿ-ի կատարած հետազոտությունը, որը չի կարող լինել որպես պետական հայեցակարգ, ինչպես հաճախ թյուրիմացաբար ներկայացվում է հրապարակումներում:

Այդ ուսումնասիրությունը ընդամենը ՄԱԿ-ի երեւանյան գրասենյակի կողմից բաց մրցույթով ընտրված մի խումբ փորձագետների կարծիքն է, ուրիշ ոչինչ:

Ինչ վերաբերում է ՀՀ ԳԱԱ-ին, ապա ԿԳ նախարար Ս. Երիցյանը բազմիցս հայտարարել է. «Գիտությունների ազգային ակադեմիան եղել է, կա եւ կլինի»: Ի դեմ, անցած տարվա վերջերին ԳԱԱ-ն ՀՀ կառավարություն է ներկայացրել բարեփոխումների սեփական հայեցակարգը, որը սահմանված կարգով կքննարկվի կառավարությունում:

ՀՀ ԿԳ լրատվական ծառայություն

«Հազարամյակի մարտահրավերների» հայաստանյան ծրագիրը կստորագրվի այս տարվա գարնանը Վաշինգտոնում

Այս մասին տեղեկանում ենք ֆինանսների եւ էկոնոմիկայի նախարարության լրատվական ծառայության տարածած հաղորդագրությունից: Հայկական կողմն այս մասին տեղեկացել է երեկ տեղի ունեցած տնտեսական համագործակցության հայ-ամերիկյան միջկառավարական աշխատանքային խմբի միջանկյալ նիստի ժամանակ, որը նախագահել են Հայաստանի ֆինանսների եւ էկոնոմիկայի նախարար Վարդան Խաչատրյանն ու Հայաստանում ԱՄՆ դեսպան Ջոն Էվանսը:

Լրատվական ծառայությունից նաեւ տեղեկանում ենք, որ հանդիպման ընթացքում կողմերն անդրադարձել են «խաղաղականության բարեփոխումներին, ժողովրդավարական կառավարման խթանմանը, կոռուպցիայի դեմ պայքարին, թոչնագրիպի դեմ ուղղված քայլերին, Հայաստանի կրթական համակարգի բարելավման ծրագրերի օժանդակմանը եւ այլ հարցերի»:

Ա. Մ.

Հայ-իտալական բարեկամության մասին պատմող հուշագիրք

Այսօր Հայաստանի ազգային պատկերասրահում տեղի կունենա «Տեսի զերկիրն Իտալիոյ» հուշագրքի շնորհանդեսը: Գրքի ստեղծման երախտավորներն են Հայաստանի արտգործնախարարությունը եւ Հայաստանում Իտալիայի դեսպանությունը: Հուշագիրքն անշուշտ մեծ կարեւորություն ունի: Այն վառ է պահելու հիշողությունները 2005 թվականի հայ-իտալական մշակութային օրերի մասին, որ առավել սերտացրին հայ-իտալական ջերմ հարաբերությունները: Այս մասին հանդիսության ժամանակ մեկ անգամ եւս կհավաստեն ՀՀ ԱԳ նախարարը, Հայաստանում Իտալիայի դեսպանը եւ Մխիթարյան միաբանության ընդհանուր աբբահայր Եղիա վրդ. Քիլաղբյանը:

Բարձրացել են ընտանեկան նպաստների բազային չափերն ու հավելումները

1-ին էջից

Ըստ այդմ, 33-37 անապահովության միավորով ընտանիքներում 18 տարին չլրացած յուրաքանչյուր անձի տվող հավելումը կազմում է 4000 դրամ: Եթե 18-ից ցածր տարիքի անձանց թիվը 4 է կամ դրանից ավելի, 4000-ի փոխարեն 5000 դրամ է տրվում: 5000-ը 6000 է դառնում, եթե նպաստառու ընտանիքն ապրում է լեռնային կամ սահմանամերձ բնակավայրում: Նշված պարագայում 18 տարին չլրացած 4 եւ 4-ից ավելի անդամներ ունենալու դեպքում, յուրաքանչյուրի հավելման չափը 5500 է դառնում:

Նույն սկզբունքը գործում է նաեւ 37-40, 40 եւ ավելի սահմանային միավորներով վճարումների հիմքում:

Գործում է նաեւ միանվագ (20 հազար դրամ) դրամական օգնության սխեմա, որ տրվելու է նպաստի համակարգում հաշվառված այն ընտանիքներին, որոնց երեխան կամ երեխաները հաճախում են առաջին դասարան:

Միանվագ դրամական օգնություն տրվում է նաեւ հոտարկավորության դեպքում, երբ մահանում է ընտանիքի անդամը, որը կենսաթոշակառու կամ աշխատող չէ (25 հազար դրամ): Հաջորդը երեխայի ծնվելու առիթով տրվելիք նպաստն է (35 հազար դրամ), եւ վերջինը (7000 դրամ)՝ հրատապ օգնության, անհետաձգելի լուծում պահանջող (հաշմանդամության, տարիքի հետ կապված ինքնասպասարկման ունակությունների կորուստ, երկարատեւ գործազրկության, ընտանեկան կոնֆլիկտների, դժբախտ պատահարների եւ այլ) դեպքերում:

Սոցիալական աջակցության օրենքում ամրագրվել է նաեւ մի սկզբունք, որ մինչ այժմ նորություն էր: Հատուկ կետ է նշվել անապահովի պատիվն ու արժանապատվությունը հարգելու մասին: Այդ դրույթի տրամաբանությամբ օրենքում «աղքատ» ձեւակերպմամբ սահմանումներ չկան: Ի դեմ, այդ բառը խուսափեց օգտագործել նաեւ աշխատանքի եւ սոցիալական պահովության նախարարի տեղակալ **Արծվիկ Մինասյանը**, որ երեկ հրավիրել էր լրագրողներին՝ մանրամասնելու ընտանեկան նպաստի համակարգում այս տարի գործողության մեջ մտած այս փոփոխությունները:

«Ընտանեկան նպաստի հիմնական գաղափարախոսությունը կենսապահովման նվազագույն բյուջեից ցածր գումար ունեցողներին կամ այդպիսի ռիսկի ենթակա անձանց հնարավորինս կենսապահովման կամ կենսամակարդակի բարձրացման աջակցությունն է», հատուկ ընդգծեց նա: Հիշեցնենք, որ մեր երկրում այս պահին հաշվարկված ու սահմանված չեն կենսապահովման նվազագույն զամբյուղ հասկացությունն էլ, դրա պարունակությունն էլ: Կառավարությունը չի շտապում իր եւ հասարակության համար բացահայտել այդ զամբյուղի ծավալներն ու բովանդակությունը: Եվ հասցեականության երախիքը, ինչին այնքան ձգտում է պետությունը, առանց կենսապահովման նվազագույն զամբյուղի պարունակությունը հստակեցնելու, շարունակում է թեական մնալ: Չի օգնի նաեւ այն հանգամանքը, որ այս տարի պետբյուջեն բարեհոգաբար ընտանեկան նպաստների համակարգի համար նախորդ տարվա 20 մլրդի փոխարեն 24 մլրդ դրամ է նախատեսել:

Այդ գումարն ուղղվելու է 132 հազար 400 ընտանիքի: Ի դեմ, նախորդ տարի նրանց թիվը 139 հազար էր:

Մյուս կողմից, նպաստների հասցեականության ապահովման համար աղքատ ընտանիքների եկամուտների վերաբերյալ հավաստի տեղեկատվության հայթայթումն էլ խիստ կարեւոր է: Այս տարիներին աղքատների տարբեր շերտերն այնքան փորձառու դարձան, որ պետական գաղտնության այդ ծաղիկներից չզրկվելու համար նրանք հնարավոր ու անհնարին հնարքներ են բանեցնում եւ թաքցնում իրենց խղճուկ ունեցվածքի մի մասը: Երբ որ հասնենք այն կատարյալ մակարդակին, երբ հնարավոր կլինի հայտնաբերել իրապես աղքատ ընտանիքներին, ու հատատված կլինի սպառողական զամբյուղի պարունակությունը, այդ դեպքում միայն կարելի է դատողություններ անել աղքատության հաղթահարման իրական ժամկետների ու հնարավորությունների մասին:

ՀՀԿ-ն ճշտում է

«Ազգ» թերթում հունվարի 24-ին լույս տեսած «Հեփի նյու յիր, միստր Միրզոյան, սը նովիմ գոդը, Լավրենտի Աշոտովիչ» վերնագրությամբ հոդվածում նշված էր, որ ՀՀ լեզվի պետական տեսչության պետ Լ. Միրզոյանը ՀՀԿ անդամ է: ՀՀԿ մամուլի ծառայությունից տեղեկացրին, որ պարոն Միրզոյանը ՀՀԿ անդամ չէ, իսկ ՀՀ ԼՊՏ պետի պաշտոնում նշանակվել է ՀՀ ԿԳ նախարար Սերգո Երիցյանի հրամանով:

ՎԻՐՏՈՒԱԼ ՀԱՐՑԱԶՐՈՒՅՑ

Վիկտոր Դալլաքյան. «2007-ին արդար ընտրություններ հնարավոր են»

Փետրվարի 13-ին «Ազգի» կայքէջի ընթերցողների հարցերին պատասխանել է ԱԺ «Արդարություն» խմբակցության քարտուղար Վիկտոր Դալլաքյանը: Ներկայացնում ենք հատվածներ նրա պատասխաններից:

Արամայիս Գորդոյան, Երեւան. **Պարոն Դալլաքյան, ինչո՞ւ մարդու իրավունքների պաշտպանի թեկնածու չառաջադրեցիք Լարիսա Ալավերդյանին, թե՞ միայն պոպուլիզմի համար էիք վերջին մի երկու ամիսը պաշտպանում նրան:**

- Լարիսա Ալավերդյանի գործունեության նկատմամբ ես ունեմ դրական վերաբերմունք եւ դա արտահայտել եմ նաեւ Ազգային ժողովում: Տվյալ պարագայում քանի որ ընդդիմության միասնականության խնդիր կար՝ պարոն Գեղամյանն արդեն հայտարարել էր, որ պաշտպանելու է Ռուբեն Թորոսյանի թեկնածությունը, մենք ընդդիմության միասնականությունը ցույց տալու նպատակով միացանք պարոն Գեղամյանի առաջարկությանը՝ մանավանդ որ Ռուբենին», եւ որեւէ այլ կուսակցության:

Ես ուշադրությամբ կարդացել եմ պարոն Ծառուկյանի՝ դեկտեմբերին տված հարցազրույցը, այնտեղ կային մի քանի կարեւոր սկզբունքներ. որ դա օլիգարխների կուսակցություն չի լինելու. որ պետք է հանրության կողմից ընդունվող պրոֆեսիոնալների լուրջ թիմ լինի. որ իշխանություններից եւ կառավարությունից այդ կուսակցության մեջ պետք է մարդիկ չլինեն. որ այդ ուժն առանձին պետք է մասնակցի ընտրություններին եւ որեւէ մեկին իշխանության բերելու կամ իշխանություն պահելու խնդիր չունի այդ ուժը: Այդ սկզբունքներն, այդպիսով, հոչակվել են արդեն: Այսինքն՝ Հայաստանում քաղաքական եւ տնտեսական կարգի տալը միաձուլելու փորձ է արվում: Նահանգներում դա 300 տարի առաջ է տեղի ունեցել, աշխարհն այդ ճանապարհով է գնացել: Ծառուկյանը հայտարարում է, որ ինքը քաղաքականությամբ չի զբաղվելու, քաղաքականություն չի մտնելու, ինքը փորձում է իր հնարավորություններն օգտագործել ստեղծելու քաղաքական գործիչներից, պրոֆեսիոնալներից, հասարակության կողմից ընդունված անձանցից կազմված քաղաքական թիմ:

Քաղաքական որոշ գործիչների մեջ կա խուճապային տրամադրություն՝ սույն ուժի երեւան գալու հետ կապված. ես կարծում եմ, որ յուրաքանչյուր քաղաքական ուժի գնահատականը ազատ եւ արդար ընտրությունների արդյունքում պետք է տա ժողովուրդը: Եթե ժողովուրդը կվստահի այդ քաղաքական ուժին՝ մենք կասենք, որ այդ քաղաքական ուժը գործունեություն իրականացնելու իրավունք ունի, չի վստահի՝ չէ: Բայց արդեն այն խուճապը, որ իշխանական դաշտում տիրում է այս առումով, ցույց է տալիս, թե մարդիկ հասկանում են, որ կարող է շատ լուրջ քաղաքական թիմ ստեղծվել, մրցակցել այսօրվա քաղաքական ուժերի հետ ու հաղթել:

«Ազգ» օրաթերթ. **Մեր կայքէջի ընթերցողի՝ մինչեւ գարուն սպասվող վերադասավորումների մասին հարցին համարյա չպատասխանեցիք, ավելացնենք, որ ցանկալի է լսել Ձեր տեսակետը ոչ միայն ընդդիմության ներսում, այլեւ կոալիցիայում տեղի ունեցող գործընթացների մասին:**

-Նախ ասեմ, որ կոալիցիան ինքնին արհեստածին կառույց է, ստեղծվել է նախագահական եւ խորհրդարանական ընտրությունների ընթացքում, առեւտուր կատարելու ճանապարհով: Կոալիցիան վերջերս մի նոր փաստաթուղթ ստորագրեց՝ միմյանց նկատմամբ հանդուրժող լինելու եւ մինչեւ 2007 թվականը միասին գործունեությունը շարունակելու վերաբերյալ, բայց մարդու իրավունքների պաշտպանի ընտրությունը ցույց տվեց, որ արդեն որոշակի պրոբլեմներ կան: Հայտարարությունների ժամին կոալիցիոն պատգամավորներից մեկը, երբ խոսում էր հայ-ռուսական ռազմավարական համագործակցության մասին (ՕԵԿ-ից՝ Գագիկ Ավետյանը) ասաց, որ դիմում է իշխանություններին՝ տվյալ հարցի հետ կապված, եւ վարողը՝ ԱԺ փոխնախագահ Վահան Հովհաննիսյանն այստեղ արձագանքեց. «Տեսնես ովքեր են իշխանությունները»: Այսինքն՝ ես տա դեռեւ չեմ համարում, կա այդ խնդիրը: 2006 թվականի նախընտրական տարի լինելու հանգամանքը կոալիցիոն ուժերին հազիվ թե զերծ պահի այն գայթակղությունից, որ նրանք միմյանց հաշվին միավորներ չհավաքեն: Կանխատեսումներ. ՕԵԿ-ը առանձին է գնալու ընտրությունների, որովհետեւ նրա ղեկավարը նախագահական ամբիցիաներ ունի: Հանրապետականն էլ նման ցանկություններ ունի, Դաշնակցությունը փորձելու է հանրապետականի հետ այլանսի գնալ, բայց վերջինս հազիվ թե նման բան ցանկանա: Ինձ թվում է՝ կարող է լինել Դաշնակցություն-Սամվել Բաբայան այլանս, չնայած Ս. Բաբայանը հայտարարել է, որ առանձին է գնալու: Ընդդիմությունից՝ «Ազգային միաբանությունն» ու ՀԺԿ-ն առանձին-առանձին կամ փոքրիկ ուժերի հետ դաշնակցելով ընտրությունների կգնան: «Հանրապետությունը», «Նոր ժամանակները», «Ժառանգությունն» ու ԱԺՄ-ն իրար հետ չեն դաշնակցի: Իսկ որ ընդդիմությունը միասին մի ցուցակով գնա ընտրությունների՝ բացառվում է, քանի որ ընդդիմության ներսում կան բազմաթիվ գործիչներ (եւ դա իրենց իրավունքն է), որոնք առանձին ուզում են նախագահական ընտրություններին մասնակցել: Մեծ ուժերը առանձին կգնան, մանրերն իրար հետ կդաշնակցեն: Իմ կարծիքով՝ ճիշտ կլիներ, որ քաղաքական դաշտը հիմա պարզվեր, ամեն կուսակցություն առանձին ընտրությունների մասնակցեր ու իր կշիռը պատկերացներ: 65 կուսակցություն կա՝ դրանցից ամեն մեկը թող առանձին մասնակցի ու իր կշիռը պարզի: Այդ դեպքում միայն բնականոն ճանապարհով կուսակցությունների բնականոն միաձուլման գործընթաց տեղի կունենա, ամբիցիաներն էլ մի կողմ կդրվեն: Այս բոլորն՝ արդար ընտրությունների պարագայում, որն, ի դեպ, 2007-ին հնարավոր է:

2007 թվականի ընտրություններն ինչու չեն կարող կեղծել. 2003-ին սկզբից նախագահական, հետո խորհրդարանական ընտրություններն էին: Նախագահականի ժամանակ առեւտուրն արեցին, թե խորհրդարանականում ինչպե՞ս են բաժանելու: Հիմա 2007-ին խորհրդարանականն է, քաղաքական ուժերի հիմնական դեմքերը նախագահական ամբիցիաներ ունեն, միտի ամեն մեկն աշխատի խորհրդարանում շատ պատգամավոր ունենալ, որ 2008-ին գնա նախագահական ընտրությունների. ՀՅԴ-Ն, ՕԵԿ-ն ու Հանրապետականը իրար այնպես են հսկելու, որ ընդդիմությունը չի էլ հասցնելու նրանց հսկել: Ընդդիմությունն ու ՄԱԿ-ն էլ իրենց ձայների տերն են: Այսինքն՝ կոալիցիոն շահերն այդտեղ բախվելու են: Միջազգային հանրությունն էլ այդ գործընթացին լրջորեն հետեւելու է: 2007-ին ժողովուրդն է գծելու, ես համոզված եմ:

Պատրաստեց
ՄԱՐԻԵՏԱ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆԸ

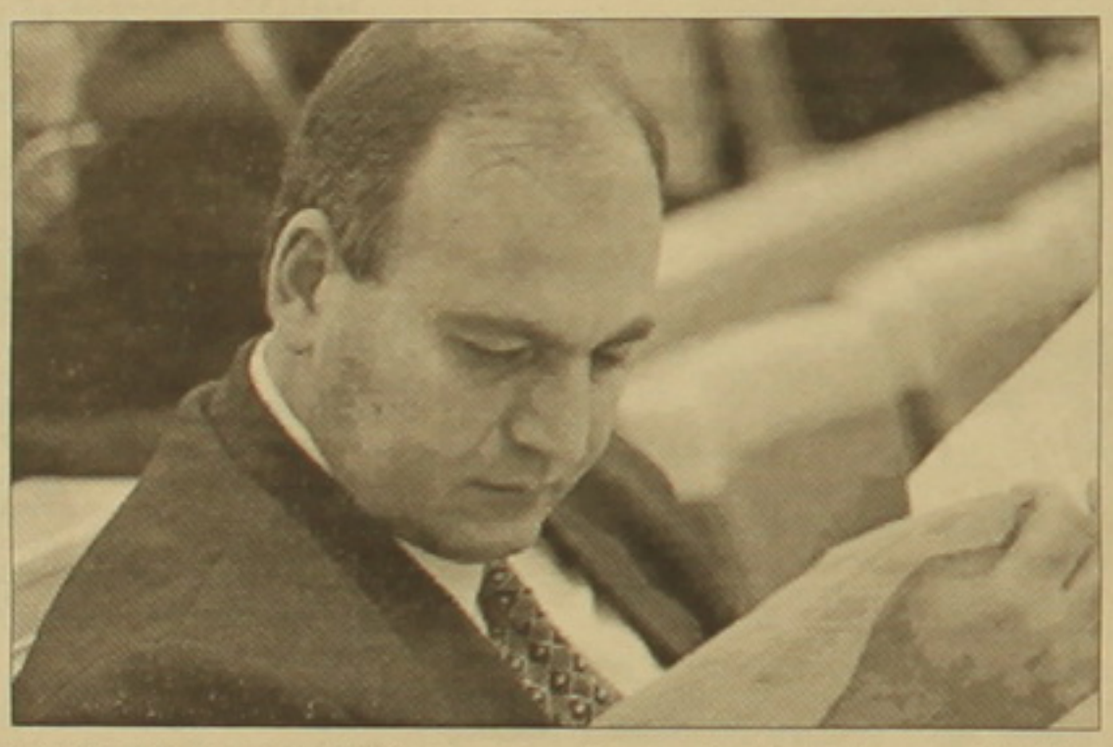

ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ

Անապահով ծերություն

«Ուզում եմ շատ փող ունենալ, որ տանը մնամ»

Անտեսելով մեջքի ուժեղ ցավն ու աչքերի վատատեսությունը՝ 86-ամյա ծերունին արդեն 12 տարի ծանր կաղոցները ձեռքին թերթ է վաճառում եւ տուն վերադառնում 400-500 դրամ օրական վաստակով: Գրիգոր պապիկի աշխատավայրը մետրոյի 9 կայարաններն են: Այստեղ նրան շատերն են սիրում ու հարգում:

Արդեն կեսօր է, իսկ նա դեռ ոչ մի թերթ չի վաճառել:

Գնացքը եկավ, Գրիգոր պապիկը հայտնվեց իր «աշխատասենյակում»: Քիչ էր մնում ընկներ: Նրան օգնեց մի երիտասարդ, նստելու տեղ տվեց:

Պապիկի մտածկոտ ու բարի դեմքին մի պահ ժպիտ հայտնվեց: Երեւի հիշեց կնոջը, որը իր հետ չէ վաղուց: Հիշեց իր հաջողությունների մասին, թե ինչպես էր աշխատում «Հայէլեկտրոնում» գործարանում որպես կոնստրուկտորական խմբի ղեկավար: Հիշեց նաեւ այն օրը, երբ իր ստեղծած մեքենայի համար արժանացավ մեդալի. դա Մոսկվայում էր՝ ժողովրդական տնտեսության նվաճումների ցուցահանդեսում:

Գնացքը կանգ առավ: Հաջորդ կայարանում հարազատավարի նրան դիմավորեցին մետրոյի աշխատակիցները: Այսօր նրանք պապիկին շատ երկար են սպասել, ուրիշից էլ թերթ չէին գնել:

Գրիգոր պապիկը կանգնել է կայարանում: «Կան ե՛ւ բարի, ե՛ւ չար, ե՛ւ խուլիգան, ե՛ւ հարբեցող մարդիկ, ասում է նա, բայց նրանք ինձ երբեք չեն նեղացնում: Սիրում են ինձ, հարգում ու օգնում: Հաճախ են հարցնում, թե ինչո՞ւ եմ թերթ վաճառում, ես էլ պատասխանում եմ, բա ի՞նչ անեմ»:

Գրիգոր պապիկը մի փիչ նեղտրտում է. 42 տարվա աշխատանքային ստաժի, թոշակն ու օրական 400-500 դրամ եկամուտն անգամ նրա համեստ կարիքները հոգալու համար են փիչ: Ալեհեր ծերունին մի երազանք ունի. «Ուզում եմ շատ փող ունենալ, որ տանը մնամ»:

Ուր էր, պետք է հրաժեշտ տայինք իրար: Գրիգոր պապիկն էլ մի քանի թերթ արդեն վաճառել էր: Հացի խնդիրը լուծված էր: Մնացած թերթերը կոկիկ դասավորեց պայուսակում ու գնացք նստեց:

ՄԱՐԻԵՆ ԹՈՍՈՒՆՅԱՆ

Անօթեւանների համար հիվանդանոց ընկնելը փրկություն է

Վերա Գրիշինան եւ Սվետա Գոլուվկինան այրվածքների եւ ռադիոլոգիայի կենտրոն են բերվել ցրտահարություն եւ այրվածքներ ստանալուց հետո: Շուրջ մեկ տարի նրանք աղրում էին փողոցում: Աղրուսի գումար վաստակում էին շշեր հավաքելով եւ վաճառելով: Վերան 59 տարեկան է, Հայաստան էր եկել զինվորական ամուսնու հետ: Ծառայությունից հետո ամուսինը հայրենիք է վերադառնում առանց Վերայի: Որոշ ժամանակ նա վարձով էր աղրում, հետո էլ վճարել չկարողանալու պատճառով հայտնվում է փողոցում: Սվետան (43 տարեկան) մինչ փողոցում աղրելը մատուցողուհի է աշխատել, բնակարանը վաճառել է, իսկ գումարը յուրացրել են հարազատները: Այսպես էլ հայտնվել է փողոցում բախտակից ընկերուհու հետ:

«Փողոցում ես եւ Սվետան վրան էինք սարքել ու այնտեղ էլ աղրում էինք: Մի գիշեր քնել էինք ու չիմացանք, թե ինչպես վառվեց վրանը: Այրվածքներով տեղափոխվեցինք այստեղ», պատմում է Վերան: Սվետան նաեւ ցրտահարվել է, քանի որ կարգին հագուստ չուներ, իսկ ոտքերին ընդամենը պոլիէթիլենային տոպրակ էր փաթաթել: Մոտ մեկ ամիս է կենտրոնում են բուժվում: Ասում են, որ օրերը տաքանալուն պես սիրված կրկին փողոց են վերադառնալու: «Ցեմ պատկերացնում, թե մեզ հետ ինչ կլիներ, եթե այս օրերին հիվանդանոցում չլինեինք: Դրսում սարսափելի ցուրտ է», ասում է Սվետան:

Տրավմատոլոգիայի, օրթոպեդիայի, այրվածքների եւ ռադիոլոգիայի կենտրոնի փոխտնօրենը նշում է, որ արդեն 15 տարի յուրաքանչյուր ձմեռ շատոգնության աշխատակիցները փողոցում անօթեւան գտնելիս բերում են կենտրոն, այստեղ են աղրում անգամ բուժվելուց հետո: «Խնդիրը ոչ մի կերպ լուծում չի ստանալու: Անօթեւաններն այստեղ են աղրում մինչեւ գարուն, հետո կրկին փողոց են գնում եւ ձմռանը նորից գալիս մեզ մոտ», ասում է կենտրոնի փոխտնօրեն Նիկոլայ Հովհաննիսյանը: Անօթեւաններին բուժող բժշկուհին պատմում է, որ ցրտահարությունից ու այրվածքներից զատ, անօթեւաններն այլ հիվանդություններ էլ են ունենում: Նրանք բոլորը չափազանց հյուծված են: Հաճախ հարկ է լինում վիրահատելու: Հունվարին կենտրոն էին բերվել երեք անօթեւաններ: Բժշկուհի Նազի Բարսեղյանն ասում է, որ եղանակի վատթարացման պատճառով նրանց թիվը կավելանա:

ՌՈՒԶԱՆ ԲԱԳԱՅԱՆ

Հարցազրույց

Հավատով խոստովանիմք

Հարցազրույց Տիգրան Մանսուրյանի եւ Քիմ Քաշքաշյանի հետ

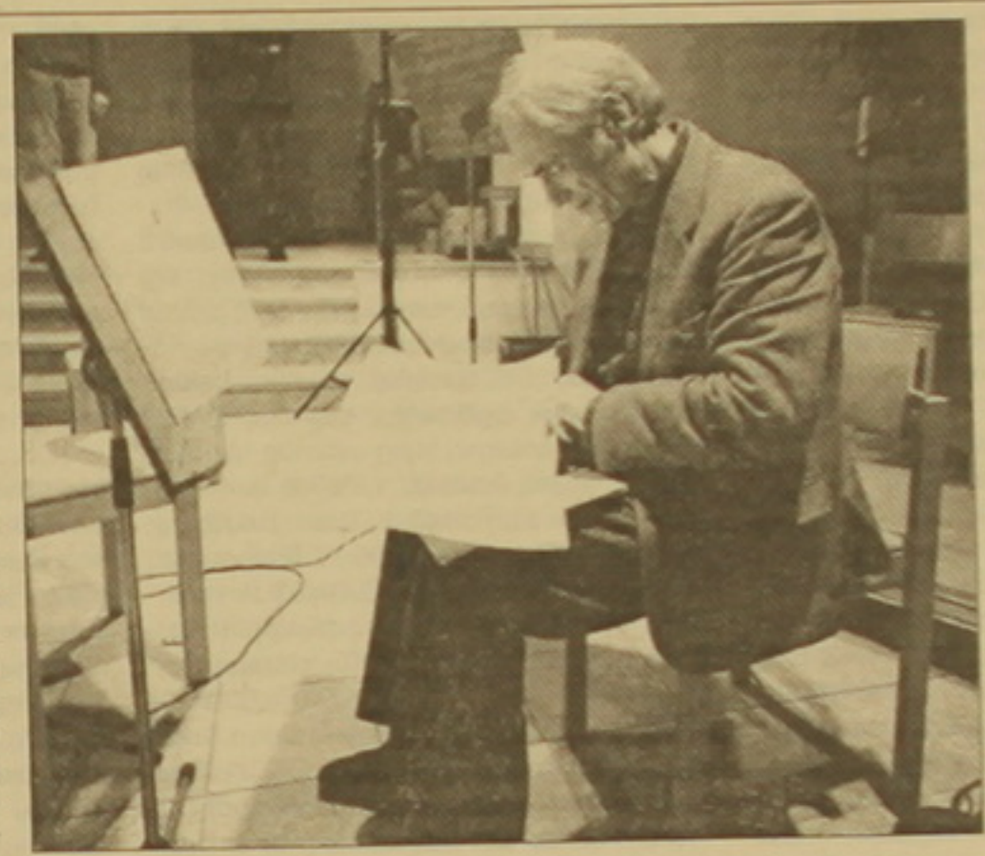

-Վերջին հարյուրամյակում Հայաստանը հյուծվել է հակամարտություններից: Այդուհանդերձ, իսկական հայկական երաժշտական մշակույթը, ժողովրդական ոճերի եւ հոգեւոր-եկեղեցական ավանդույթների իր հարուստ զանազանությամբ, դարձյալ աշխույժ ու եռանդուն է այսօր, հակառակ այն խլացնելու բազում ջանքերին: Ինչպե՞ս եք բացատրում այս երեւույթը:

Տ. Մանսուրյան- Հայկական երաժշտությունը ոչ միայն վերապրել է, այլեւ զարգացման նոր աստիճանի բարձրացել: Ինչպե՞ս: Ես էլ եմ ինքս ինձ տվել այդ հարցը, եւ ինձ թվում է դա կապ ունի ոչ միայն երաժշտության, այլեւ ընդհանրապես հայկական մշակույթի հետ: Ընկերներիցս մեկը, որը բանաստեղծ է, մի անգամ ասել է, որ մեր մշակույթի պահպանման համար առաջին հերթին մենք երախտապարտ պետք է լինենք մեր տատիկներին, որովհետեւ առանց շովինիստական աղմկարար դրսեւորումների նրանք են բանավոր կերպով սերնդեսերունդ փոխանցել մեր ազգային, մասնավորապես մեր երաժշտական ժառանգությունը:

Ժողովրդական արվեստը, որը նույնքան էական է, անհրաժեշտ է մարդուն որքան ինքը՝ կյանքը, կազմում է պրոֆեսիոնալ արվեստի հիմքը՝ ակունքը: Եվ քանի որ Հայաստանը չուներ եվրոպական իմաստով աշխարհիկ ավանդույթներ, ասենք հանդիսավորական արարողություններ, նա հենվում էր եկեղեցական երաժշտության վրա: Դա էլ հնարավորություն է տվել հայկական երաժշտությանը պահպանելու իր երկու՝ ժողովրդական եւ եկեղեցական ակունքների մաքրությունը, անաղարտությունն ու կենսունակությունը եւ հասցնելու դրանք մինչեւ մեր օրերը: Այդ երկու ակունքները նման են երկու եղբայրների. խառնվածքով, էությամբ նույնն են եւ կառուցված են միեւնույն օրենքների հիման վրա:

- Ձեր կյանքի ընթացքում դուք մի շարք կոմպոզիցիոն տեխնիկաներ եք օգտագործել: Ինչպե՞ս եք հասել Ձեր այսօրվա ոճական մակարդակին: Ի՞նչ զարգացումներ է այն ունեցել:

Տ. Մ.- Ես պայքարում եմ կոմպոզիտորների վաքսունականների սերնդին, որը տառապում էր ամբողջաշխարհական վարչակարգի տեղեկատվության պակասից, եւ հանկարծ ուզում բացահայտելու 20-րդ դարի երաժշտությունն իր ամենատարբեր դրսեւորումներով: Իհարկե, մենք ձգտում էինք ուսումնասիրել եւ միաձուլել դրանք, մեզ համար «նոր» այդ կոմպոզիցիոն տեխնիկաները, մեթոդները: Բայց ինչքան շատ նոր տեխնիկաներով էինք «հանդերձավորվում», այնքան ավելի բարդանում էր ինքնուրույն ոճի պահպանման խնդիրը: Մեզանից ոչ մեկը չէր ցանկանում լինել սոսկ արեւմտյան ոճերի, արեւմտյան երաժշտության ընդօրինակողը:

Իմ միջավայրը, իմ աշխարհը, որտեղ ապրում եմ, միշտ էլ վճռական դեր է խաղացել իմ կյանքում: Կարծում եմ, հենց դա էլ ժամանակին Պիեր Բուլեզին մղել է հետաքրքրվելու իմ «Interieur» («Ինտերիեր») գործով: Այնտեղ օգտագործված 12-տոնային տեխնիկան չէր, որ գրավել էր նրան: Ես միշտ փորձել եմ հորինել այնպիսի գործեր, որոնք սիրելի լինեն նաեւ ինձ:

Կա նաեւ մեկ ուրիշ կարեւոր հանգամանք: Այժմյան իմ ոճը մեծապես օգնում է ինձ առավել խորը հասկանալու հայկական ժողովրդական եւ եկեղեցական երաժշտության ակունքները: Քսաներորդ դարի արեւմտյան երաժշտությանը հատուկ խստագույն տոնայնության խախտումը երբեմն արեւելյան մտածողության հետ նոր եզրեր գտնելու հնարավորություն է ընձեռում: Ահա այդ ճանապարհով եմ գտել իմ ոճը:

- Հայկական երաժշտությունն ունի չափազանց յուրահատուկ հնչեղություն, որն առաջանում է, այլ բաների շարքին, նաեւ դուդուկի՝ նման ավանդական երաժշտական գործիքների ձայնից կամ վոկալ ժողովրդական մեղեդիներից: Ինչքանո՞վ է այդ հնչեղությունն ազդում ձեր ստեղծագործությունների վրա:

Տ. Մ.- Դուդուկն ու ավանդական երգեցողությունը մեկ կարեւոր ընդհանուր գիծ ունեն. երկուսն էլ խիստ «տնտեսող» են իրենց արտահայտչամիջոցներում: Հայկական երաժշտության էությունը երեւան է գալիս արտահայտչամիջոցների չափազանց խնայողական օգտագործման մեջ: Ինտոնացիա լինի, ռիթմ, թե տոնային ելեւէջ, ամեն ինչ խիստ չափավոր է օգտագործվում: Դրանք նույնքան դժվարությամբ եւ դանդաղորեն են իրենց ճանապարհը հարթում, որքան հայկական լեռկ ժայռերի ու քարերի առանքում բարեբեր հողատարածք գտնելու տքնաջան աշխատանքը: Դու պետք է երկար ժամանակ ջանասիրաբար եւ համբերությամբ հերկես, որպեսզի կարողանաս ամենափոքր հողատարածից անգամ ստանալ առավելագույնը: Փոխաբերությունը բացելով, կարելի է ասել, որ ոչ հողագործը, ոչ էլ երաժիշտը չեն կարող սոսկ մակերեսի վրա աշխատել: Նրանք պարտավոր են դանդաղ թափանցել խորքերը, ակունքները, եթե ցանկանում են վերջում հնձել իրենց «ճշմարիտ» ու «անարատ» բերքը:

- Քիմ Քաշքաշյան, դուք մենակատարն եք Տիգրան Մանսուրյանի ալտ կոնցերտների: Մենակատարը առանձին կարո՞ղ է ստեղծագործության բնույթը կերտել, թե՞ մենակատարի եւ նվագախմբի միջեւ «երկխոսությունն» է վճռորոշ գործոնը:

Քիմ Քաշքաշյան- Ստեղծագործությունը սովորաբար միաբեւեռ, միաձայն չի լինում, այլ բաղկացած է լինում տարբեր հարթություններից, ձայներից, որտեղ յուրաքանչյուրն ունի իրեն հատուկ ներդաշնակությունը: Եթե դու հասկանաս յուրաքանչյուր ձայնի ինտերվալային լարվածությունը, կտեսնես, որ ուղղաձակություն կա ոչ միայն մենակատարային մասում, այլեւ ամեն մի նվագախմբային ձայնում: Երբ առաջին անգամ նվագեցի Տիգրանի ալտ կոնցերտը, դեռ ես կոմիտասյան երգերը կատարելու փորձ չունեի, չնայած տանը դրանց շնչով էի մեծացել: Տիգրանի միջոցով է, որ ավելի լավ ընբռնեցի դրանք եւ սովորեցի ճանաչել, առանձնացնել դրանց անհատական, եզակի արտահայտչամիջոցները, հատկապես որոշակի ինտերվալների լարվածությունը: Հենց այս վերջին հատկանիշն է, որ կոնցերտն այնքան հայկական է դարձնում:

- Հայկական երաժշտության ոչ մի քննարկում ամբողջական չի կարող լինել առանց Կոմիտասի անվանն անդրադառնալու: Ինչո՞ւ կամ ինչո՞վ է նա այնքան կարեւոր հայկական երաժշտության պատմության մեջ:

Տիգրան Մանսուրյան- Կոմիտաս... այդ եզակի անձնավորության հետ իմ ունեցած առանձնահատուկ կապը երբեք չի թուլացել ողջ կյանքիս ընթացքում: Ես ուղղակի պաշտում եմ նրան եւ չեմ կարող անկողմնակալ լինել նրա մասին խոսելիս: Երբեմն նույնիսկ չափազանցությունների մեջ եմ ընկնում: Ժողովրդական այն երգերը, որ Կոմիտասն ընտրել էր եւ կոմպոզիցիոն մշակման բարձրագույն աստիճանի հասցրել, կարողացել են սովորականների շարքից առանձնանալ եւ դառնալ իսկական գլուխգործոցներ միայն՝ շնորհիվ նրա համբերատար լսելու եւ ընկալելու արտակարգ ունակությունների: Երգերի կոմիտասյան մշակումները ժողովրդի կողմից չեն երգվում, բայց բոլորն էլ հիմնված են ժողովրդական երաժշտության վրա: Մեծ վարպետություն էր պետք հազարավոր տարիների հնություն ունեցող երաժշտական ձեւերը վերակենդանացնել-հարմարեցնել 20-րդ դարի սկզբնական շրջանի կոմպոզիցիոն արտահայտչամիջոցներին: Նրա երգերի, երգչախմբային ստեղծագործությունների, դաշնամուրային կտորների եւ մեծածավալ պատարագի միջոցով, Կոմիտասին հաջողվեց միավորել Հայաստանը: Երբ իրական Հայաստանից հոգնում եմ, ես շրջվում եմ դեպի մյուս Հայաստանը, որը Կոմիտասի երաժշտության մեջ է:

Ստորեւ թարգմանաբար ներկայացվող հարցազրույցն անցկացրել է Թինա Քոհնը գերմաներենով: Անգլերեն է թարգմանել Այլին Վալիսեր-Շվարցբարտը, որից եւ թարգմանել ենք մենք: Հարցազրույցը հրատարակվել է ECM New Series CD ալբոմում կցված երկլեզվյան գրքույկում: Ի դեպ, հենց երեկ, Տիգրան Մանսուրյանի հիբյալ ալբոմը արժանացավ Հայաստանի Թեմեյան մշակութային միության մրցանակին:

Ք. Ք. - Ես ուզում եմ ավելացնել, որ իմ մոր, հոր, տատի եւ մորաքույրների երգած բոլոր երգերը Կոմիտասի հավաքածոյից էին: Այնպես որ ես դրանցով եմ մեծացել, այդ մթնոլորտում: Բայց իմ ընտանիքը Արեւմտյան Հայաստանից էր, եւ դրանք այնտեղ տարբեր էին հնչում այն երգերից, որ մենք այսօր լսում ենք Հայաստանում կամ ճանաչում Տիգրանի միջոցով: Նրանց տոնային ելեւէջները տարբեր էին:

- Դուք մի քանի ստեղծագործություններ ձոնել եք Քիմ Քաշքաշյանին: Ինչպե՞ս եք աշխատում միասին: Ի՞նչ ազդեցություն կարող է ունենալ մենակատարը կոմպոզիցիոն ընթացակարգի վրա:

Տ. Մ.- Առաջին անգամ, երբ լսեցի Քիմ Քաշքաշյանի ելույթը, զգացի, որ նրա ձայնի ամբողջ ուժն ու էներգիան, նրա կատարողական ներքին կենսունակությունը բխում են զուտ հայկական ակունքներից: Եթե խոսենք արտահայտչամիջոցների տնտեսման եւ խորը թափանցելու սկզբունքների տեսանկյունից, ապա պետք է ասեմ, որ միշտ էլ արդյունավետ է աշխատել մի երաժշտի հետ, որի համար գրում ես: Մի ժամանակ երազում էի վոկալ մի ստեղծագործություն հորինել Քեթի Բերբերյանի համար, բայց դժբախտաբար մենք մնացինք միայն «հեռավոր ծանոթներ», քանի որ մինչեւ ութսունական թվականները ես «նիվիերգնոյ» կարգավիճակում էի, այսինքն ինձ չէր թույլատրվում ճանապարհորդել: Բայց իմ ստեղծագործությունները երբեմն հնչում էին նաեւ արտասահմանում, եւ այդ կատարումներից մեկը տեղի էր ունեցել Վարշավայի Աշնանային փառատոնի ժամանակ: Իմ գործերից մեկն այնտեղ լսելուց հետո Քեթին գրել էր ինձ: Այնպես որ հիմա Քիմին ես համարում եմ նրա ազգակիցը, նրա ոգու մարմնավորողը: Քիմը հավասար արժանիքների տեր երաժիշտ է՝ ժամանակակից կատարողական արվեստի նույնքիսի մեծ փորձառությամբ: Մենք արդեն տասը տարի աշխատում ենք միասին, եւ ես չափազանց գոհ եմ մեր համագործակցությունից:

- Ալտ կոնցերտի «Հեռո ես դարձյալ ճիշտ, պատեհ ժամանակին էի» նախաբանը վերցված է Ֆոլկների «Շառաչ եւ ցասում» վեպից: Ինչ է դա նշանակում ձեզ համար:

Տ. Մ.- Վիլյամ Ֆոլկներն այն գրողներից է, որոնք ուղեկցել են ինձ ամբողջ կյանքում: Հատկապես նրա «Շառաչ եւ ցասումը», որտեղից վերցրել եմ այդ տողը որպես բնաբան: Վերջին տասը տարիներին դա եղել է իմ սեղանի գիրքը: Դրանից հատվածներ ես նույնիսկ կարող եմ հիշողությամբ արտասանել: Ֆոլկների արձակի խճճված ճյուղավորումներն ու դրանց միավորող կապակցվածությունը երաժշտական զուգահեռներ է առաջացնում: Բայց քանի որ ես որեւէ ծրագրի համար չէ, որ գրում էի երաժշտություն, ինձ առավել հուզում էր վեպի փիլիսոփայական հենքը: Այդ ոգով է, որ ես որպես ելակետ դիմեցի դասական օրինակների, ինչպես Հեկտոր Բերլիոզի «Հարոլդը Իտալիայում» սիմֆոնիային, որը կոնցերտին տալիս է նաեւ գլխավոր գործող մի անձնավորություն: Կենտրոնական դեր խաղացող այդ անձնավորությունը բնագրում ռոմանտիկ մի հերոս է՝ «իր ժամանակների հերոս», որը պետք է վերածվեր «մեր (իմ) ժամանակների» հերոսի: Մտածմունքներս անմիջապես, գուցե բնազդաբար, ուղղվեցին դեպի իմ սիրելի գրողը, դեպի «Շառաչ եւ ցասում» վեպի գլխավոր հերոսը՝ Քուենտին Կոմպսոնը, որն իր եւ իր շրջապատի նկատմամբ ընդգծված պատասխանատվության զգացումով էր տառապում: Անցյալի մտահանջություններից (1929-ի Մեծ դեպրեսիային նախորդած գյուղական արիստոկրատիայի վիճակի վատթարացում եւ վերջնական անկում) հյուծված, նա այնքան սրտին մոտիկ է ընդունում իր ընտանիքին բաժին ընկած դժբախտությունները, որ մահվանն է ապավինում՝ որպես ելք իրավիճակից: Վերջին օրը, ինքնասպանությունից քիչ առաջ նա արտասանում է այդ բառերը «Հեռո ես դարձյալ ճիշտ, պատեհ ժամանակին էի»: Սա կյանքին, լինելությանը հակադարձող կացություն է, բողոք այն կենսածեւին, որն իր իսկ կամքով ավարտվելու է այդ օրը: Դա վերջի սկիզբն է, խավարի առավոտը: Երբ ես կարդացի այդ նախադասությունը, մտածեցի՝ «Ասված իմ, ինչպե՞ս կարող է մարդ ցավ զգալ ժամանակի «մեջ» կամ դրանից «դուրս» լինելու համար»: Այդ զգացումը նույնքան կենսական էր Ֆոլկների, ինչքան Մարսել Պրուստի համար, որի հետ նրան միշտ համեմատել են: Պրուստը տանել չէր կարողանում արեւի լույսը, բարձր աղմուկն ու սուր հոտերը: Նա աշխարհի հետ կապվում էր միայն հիշողությունների միջոցով, որոնք իր համար դարձել էին «միակ ճշմարիտ իրականությունը»:

Այս գաղափարը վերջին տարիներին մեծապես առնչվում է իմ անձնական կյանքի հետ: Խորհրդային Միության փլուզումից ի վեր, ինչպես իմ սերնդակիցները, ես էլ եմ ապրում «անժամանակ» մի ժամանակաշրջանում: Ընկերներիցս շատերի համար ժամանակը կանգ է առել, կամ այլ կերպ ասած, նրանք «լռվել» են ժամանակի հորձանուտում: Բայց ես նախընտրում եմ մենակ մահանալ: Իր տեսակի մեջ, երաժշտությունս խեղդվող մարդու պատգամն է, որը նա ջրի մեջ խցկում է, ամուր փակում խցանը եւ գցում ջուրը, այն հույսով, որ ինչ-որ մեկը մի օր դուրս կբերի այն եւ կկարդա նրանում պարփակված պատգամը: Այդպիսով նախկին արժեքների անհետացումից, «որոշակի ժամանակի ավարտից» հետո էլ վստահ կարող եմ լինել, որ «ճիշտ, պատեհ ժամանակին եմ» հայտնվելու: Այս իրարամերժ վիճակը կամ ներքին լարվածությունն էլ դարձել է իմ վերջին ստեղծագործությունների՝ հատկապես ալտի եւ լարային նվագախմբի համար գրված կոնցերտի թեման:

- Իսկ ջութակի կոնցե՞րտն էլ ունի նմանատիպ թեմա կամ ժամանակի նմանատիպ բովանդակություն:

Տ. Մ.- Ստեղծագործություններս բոլորն էլ ինքնակենսագրական են: Այլընտրանք չունեմ: Ինչ վերաբերում է Ջութակի կոնցերտին, դա ավարտական մասն է մի տրիպտիխի, որի առաջին երկու մասերը «Ալտ կոնցերտն» ու Ջութակի եւ Ալտի համար գրված «երկակի կոնցերտն» է: Դա լիրիկա-հոգեբանական ողբերգության գագաթնակետն է: Ամբողջ ցիկլը հիմնված է «խաչի» թեմայի վրա: Ջութակի կոնցերտը կարելի է նկարագրել որպես «խաչի ճանապարհի ավարտը»: Վերջաբանում հնչող «սի բեմոլ մինորը» համապատասխանում է մյուս երկու կոնցերտների սկզբին հնչող միեւնույն «սի բեմոլ մինորներին»: Դա խորհրդանշական է: Նման է մի կետի, որտեղ սկիզբն ու ավարտը հանդիպում են միմյանց: Դա նման է անհաղթահարելի մի արգելքի, որը խոչընդոտում է լիրիկական հերոսի բոլոր գործողությունները: Եվ հենց այս բարձրագույն ձայնանիշից անմիջապես հետո վրա է հասնում սգո կամ հոգեհանգստյան իրավիճակը: Դա գագաթնակետն է եւ առաջին քայլը դեպի իրականության սահմաններից այն կողմ անցնելը, դեպի մեկ ուրիշ աշխարհ՝ Ունայնության կամ Հավերժության աշխարհը թափանցելը:

Թարգմանությունը՝
ՀԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆԻ

Խորհրդածություններ

ՀԱԿՈԲ ՀԱԿՈԲՅԱՆ

Իբրեւ մարդ առաջին հասուկ է մրցակցության ձգտումը, ձեւով մը իր ուժը փորձելու դիմացինին հետ, «հաղթողի», գերազանցության սնափառ ադրումը: Այս զգացումները ավելի շաս երեւում են անչափահասներու մոտ: Հասուն տարիքին մարդ առաջը փնտրում է ապահովություն, հեռու տհաճ հանդիպումներե, արդեն գիտակից՝ խուսափում է վիճակներե, ուր կրնա փորձանքի դատահիլ: Փորձում է հասարակության մեջ իր ապահովության սահմանները ճշտել, որովհետեւ ուժը, ուժեղի եւ թույլի հարաբերությունը մնում է մարդոց հարաբերություններու հիմերի հիմը, հակառակ որ «հաղթողը» եւ «պարտվողը», ուժեղը եւ թույլը, վերջում իրար կողքի պառկելու են հողին տակ: Իսկ եթե հանդիպել է փորձանքի, կրել է վիրավորանքներ՝ փորձում է չհիշել, մոռացության տալ գլխուն եկած փորձանքը, իր վիշտը կամ վիրավորանքը տանելի դարձնելու համար նույնիսկ փնտրում մեղմացուցիչ դեպք հանցանքներ՝ «մեղքի» որոշ մաս մը իր վրա վերցնելով: Այդ վիճակին համար նույնիսկ ժողովրդական խոսք կա՝ «այրած սրտի մխիթարանք», եւ երբեմն ուրիշ անձոռնի բառ մըն ալ կավելցնեն այս նախադասությանը:

Ամենայն դեպս, մարդ չի կարող վերջնականապես մոռնալ իրեն հասցված վերքի ցավը, դժբախտությունը, կամ՝ ուրիշ ինչ բառ ըսեմ՝ չեմ գիտեր, որովհետեւ ապրելու ժամանակ պատահելու են բաներ, որոնք հիշեցնելու են «սրիացած վերքի» մասին: Երանի հնարավոր ըլլար մարդու ուղեղը երբեմն-երբեմն մաքրել բոլոր տհաճ եւ տխուր հիշատակներեն եւ պահել միայն հաճելիները: Երեւի դրան էլ մի օր մարդ արարածը հասնի: Նույնիսկ որոշ գիտակ մարդիկ ասում են, որ մարդ իր կյանքին «երջանիկ» պահերեն ավելի հակված է հիշելու դժբախտ պահերը:

Ամեն մարդ էլ իր կյանքի ընթացքին ունենում է իրապես «երջանիկ» կոչվելու ժամանակներ: Կարծում եմ մարդ այդ պահերը ապրում է՝ չգիտակցելով իր «երջանկությունը», որովհետեւ ինքը տակավին չի իմանում, ինչ է ՀՈԳԸԸ: Դա պատահում է մարդ արարածի տղայության ժամանակ: Երբ սկսում են հոգսերը, ալ ինչ երջանկության մասին խոսք կրնա ըլլալ: Մարդու կյանքը չի ընթանում կատարելապես հարթ, ասֆալտապատված ճանապարհով, որուն վրա հաճելի պիտի ըլլար հառաջանալը, թեկուզ վերջավորության երկու խորանարդ մետր փոսին հասնելու համար:

Ուզում եմ շարունակել գրությունս տանելով դեպի որոշ «փիլիսոփայական» խոհեր: Ես գիտեմ, որ իմ «փիլիսոփայական խոհերս» մասնագետ փիլիսոփաներու գիտելիքների հետ համեմատած երախայական թոթովանքներ են: Բայց ես իսկապես ալ կրթություն չունիմ եւ ծանոթ չեմ մասնագիտական գիտելիքներու, ուստի իմ կարողության մակարդակով այս խոսակցությունը առաջ եմ տանում: «Մարդ», որ ասում եմ, այս պարագային թնճ նկատի ունիմ: Մարդ, ապրելով որոշ ժամանակ իր կյանքը, որ ձեւակերպվել է իբրեւ մանկություն, պատանեկություն, երիտասարդություն, որ շարունակվելու է եւ հասնելու ծերության, կրնա իր կյանքը նմանեցնել պատահականություններից կազմված օղակներով շղթայի մը՝ երբեմն «երջանիկ» օղակներով, երբեմն ալ՝ դժբախտ: Այսպանով եթե բավարարվեինք... Բայց միտքը շարունակում է գործել եւ ասել, որ չկա որեւէ օրինաչափություն այդ շղթայի օղակներու շարահյուսության մեջ, եւ ուրեմն մարդ արարածի կյանքը առեղծված մըն է անձեւակերպելի եւ հեղհեղուկ մի գոյություն, ինչպես ասում են՝ ծովի ալիքներու խաղալիք: Կամ թե՝ շարունակելով կրնանք մտածել, որ կյանքը անիմաստ է: Բարեբախտաբար դա չի խանգարում, որ մարդ առավոտուն զարթնելով ուրախանա արեւի լույսը տեսնելով: Մեկ խոսքով՝ ուրախանա, որ ողջ է, ապրում է, շնչում է: Անշուշտ, շատ են հիվանդները, դժբախտները: Բայց ան տեսակ փիլիսոփայություն մը կրնա մարդուն հասցնել նույնիսկ այն համոզման, թե ամեն մարդ իր կյանքն է ապրում, շատ բան չի կարող անել ուրիշներուն օգնելու համար, ինքի իսկ չի կարողանալու խուսափիլ դժբախտութենե: Իսկապես ալ, ուզի-չուզի իր կյանքն է ապրում: Եթե կուզեք՝ ինչպես որ կարողանում է: Եվ ինչպես պիտի ուզենար ապրիլ:

Կա նաեւ մի բան, անունը չեմ գիտեր, որ մարդուն մղում է փորձել «իմաստավորել» կյանքը, բացատրություններ փնտրել, արդարացնել կամ դատապարտել, պատասխանատվության կանչել: Ականջը կանչի մեր որոշ կուսակցություններու ղեկավարներուն, որոնք առանց ամաչելու ատենը մեկ հայտարարում են, թե իրենք, իբրեւ պետության անդամ, պատասխանատու են: Այդ մասին ե՞րբ ենք իմանալու՝ հայտնի չէ: Իսկապես ալ, «անկախությենե» ի վեր հայոց կրած կորուստներեն ամենածանրներեն մեկը ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ բառին վախենամ վերջնական կորուստն է, որ կրնա տանել ամեն ինչի վերջնական կորուստին:

Մինչեւ այստեղ խոսքը կարծես գնում է անհատի կյանքին մասին, բայց մարդ չի կարող մոռանալ, որ ինքը մի մասն է նախ իր ծնողներուն, իր ադոտադարերուն, ապա ժողովուրդի մը, հայրենիքի մը: Երեւի այս առիթով պետք է ողջունել «մարդասերներու» մի խումբ, որ մտածում է անդադար գտնել այն արգելքները եւ վերացնել, որոնք բաժանում են մարդկանց, խանգարում են մարդկությանը ապրել ճիշտ, ավելի առողջ կյանքով, երբ ներդաշնակությունը պետք է ըլլա հիմնական օրենքը կյանքին: Օրինակ, ում է պետք հայրենիք, լեզու, նակ: Երեւի ես մի փիչ արագ եմ գնում: Մի օրինակ, որ կրնա ընթերցողիս արտառոց թվալ, կամ ալ ուշադրություն դարձուցած չըլլալ դրան: Բույս, եղնիկ, առյուծ կատարյալ անբաժանելի ամբողջություն մը չե՞ն, կատարյալ ներդաշնակության վառ ապացույց մը: Յուրաքանչյուրի գոյությունը պայմանավորված է մյուսով: Սեր ըսի. բույսը սիրում է հողը, եղնիկը սիրում է բույս, առյուծը սիրում է եղնիկ: Ասիկա հասարակ օրինակ մը միլիոնավոր օրինակներեն: Չե՞ք կարծում, որ կենդանաբանական այգու վանդակին մեջ մեկ ճաղեն մյուս ճաղը գնացող-եկող առյուծը կեղծ առյուծ է: Գալով մարդուն՝ ամենեն կարեւորը, որ մարդուն տարբերում է մյուս էակներից, մարդուն անկարողությունն է ներդաշնակ ապրելու իր շրջապատին՝ ԲՆՈՒԹՅԱՆ հետ:

Մարդն ալ, կրնաք ըսել, որ բնության, Աստուծո ծնունդն է, բայց այդ ի՞նչ տեսակ ստեղծագործող էր, որ իր «պատկերին նմանին» առաջին քաջագործությունը եղավ Սուրբ Գրքին մեջ գրված է ԱՆՀՆԱԶԱՆԴՈՒԹՅՈՒՆԸ իր արարիչի հրամանին: Չեմ ուզում երկարել:

Երկրորդն ալ. մեր նախահայրը եւ նախամայրը ծնան երկու տղաներ, որոնցմե մեկը, որուն անունն էր Կայեն, սպաննեց իր եղբայր Աբելը նախանձից՝ բարկության նոպային: Կայեն, որ այսօր հոմանիշ է ԵՂԲԱՅՐԱՍՊԱՆԻՆ, եւ քանի որ ավելի ուշ մարդկությունը գլխի ընկավ եւ հայտնաբերեց ԳԵՆԵՏԻԿԱՆ, պարզ դարձավ, որ մենք պատասխանում ենք մեր նախահոր բնավորությունը ըստ օրենքի, ուզենք թե չուզենք, եւ փախուստ չկա այդ օրենքից: Եվ Աստված ըսավ Ադամին՝ «երկիրը քու պատճառովդ անիծյալ ըլլա»: Երեւի այդ պատճառով ալ այդ օրվանից մարդը ինչ որ «ստեղծում» է, որ լավ ըլլա, որպեսզի օգտակար ըլլա իրեն համար, մի ժամանակ անց դառնում է վատ եւ վնասակար իրեն համար: Իր ստեղծած բարիքը դառնում է չարիք:

Ինչո՞ւ այս երկար հառաջաբանը՝ չեմ գիտեր: Երբ սկսում եմ մի բան գրել, էլ գրիչիս սանձերը չեմ կարողանում պահել: Մի կողմ թողնեմ փիլիսոփայությունը եւ վերադառնամ առօրյա կյանքիս, հայրենիքիս, ժողովուրդիս, պատմությանս: Ուզում եմ նորից անդրադառնալ Հայոց ցեղասպանություն կոչված մղձավանջին: Որովհետեւ կամ չենք գիտեր, կամ էլ՝ կիսաս-պռաս: Մինչեւ հիմա դժբախտաբար չի ծնվել մի հայ պատմաբան, որ գրեր Հայոց ցեղասպանության պատմությունը. ովքե՞ր են մեր դահիճները, որո՞նք սկսեցին, ե՞րբ սկսավ Հայոց ցեղասպանությունը եւ ինչո՞ւ դահիճներու սերունդները շարունակում են ուրանալ ոճիրը: Չեն հանգստանում, որովհետեւ տակավին երկրագունդի վրա այսօր գոյություն ունին հայեր, հիմա էլ շարունակում են անդադար պղծել ու ոչնչացնել մեր մշակույթը, մեր հուշարձանները: Մեր հոգին, որ շարունակում է ապրիլ իր բնօրրանին վրա: Սկսում ես մտածել, որ ցեղասպանության գործը այնպես է դրված, որ արդեն պրծում չկա հայուն համար: Ցեղասպանությունը շարունակվում է: Ահավասիկ, քանի որ ծանոթ չեմ հայ կամ օտար պատմաբանի մը գործին, որ ընդգրկած ըլլար Հայոց ցեղասպանությունը (պետք էր ըլլա, որ ծանոթ ըլլայի), փորձում եմ գրել այդ պատմությունը: Ավելի ճիշտ՝ գրվելիք պատմության շատ ամփոփ գլուխներու խորագրերը, հաշվի առնելով օրաթերթի մը կարելիության սահմանները: Ահավասիկ, ես ինչպես գիտեմ հայերու ցեղասպանության պատմությունը: Ում են պետք հոետորական ելույթները, նոր փաստերու կուտակումը, սիմպոզիումները, նույն անհատական անձնազոհ ելույթները: Դրանով ի՞նչ է փոխվելու: Որքան ավելի փաստեր հավաքվին, մարդիկ, պետություններ պիտի հայերուն «խաթեր» թուրքերուն դատապարտե՞ն: Արդեն չեմ ուզում կմկմալ: 20-րդ դարը եղավ Հայոց ցեղասպանության սկզբնավորության դարը, որը շարունակվում է 21-րդ դարում: Ահավասիկ հիմնական նշումներս: Առաջինը: Ժողովուրդի մը վերանալուն սկիզբը այն պահից է, երբ այդ ժողովուրդը զրկվում է իր իշխանները կազմող պետականությունից (1375 թ. Կիլիկյան Լեռն 6-րդ թագավոր): Առայժմ մի կողմ թողնենք հեռավոր դարերը եւ հասնենք 20-րդ դարուն, մեր կյանքի ժամանակը: 20-րդ դարու սկիզբը հայությունը մեծավ մասամբ տակավին գոյություն ուներ իր բնօրրանին մեջ, որ սակայն կոչվում էր Օսմանյան կայսրություն եւ Ռոմանովներու ցարական կայսրություն: Եվ ահավասիկ, մենք հայերս դարձանք քավության նոխազը այդ երկու փտած կայսրություններուն արագ կործանման, գրեթե նույն՝ Առաջին համաշխարհային պատերազմի ժամանակ: Կարծեք դրան էին սպասում հայ ժողովուրդի դահիճները իրագործելու համար իրենց հրեշային ծրագիրը: Հայոց ցեղասպանությունը սկսավ եւ մի քանի ամսվան ժամանակը հերիքեց, որ 1500000 հայեր տեղահանեն իրենց բնօրրանեն եւ ոչնչացնեն: Իմաստ չունի դատողություններ անելը այն մասին, որ եթե այդ երկու փտած մեծագույն կայսրությունները քարուքանդ չըլլային, հայության վիճակն ի՞նչ կըլլար:

Իմ նպատակը այստեղ մի քանի էջի մեջ արձանագրելն է հերթականությունը այն բռնությունների եւ ոճիրների, որ գործադրվեցան մի ժողովուրդի վրա, որն իր գոյության ընթացքին այդ երկու գերհզոր պետություններու հպատակության տակ ապրած եւ գործած է բացառապես օգտակար եւ ստեղծագործ կյանքով: Հայերը չեն ըրած որեւէ բան, որ ԱՐԴԱՐԱՑՆԵՐ հայ ժողովուրդին դեմ ծրագրված ոչնչացումը: Ես այստեղ չեմ քննարկում կամ գնահատում հայը իբրեւ ժողովուրդ: Հայը մարդ է մարդկային բոլոր հատկանիշներով,«լավ» թե «վատ»՝ դա ուրիշ հարց է: Բայց հայ եւ թուրք հարաբերությունը, հայ եւ ռուս հարաբերությունը ոչ մեկ իրական հիմք չի տալիս հայ ժողովուրդի ոչնչացման: Հայ ժողովուրդին ոչնչացումը մեկ բացատրություն ունի. որ ափխարհ էին եկել իթթիհատականը (Էնվեր-Թալեաթը) եւ բոլշեւիկը (Լենին-Ստալինը)՝ մարդ կոչված տեսակին ամենեն հրեշային վիժվածները: Մարդկային ուղեղին ամենեն հիվանդ եւ այլասերված տեսակի նմուշները: (Մարդ էակը մի անկատար եւ ի սկզբանե ինքնաոչնչացման դատապարտված տեսակ է: Սա էլ մի ուրիշ նյութ է խոսակցության:)

Մարդկության մեծամասնությունը պատմության գիրքերուն մեջ կարդում է մարդասպան ղեկավարներու կենսագրությունը: Նրանք են հերոսները՝ Նաբոլեոն, Ալեքսանդր, եւ դա է մարդկության պատմությունը: Տեսանք, որ քաղաքակիրթ կոչված պետությունները իրար ինչպես կոտորեցին, եւ այսօր ալ այդ քաղաքակիրթ կոչված պետական գործիչները միլիարդներ են ծախսում

Շարունակությունը՝ էջ 9

Խորհրդածություններ

սպանության ավելի կատարյալ զենքեր ստեղծելու համար: Հացի խնդիր է, գործ է, գործատեղ է: Գիտնականն ալ մարդ է, ուտել կուզե, էգ կուզե, ավտո կուզե, ռեստորան երթալ կուզե, այնման բան կուզե, մանավանդ դրամ կուզե, իրար ոչնչացնել՝ հանուն դեմոկրատիայի: Անշուշտ, ամբողջ հայության ոչնչացումը բացարձակապես ոչ մի նշանակություն չունի մարդկության համար: Բնության համար ալ: Բնությունը ասում է՝ արա, ինչ որ ուզում ես, ՄԵԾԱՄԻՏ, ԱՄԲԱՐՏԱՎԱՆ ՄԱՐԴ, ես չեմ խառնվելու քու գործերուն, դու քեզ ոչնչացուր:

Սկսինք Օսմանյան կայսրութենեն: 19-րդ դարու վերջին տարիներուն սկսան հայկական կոտորածներն ու բռնագաղթը եւ հասան մինչեւ 1922 թվականը: Հայ ժողովուրդը կորսնցուց նաեւ իր բնօրրանը, կտրվեցավ իր հողեն եւ արյանը արմատի օրանավին փափուկ վայրէջքին դեմի պատմության մայանը, ուր հանգիստ հանգրվանել են իրենից առաջ շատ նշանավոր ժողովուրդներ, լեզուներ, կրոններ եւ այլն:

Սփյուռքում չեմ գիտեր քանի միլիոն հայեր կան սփռված: Ոմանք ասում են 10, ուրիշներ՝ 15 միլիոն: Թող ըլլան, բայց նրանք հայերու ուղվականներ են: Ճիշտ է, կան հայեր, որոնք իրենց փողերու տոպրակներով կարող են ֆուտբոլ խաղալ, բայց «խաղի կանոնները», ինչպես շատ են սիրում կրկնել մեր դեղնակտուց, թեեւ ալեխառն խաղախական գործիչները, ասում են, որ խաղը վերջանում է, եւ խաղացողները գնում են (հանդերձարան) գերեզմանոց: Խաղը տեւում է 90 րոպե թե 90 տարի՝ ինչ տարբերություն հավիտենականին համար: Փաստ է, որ պահ մը մի 100.000 արեւմտահայ ուզեց իր ճակատագրեն փախչիլ եւ աղատանիլ «հայրենիքում»՝ Սովետական Հայաստանում, բայց շուտով պարզ դարձավ, որ այստեղ թյուրիմացություն կար: Արեւմտահայերը հասկցան, որ Հայաստանում տեղ չունին: Լաց ըլլալու կարիք չկա: Նրանց՝ «աղբարներուն» մի մասը, իրենց զավակներն ալ, վերադարձան սփյուռք հոն թաղվելու՝ հայրենիքեն հեռու: Ս.Հայաստանում թաղվեցան բախտավորները. հիշո՞ւմ եք, մի ժամանակ սփյուռքահայերու մեջ մոդա ինկավ դուրը ապրելու մինչեւ իրենց վերջին շունչը իբրեւ հայրենասերներ, եւ անոթության հայրենի հողում կտակի պահանջով թաղվելու՝ նորեն իբրեւ ավելի՝ հայրենասերներ: Սփյուռքահայերու հետ մշակութային կապի կոմիտեն ալ, որ հայրենա-մշակութա-սոցիալական-լրտեսական բիզնես էր, ուրախանում էր իր գործունեության պտուղները տեսնելով՝ սփյուռքահայության որոշ տիպերու հավատափոխությունը կապիտալիզմից դեմի հայրենասիրություն:

Հիմա մի քիչ էլ ռուսերու մասին: Ցարական Ռուսաստանի արտաքին գործերի նախարար Լոբանով-Ռոստովսկին է դեռ ասել՝ «Հայաստան առանց հայու»: Թուրք ժողովուրդը ծնավ Թալեաթը եւ ընկերները, որոնք տարալեցին սուլթանին եւ սպանեցին մեկուկես միլիոն հայերի: Իսկ ցարական իշխանությունը զավթեցին սիֆիլիտիկ բոլշեւիկներ Լենինը, Ստալինը եւ ընկերները: Եվ ահավասիկ բոլշեւիկյան ռեժիմին (Ռուսաստանի) առնչությունը հայկական ցեղասպանության հետ. արեւելահայության ցեղասպանությունը, որ նույնպես շարունակելի է:

1) Առաջին Հանրապետության կործանումը:

2) 1937 թվին հայ մտավորականության սպանդը՝ արվեստագետներ, գիտնականներ, համալսարանականներ: Ասված գիտի (ինչո՞ւ Ասված, ռուսական Կագեբեն շատ լավ գիտի) քանի հազար հայ:

3) Երկրորդ համաշխարհային պատերազմին, որ ոչ մեկ կապ ուներ հայության հետ, 350 հազար հայ տղամարդկանց քնդանոթի միս դառնալը եւ չեմ գիտեր՝ որքան հազար հաշմանդամները:

4) 1946-47-48-49 թվերուն արեւմտահայ սփյուռքի ներգաղթելով քաշվիլը եւ ախորտները:

5) Եվ ծրագրված այլասերումն ու աղազգայնացումը նաեւ արդեն աղազգայնացած՝ ռուսացած հայերու օգնությամբ: Տասնյակ հազարավոր հայ երեխաներու «ռուսացումը» կրթությամբ:

6) Եվ, վերջապես, բարձրակետը՝ բոլշեւիկյան (ռուսական) անբարոյական պետության, սնանկ տնտեսության փլուզումը, որուն փլատակներուն տակ այսօր գոյացավ մեր նորանկախ հանրապետությունը, որուն բանվորները գործարաններ չունին, որուն ինժեներները՝ արդյունաբերություն, որուն հողագործները մոռացել են հող մշակելը:

Եվ անշուշտ, եղեռնի շարունակությունը՝ Հայաստանի արդեն ոչ «աղբար», տեղացի ժողովուրդին կամավոր ինքնաեղեռնությունը դեմի օտարություն եւ անխուսափելի ոչնչացում: Ահավասիկ, սա 20-րդ դարուն սկսած եւ 21-րդ դարուն շարունակվող հայոց ցեղասպանության պատմությունը չէ՞ հարա ինչ է:

Ուզում էի չշարունակել, բայց ինչպես չխոսիլ Արցախի մասին: Գորբաչովը հարցնում է. դրմ Ղարաբաղին Արցախ եք ասում: Հայերուն ուղղված երկրորդ հարցումը՝ դրմ մտածո՞ւմ եք ձեր հայրենակիցներուն մասին, որոնք պարտ են Սորբոնում: «Բարեւ ձեզի, որ տիրես»-ը ոչ մեկ տեղ այնպես չաբխաստեց, ինչպես Ղարաբաղում: Թուրքերուն եւ հայերուն հետ Ռուսաստանի վարած սադրիչ եւ դավադիր քաղաքականության արդյունքը մեջտեղն է՝ Սումգայիթ, Կիրովաբադ, Բաքու... Նույն պատմությունը՝ հայերու ոչնչացում եւ տեղահանություն, եւ անբուժելի թշնամություն, պղտոր ջուրի մեջ ձուկ որսալ մինչեւ որ... ձուկ չմնա:

Ես չեմ ուզում շարունակել հոդվածս հայ ժողովուրդի այսօրվա վիճակի մասին: Հայ ժողովուրդը պայքարում է իր գոյատեւման համար: Այստեղ ոչ թե մեղի բաժին մը վրդ վերցնելով հոգեպես համակերպելու մասին է՝ քեզի հանդեպ գործադրված ոճիրին: Ոչ, ե՞րբ պիտի հասկանանք, որ մեզ վիրավորում եւ վերջն ալ կոտորում են, որովհետեւ մենք թույլ ենք, շարունակում ենք մնալ թույլ: Տկարը հանցավոր է եւ ապրելու իրավունք չունի: Հա, չմոռանամ հայ մուրացկանները Երեւանի փողոցներում եւ մեր թշնամիներեն օգնություն մուրացող հայ պահանջատերերը: Անշուշտ, եթե «մեր հողերը» վերադարձվին հայության, իրենք կշարունակեն ապրիլ իրենց նյույորքյան կամ փարիզյան բնակարաններում: Հայաստանի մեծնալովը հայը չի փոխվելու: Հողերը թող տան (եթե տան), չուզողը ես ըլլամ՝ Դեր-Զորում մորթված Սարգիս Եսայանի թոռը: Ինչ որ է, որքան ալ հող տաս, ավելի կատաղած կծախեն հողերը: «Հողերը, հողերը»,- հիշո՞ւմ եք 65 թիվը: Այն ատեն երեւի հայերու թիվը պակասի, զատ մնացողները կարիին վիլլաներու մեջ, ամենաթանկ ավտոներով մաս կուգան: Ում է պետք աղքատ հայը: Աղքատը թող սատկի, «զահլա» չկա:

Մինչեւ հիմա խոսեցի ցեղասպանության մասին: Ինչպես ըսի, ես չեմ քննարկում հայ ժողովրդի վիճակը 14 տարիներու անկախությունից ի վեր: Անկախությունից ի վեր հայոց վիճակի, մեր երկրի վիճակի նկարագրությունը հիանալի շարադրել է Յ.Պ.-ն Փարիզի ազնվագույն «Յառաջ» օրաթերթին մեջ: Պիտի գտնվին եւ կան մարդիկ, որոնք պիտի պատմեն այսօրվա մեր հայրենիքին իրական վիճակի մասին: Ես համբուրում եմ նրանց ձեռքը:

Ես հիշում եմ մի քանի հայ բանաստեղծներու խոսքերը, որոնք անշուշտ հայու սիրտեն, հայու ցավեն, հայու մտահոգութենեն ծնած խոսքեր են: Գրողը տանջվում է իր ժողովուրդին համար: Այդ մասին ոչ մի կասկած: Բայց անոր խոսքը, եթե նույնիսկ վիճահարույց է, իր ազդեցությունը թողնում է իր հայրենակիցներուն վրա. որքան խոր՝ դա ուրիշ հարց է: Մեր մեծագույն մարտիրոսներեն մեկուն «խոսքը»՝ «պատգամը»,- ինչու այդ ձեւն է ընտրել՝ դա ուրիշ հարց է,- ահավասիկ.

«Ով հայ ժողովուրդ, քո միակ փրկությունը քո հավատքն ուժի մեջ է»:

Ես, ընթերցող, ասում եմ՝ հայ ժողովուրդ, քո միակ փրկությունը քու նորաստեղծ պետականության պաշտպանության մեջ է:

Երկրորդ. «Այս լուսնի տակ ուր էլ գնաս, թե մո՛րդ անգամ մտքից հանես, քո մայր լեզուն չմոռանաս...»: Ես այսպես եմ ասում՝ հայ մայր եւ հայր, ձեր երախային հետ հայերեն խոսեցեք եւ ձեր երախան հայկական դպրոց ուղարկեցեք... մեր ժողովուրդը չի կորչի, կարի...

Եվ խոսքս վերջացնեմ մեր ազնվագույն բանաստեղծի խոսքերով. «Կարենալու համար ապրիլ այստեղտեղ, հացի, օդի, ջուրի նման մենք պետք ունինք ՀՊԱՐՏՈՒԹՅԱՆ...»:

Սիրելի հոգի, ցավ ի սիրտ, այսօր հայրենիքի մեջ մենք ազատ, անկախ Հայաստանի հողին վրա ՀՊԱՐՏԱՆԱԼՈՒ բան չունենք, հալա որ:

Յ. Գ.

Երբ ավարտեցի գրությունս, չէի հանգստացել՝ ըսվելիք ուրիշ բան կար: Մի տեսակ երկվության մեջ էի: Անդրադարձել էի, որ վերադարձողները եւ իրենց սերունդները դատապարտված էին կորսվելու օտարության մեջ՝ օտարացած, իրենց նախահայրերու հայրենիքեն հեռու-ընդմիշտ: Բայց ինչպե՞ս կարելի է չտեսնելու տալ մեր ազգին նոր սարսափելի կորուստները: Երբ արդեն օտարի լուծի տակ չենք, երբ անկախ պետականություն ունինք: Հիմա էլ «ցեղասպանությունը» շարունակվում է, արդեն «հայկական» տարբերակով՝ ԻՆՔՆԱՍՊԱՆՈՒԹՅԱՄԲ: Հայրենիքը միշտ էլ վտանգված է: Բայց հնարավո՞ր է երկխաղացությամբ տունդ պաշտպանել, եթե տանդ մեջ չես ապրում: Հետո՞ չե՞ս նկատում, որ օտարը, թշնամիդ աչքը տնկել է քու «Ով մեծասքանչիդ», քու սիրելիը, որ անխնայորեն պաշտպանող զրահն է, որ այն պահուն երբ վրայեդ հանեցիր, արդեն մահացար: Ցմոռանամ նաեւ նախնիներդ, «հայոց պատմությունը» շտեմարանն է, որ սնում է հոգիդ, որը միշտ պետք է մաքուր մնա, չթողնես, որ պիղծ ճանճեր գան պնակիդ մեջ իյնան եւ ապականեն:

* * *

Ինչեր են կատարվում այսօր մեր երկրում՝ չես հասկանում: Որ մեկը ըսեմ: Վալենտինի որ. որտեղե՞ն հանեցին. իբր սիրահարներու օր: Նույնիսկ մեր եկեղեցին վախեցած պատրաստվում է հանդուրժել:

Եղբայր, առաջ հայերու մոտ սովորություն չկար ծննդյան օրը նշել: Ծննդյան օր նշում էին եւ նշում են Մարիամ կույսից Քրիստոսի ծննդյան օրը: Այդ տեսակ բան ես չեմ հիշում: Առաջ, որքան որ գիտեմ, հայերը նշում էին անվան օրը, ասում էին՝ անունովդ ապրիս: Այդ անունները հայերը սերունդե սերունդ կրում եւ փոխանցում էին՝ անմեռ պահելու մեր ազգային հերոսներու հիշատակը, որոնք սրբացված էին Հայոց Առաքելական Ս. եկեղեցու կողմից: Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչի օր, Սուրբ Մեսրոպ Մաշտոցի օր, Սուրբ Հակոբոս Մծբնա հայրապետի օր, Ս.Սարգիսի օր, Սուրբ Գեւորգի օր, Ամենայն Սրբոց օր: Սուրբ Հակոբի օրը հորաքույրս մի զույգ բոյա գուլպա իր ձեռքով հյուսված նվեր էր բերում եղբորդուն: Էհ, ինչ կուզեիք, որ ըլլար... Երբ հայերը մոռցան իրենց սուրբերը եւ սկսան իրենց երեխաները կոչել Վլադիլեն, Մելս, Դիզենտերիա, Կանալիզացիա եւ այլն, մեջտեղ ինկավ Happy birthday to you երգը: Այստեղ հիշեցի, առանց չարության, բայց իրապես «խոխմա» է. հայ տիկին մը կա, որուն անունն է Mademoiselle՝ Մադմուազել է, որ ֆրանսերեն նշանակում է օրիորդ, չամուսնացած երիտասարդուհի: Պատկերացնո՞ւմ եք, հայերեն դիմեք այդ տիկնոջը՝ Բարեւ ձեզ, տիկին Օրիորդ: Չէ՞ որ անուններն էլ մեր մշակույթին, պատմության մաս են կազմում, չէ՞: Տեսեք, թեկուզ թուղթի վրա նկարված երազը, որ կոչվում էր, կոչվելու էր Հյուսիսային պոդոտա, որը չծնած սպանվեցավ: Տեսնում եք, որքան սխալ է տակավին չծնած երեխային անուն ընտրել: Հիմա ով իմանա ինչ անունով պիտի կոչվի այդ պոդոտան: Ինչ կարելոր է ծնածին անուն կդնեն, մեռելին ինչ անուն ուզում են թող դնեն: Խոսում էի մեր ազգային մշակույթի մասին, մեր ավանդություններու մասին: Խոսելու շա՞տ բան կա: Այնքա՞ն... Մի ուրիշ օրինակ էլ ըսեմ մեր ոչնչացող մշակույթի մասին: Հիմա երեւի ասեք, որ այս մարդը ցնդել է: Կներեք, կարո՞ղ եք ինձ ասել, մեր սանչելի համով-հոտով «պամիդորը» ո՞ւր կորավ, որուն երեւալուն անհամբեր սպասում էինք, մեր գլուխգործոց պոմիդորին, որ մեր տաք օրերու ուրախություններեն մեկն էր անմահական համով-հոտով: Նաեւ հիշում եմ, որ բիբարով եւ սոխով ես ինքս ձվածեղ էի սարքում եւ բուրմունքից, ինչպես ասում են արեւմտահայերը, «փիքս փրքավ»: Հիմա զգվում եմ այդ նոր պոմիդորից, որ կարմիր, պինդ մաշկով, վաճառվում է շուկայում: Չէ՞ որ մենք ուտում էինք եւ հպարտությամբ հյուրասիրում մեր երկիրը այցելող օտարին: Չէ՞ որ ուզում ենք տուրիզմի երկիր դառնալ: Գիտե՞ք ինչու եմ ցավում նաեւ. ինչ է դարձել հայ հողագործը, որ այդ զզվելի պոմիդորն է աճեցնում: Ինքը չի՞ ուտում իր աճեցրածը, չի՞ հիշում իր աճեցրած առաջվա պոմիդորը, գոնե հինն էլ պահեր եւ շուկա բերեր, թող տասը անգամ ավելի թանկ վաճառեր, գնող կգտնվեր: Մարդ, որ իր ձեռքով ինքն է փչացնում իր ստեղծած արժեքները, էլ թող չգանգատվի, որ ուրիշները ճնշում են զինքն եւ ամեն առիթով համակին մի քացի են տալիս: Ինչ որ է, հոդվածս երեւի երկարում է:

Համայն հայության երազած անկախությունից ի վեր կարծեք նոր կրքեր եւ միտքեր խանգարում են սփյուռքում ապրող մեր քույրերու եւ եղբայրներու խաղաղ քունը (խոսքս մի «քիչ փող ուղարկեքի» հետ կապ չունի, քավ լիցի): Զարթնելով՝ մեր սիրելի քույրերը եւ եղբայրները ապրում են արմատները փնտրելու մղձավանջով: Ինչ է պատահել, փնտրում են՝ լավ են անում: Իրավունք չունի՞ն, քանի որ թուրքերը իրենց նախնիները արմատախիլ արեցին: Մարդն էլ որոշ չափով ծառի նման է, պետք ունի իր արմատին՝ ապրելու համար: Երեւի երբ իրենց արմատները գտնեն, կհանգստանան եւ նույնիսկ կուգան Հայաստանից էլ հոն կտանին, մանավանդ որ հիմա հոն ապրելու եւ ծախելու ժամանակն է, եւ Լոս Անջելեսում իրենց տանը մի հարմար անկյունում թաղարի մեջ այդ արմատները կպահեն: Բայց հայերը միայն սփյուռքում չեն ապրում: Մեր նորանկախ հայրենիքում էլ կան հայեր, նրանք էլ փնտրում են, բայց ուրիշ բան: Ինչպես կարող է պատահիլ, որ հայաստանցին եւ սփյուռքահայը նույն բանը փնտրեն: Հայաստանում հայերը արմատ ունեն: Հայաստանում էլ հայեր ուզում են ծառը բարձրանալ՝ վերագտնելու համար իրենց նախնիներու բնակավայրը՝ վերապրելու համար այն ժամանակները, երբ իրենց նախնիները այնտեղ էին բնակվում մինչեւ ծառից հողի վրա իրենց էջքը: Հիշո՞ւմ եք՝ երբ մենք խորված էինք պատրաստում եւ կոնյակ խմում, անգլիացիները եւ ֆրանսիացիները ծառերի վրա մի ճյուղից մյուսն էին թռչկոտում:

Երբ այս բաներուն մասին մտածում էի, հիշեցի վերջերս Երեւանում տեսած մի հաղորդում, ավելի ճիշտ՝ մի հարցազրույց՝ Փարիզում տեսագրված Արթուր Բախտամյանի շնորհիվ, իր «Ալորակնչ» արդեն համաշխարհային (հայերու համար) ճանաչում ունեցող հաղորդաշարում: Կարծեք, այդ հեռուստահաղորդումը կապ ուներ մտքերիս հետ: Արթուրը, որ աչքառու մշակույթի գործիչ է, վերջերս եղել էր Ֆրանսիայում եւ հարցազրույցներ էր հավաքել իր ծրագրին համար: Վերջապես սփյուռքն էլ մարդ է, պետք է նրա հետ էլ զբաղվիլ: Ես, անկեղծ, շատ բարձր եմ գնահատում սփյուռքի հանդեպ մեր հայրենիքի հետաքրքրությունը: Սփյուռքը սարսափելի կարեւոր է մեր նորանկախ հանրապետության համար, որքան ալ որ մեր հայաստանցիները շատ բան չեն իմանում այնտեղ ապրող հայրենակիցներու մասին: Իրենց պե՞տք է: (Սարսափելի բառը որ ըսի, հիշեցի՝ վերջերս, անցյալ տարի ինձ այցելեց մի սփյուռքահայ նկարիչ եւ հազիվ ավետաստոցս մտած՝ ասաց. գիտե՞ս, որ դու սարսափելի «տաված» մարդ ես: Երեւի տաված իբրեւ «անտաշ» հակառակը: Ներեցեք այս շեղումին համար): Որեւէ մեկը չեմ մեղադրում: Հայրենիքում այսօր հայությունը կենաց-մահու պայքար է մղում: Մի քիչ խառնվեցավ միտքս. հանկարծ Փարիզը չմոռնամ: Երբ հեռուստացույցը միացրի, տեսա որ Բախտամյանը հարցազրույց էր անցկացնում ամենահարգարժան մի հայուհու հետ: Ես շատ եմ հարգում եւ սիրում զինքը, այնպես որ շատ ուրախացա, երբ էկրանին տեսա նրան: Կարծեմ հաղորդումը ավարտվում էր: Բայց ինչ որ լսեցի, անմոռանալի էր: Փարիզի նշանավոր 80-ամյա, բայց միշտ երիտասարդ «Յառաջ» օրաթերթի տեր եւ տնօրենի հետ խոսակցությունը, ենթադրում եմ, վերաբերում էր մեկ ազգ, մեկ ժողովուրդ, մեկ մշակույթ՝ այդ մի փունջ հարցերուն: Տիկնոջ պատասխանը շատ պարզ եւ հստակ էր՝ «Կա մեկ հայ ազգ եւ երկու հայ ժողովուրդ...»: Եվ այդ խոսքին վրա հաղորդումն ավարտվեց, եւ հիշողությանս մեջ մնաց ոչ թե միայն տիկին Արփիկ Միսաքյանի խոսքը, այլ մանավանդ այդ խոսքին հաջորդող ակնթարթային գեղեցիկ եւ բարի քնքշանքը, որ երեւաց ազնվափայլ տիկնոջ շրթներուն, անմոռանալի, կարող եմ ավելցնել նաեւ՝ ամոթխած: Ես ալ կարծեմ այդ արմատին եւ ծառին արանքը մնացած հայն եմ: Երկու հայ ժողովուրդներու արանքը մնացած հայը:

Ես իմ ցավիս մասին եմ գրում: Անշուշտ, եթե տպագրվի, այս գրվածքս կարդացողներ կրնան գտնվիլ, որոնք, կհուսամ, որ իմ մասին չեն մտածեր, թե ես բարոյախոս եմ: Ամեն մարդ իր կյանքն է ապրում: Գրությունս ավարտեմ մեր ժողովուրդի ինձի սիրելի խոսքով՝ ԻՆՉ ՈՐ ԿԸՆԵՍ՝ ՔԵԶԻ ԿԸՆԵՍ:

ՀԱՄԱԴԻՄԱՍ

ԱՍՈՄ ԷԳՈՅԱՆ.

Ինքնությունը պատասխանատվություն է

Մի պաղ ամառային առավոտ էր Կարլովի Վարիում: Մենք նոր էինք դուրս եկել հանրային ջրերի սրահից, երբ նկատեցինք մեր առջևից քայլող եւ շրջապատով հիացող ընտանիքին: Երբ ավելի մոտեցանք, անմիջապես ճանաչեցինք Ասոմ Էգոյանը, Արսինե Խանջյանն ու նրանց որդին՝ Արշիլն էին: Նրանք էլ, ինչպես շատերը, խաբվել էին չեխական արեւի ճառագայթներով ու թեթեւ էին հագնվել, եւ այդ պահին մի փոքր մրսում էին: Մեր ջերմ ու անմիջական զրույցի ավարտին, որոշեցինք կրկին հանդիպել: Այդ հանդիպումներից ծնված զրույցներն էլ ներկայացնում ենք մեր ընթերցողների ուշադրությանը, հուսալով, որ դրանք ինչ-որ կերպ կավելացնեն ձեր պատկերացումները տաղանդաշատ կանադահայ զույգի մասին:

- Նախ սկսենք, ինչպես ասում են, ամենասկզբից: Ինչի՞ մասին է լոում Ձեր պաշտոնական կենսագրությունը, երբ անդրադառնում է Ձեր մանկությանն ու ընտանիքին:

- Ես փաստորեն չեմ հիշում եգիպտոսյան շրջանը. երկու տարեկան եմ եղել, երբ տեղափոխվել ենք Կանադա: Բայց հրաշալի հիշում եմ, որ ես Կանադա եկա չիմանալով անգլերեն, ու ինձ մեկուսացած էի զգում: Եվ հիշում եմ, որ շատ էի ցան-կանում ինտեգրվել այդ հասարակությանը եւ լիովին նվիրվել, ձգտում էի այդ գաղափարին: Ես երբեք չեմ մոռանա, որ երբ առաջին օրը գնացի մանկապարտեզ, հայրս դաստիարակչուհուն ասաց՝ եթե տղաս ասի «ես անոթի եմ», եւ հասկացեք, որ քաղցած է. «պետք է նշանակում է զուգարան է ուզում: Քիչ չէին դեպքերը, երբ ես ասում էի՝ «անոթի եմ», ինձ տանում էին պետք է զուգարան: Ես հիշում եմ, որ լաց էի լինում, մի տեսակ ծեծված էի զգում ինձ: Կարծեմ, հենց այդ ժամանակ որոշեցի, որ պետք է անգլերեն ավելի լավ սովորեմ, քան որեւէ այլ ոք: Իմ մանկապատանեկան տարիների ամենամեծ գնահատականը եղել է անգլերենի մրցույթներում հաղթելն ու պար-գեւներ ստանալը, լեզուն հաղթահարելու զգացողությունը:

Ես մեծացել եմ Կանադայի արեւմտյան ափին՝ Վիկտորիա քաղաքում, որտեղ այդ ժամանակ ընդհանրապես ոչ մի ներ-գաղթյալ չկար, առավել եւս՝ հայեր: Դա շատ միաբարդ, անգլո հասարակություն էր: Բոլորը շատ կանխակալ վերաբերմունք ունեին իմ հանդեպ, մտածում էին՝ ո՞վ եմ ես, արա՞բ եմ, հրե՞ա եմ կամ մեկը, որին կարող են ինչ-որ բանում մեղադրել... Շատ անհրաժեշտ էր հաղթահարել այդ ամենը: Միայն, երբ 18 տարեկանում գնացի Տորոնտո, հասկացա՝ ինչ է նշանակում հայ համայնք: Ես գիտեի, որ հայ համայնք կար Վանկուվերում, որ ամեն տարի ծնողներս տանում էին մեզ խաղողօրհնեքի արարողությանը մասնակցելու: Վանկուվերում հայկական եկեղեցի չկար: Օգտագործում էին մի այլ եկեղեցի, ու դա շատ անբնական էր: Իսկ որպեսզի մշակույթն ապրի, պետք է զգաս, որ այն բնական է: Այսինքն, լայն իմաստով չի կարող պարտադրվել: Այն պիտի լինի բաղձանք, այն պիտի լինի ձգտում, այն պիտի լինի հավաքական: Ուստի, առաջին անգամ ես Տորոնտոյում զգացի հայ համայնքը, որը շատ քաղաքականացված էր: Տորոնտոյի համալսարանի հայ ուսանողների միությունն, ըստ էության, քաղաքական կառույց էր: Ու ես շատ տարվել էի դրանով: Դա մի խնդիր էր, որ լիովին տիրեց ինձ ու ձեւավորեց մի շատ յուրօրինակ արմատ: Այդ ժամանակվանից մեջս մտավ հայկական հարցը: Ես մտածում էի, թե ինչպե՞ս է պատահել, որ աշխարհը չգիտի այդ մասին, եւ ամենակարեւորը՝ ինչպե՞ս է պատահել, որ ես չգիտեմ այդ մասին: Ծնողներս ինձ հեռու էին պահել դրանից:

- Այդ իմաստով, Ձեր որդու՝ Արշիլի համար հիմա ավելի հե՞շտ է:

- Անհամեմատ ավելի հեշտ է: Նա հայերենի դասեր է առնում եւ ամեն ինչին տեղյակ է: Միայն «Արարատ» ֆիլմի նկարահանումը բավական էր նրա համար, երբ տեսավ, թե իր ծնողներն ինչ աշխատանք են անում, եւ տեսավ մեզ այդ գործընթացում: Նա կապ ունի Հայաստանի հետ, որ առաջին անգամ եղավ «Ոսկե ծիրան» փառատոնի օրերին: Կարող է գրել եւ կարդալ հայերեն: Ես նրան միշտ ասում եմ, որ շատ կարեւոր է իմանալ հայոց լեզուն, որպեսզի եթե անցնելու լինի իմ ճանապարհը, տիրապետի այդ կարեւոր գործիքին: Ես չեմ ցանկանում նրան պարտադրել, որովհետեւ դա բնական չի լինի: Իմ երազանքն է, որ նա ավելի լավ հայերեն խոսի, քան՝ ես: Նա մոտ է դրան:

- Կարծում եք, նա մասնագիտության հարցում նույնպես կգնա՞ Ձեր ճանապարհով:

- Արշիլը տարված է երաժշտությամբ եւ անվերջ գրում է բանաստեղծություններ, կարճ պատմվածքներ: Արդեն մի գիրք է հրատարակել: Ես շատ հպարտ եմ, որովհետեւ դա լիովին ինքնուրույն է արել: Նա հրաշալի երեխա է: Դուք երբեք երեխաների փոքր ունեք, ու գիտեք, որ նրանցից յուրաքանչյուրը տարբեր է, բայց միեւնույն ժամանակ, ձեր երկուսի համակցումը:

- Ձեր որդուն տվել եք Արշիլ անունը ի պատիվ աշխարհահռչակ նկարիչ Արշիլ Գորկու, որի կերպարն էլ առանցքային է դարձել «Արարատ» ֆիլմում: Վերջապես, ի՞նչ է Արշիլ Գորկին Ձեզ համար:

- Կերտում: Նախեւառաջ՝ կերտման լիցք, փաստագրելու, զգացմունքներն արտահայտելու եւ այլոց հետ հաղորդակցվելու լիցք: Դա մեր ունեցած ամենամարդկայնացնող ուժն է:Դա փորձառությունը կիսելու կարողություն է, ասելու համար, թե՝ սա իմ ներաշխարհն է: Ու նաեւ, այլ մարդկանց դրան մերձենալու հնարավորություն տալու եզակիորեն առատաձեռն վերաբերմունք է: Դա է Արշիլ Գորկու ոգին: Նույն ոգին ունեն Վիլյամ Սարոյանը, Արամ Խաչատրյանը եւ մեր բոլոր ստեղծագործող մեծերը:

Իրենց պատմությունը հերքելու որոշ արվեստագետների ցանկությունը շատ հետաքրքրական է: Արշիլ Գորկին երբեք չէր ցանկանում խոսել իր հայկական արմատների մասին, այդ իսկ պատճառով էլ ստեղծեց իր կերպարը: Արշիլ անունն ընդհանրապես գոյություն չունի՝ իր ստեղծածն է ու մի տեսակ վրացական հնչեղություն ունի: Ես չեմ կարծում, որ իմ որդի Արշիլը պետք է նմանվի նրան կամ ինչ-որ բանից ամաչի: Նա պետք է միայն հպարտանա դրանով:

- «Էկզոտիկա» ֆիլմով սկսվեց Ձեր փառքը: Դրան հետեւեցին «Պայծառ ապագան», «Ապահովագրական գործակալը», «Ֆելիցիայի ճամփորդությունը», եւ վերջին ֆիլմը՝ Where The Truth Lies, որը բառախաղ է ու կարելի է թարգմանել երկու ձեւով՝ «Որտեղ ճշմարտությունն է» կամ «Որտեղ սուտ է ճշմարտությունը»: Ո՞րն է Ձեր ամենասիրած ֆիլմը, կամ գուցե դժվա՞ր է ընտրություն կատարել...

- Չէ, բարդ չէ: Ես իմ փոքր, կարճամետրաժ ֆիլմերն եմ սիրում: «Օրացույցն» եմ սիրում, այն շատ թանկ է ինձ համար, «Ընտանեկան դիտումը», «Կրեմի վերջին ժաղավենը»...

- Ցանկացած կինոփառատոն ինչ-որ նոր բան է տալիս եւ՛ ռեժիսորներին, եւ՛ պրոդյուսերներին, անգամ լրագրողներին: Ինչո՞վ առանձնացավ Ձեզ համար Կարլովի Վարիի փառատոնը, որտեղ Ձեր ֆիլմը ներկայացված էր ոչ թե մրցութային ծրագրում, այլ «Հորիզոն» բաժնում:

- Կարլովի Վարիի կինոփառատոնը բացառիկ է այն իմաստով, որ կողմնորոշված է դեպի երիտասարդությունը: Հանդիսականների մեծ մասը երիտասարդությունն էր, ու մեծ աշխատանք էր տարվել, որպեսզի երիտասարդությանը հասցնեն Կարլովի Վարի եւ մեծ շոու կազմակերպեն: Ամեն ինչ մտածված է, անգամ տոմսերի բաժանումը: Սա բացառիկ երեւույթ է: Կաննի կինոփառատոնում հասարակության համար գրեթե անհնար է կինոսրահներ մուտք գործել: Կարլովի Վարիի փառատոնը օրինակելի է, թե ինչպես պետք է անցկացվեն կինոփառատոնները: Այն հետաքրքրությունը էներգիայի հետ միախառնելու կարողությունն էր: Ես շատ լավ էի զգում:

- Կարծում եք, ըստ էության զրոյական հիմքի վրա, Հայաստանում խելամի՞տ է միջազգային կինոփառատոնի անցկացումը:

- Սա սկիզբն է, եւ մենք կարիք ունենք այդ սկզբի: Երբ ճիշտ մթնոլորտ ստեղծվի, ու այդ ձեռնարկը ամուր հենարան ունենա, երբ հյուրերը դրական փորձառությամբ հեռանան եւ կարողանան այդ փորձառությունը փոխանցել դրսի աշխարհին, ապա նման նախաձեռնությունը կարող է աճել: Գուցեեւ զրոյական վիճակ է, բայց ինչ-որ տեղ պետք է սկսել:

Բավական լավ ծանոթ եմ հայկական ֆիլմերին: 1987 թվականին Փարիզում հայկական ֆիլմերի հետահայաց ցուցադրություն եղավ: Այնտեղ էլ հանդիպեցի Հենրիկ Մալյանին, Տիգրան Մանսուրյանին, Բագրատ Հովհաննիսյանին, Սերգեյ Իսրայելյանին: Ավաղ, երբեք չհանդիպեցի Փարաջանովի հետ: Շատ տխրում եմ, որ Հայֆիլմի ենթակառուցվածքներն ու ստուդիաները դատարկ են հիմա: Կարծում եմ, որ կինոփառատոնն ի զորու է մեծ էներգիա կենտրոնացնել Հայաստանում կինոարվեստի հնարավորությունների եւ հնարավոր վերածննդի շուրջ:

- Ձեզ համար կինոփառատոններում կարեւորը մասնակցությունն է մրցակցայի՞ն, թե՞ ոչ մրցութային բաժնում:

- Ինձ համար մրցակցությունը կարեւոր էր նախկինում: Բնականաբար, Կաննում մրցանակ շահելը շատ կարեւոր է, քանի որ դա կարելի է օգտագործել շուկայական նպատակներով՝ նկարահանված ֆիլմի նկատմամբ հետաքրքրություն շարժելու տեսակետից: Սակայն, ասենք այնպիսի կինոփառատոն, ինչպիսին Կարլովի Վարին է, ինձ համար մրցակցային բաժինը կարեւոր չէ: Միջազգային մեծ կինոփառատոնները՝ Կաննի, Վենետիկի կամ Բեռլինի, որոնց ներկա են աշխարհի ամենատարբեր երկրներից ժամանած լրագրողներ ու կինոմասնագետներ, ստացված մրցանակը բոլորովին այլ բնույթ է կրում: Կարիերայի սկզբում շատ կարեւոր է ճանաչում ձեռք բերել, ու ես, անկասկած, կինոփառատոնային համակարգի արդյունք եմ: Կարծում եմ, մրցանակը լավ բան է, երբ դու ես ստանում:

- Ձեր բոլոր ֆիլմերը մի տեսակ ինտելեկտուալ գործեր են, մինչդեռ կինոարվեստն ինչ-որ իմաստով զանգվածային արվեստ է: Մտավախություն չունե՞ք արդյոք, որ Ձեր ոճով կկորցնեք ժողովրդականությունը եւ կամ չեք ստանա այն ճանաչումը, ինչին արժանի եք:

- Սա մտահոգության խնդիր է, որին անընդհատ բախվում եմ: Ես արդեն տասներորդ ֆիլմն եմ նկարահանել. դրանք ֆիլմեր են, որոնք դիտելու ժամանակ որոշակի կենտրոնացում է անհրաժեշտ: Ես միշտ համարել եմ, որ իմ հանդիսատեսը հետաքրքրասեր ու պահանջկոտ հանդիսատես է, սակայն իրականությունն այն է, որ կինո հաճախողներից շատերը պահանջկոտ չեն եւ ցանկանում են հեռու մնալ այս կարգի ֆիլմերից: Ու ես դա լիովին հասկանում եմ: Զարմանալիորեն հայտնաբերեցի, որ նույնիսկ իմ վերջին ֆիլմը, որ նկարահանված է ավելի մաստայական կինոդիտողի համար, նույնպես խճողված է, բարդ եւ ուշադրություն պահանջող: Սա է իմ մտածողության, աշխատելու կերպը: Եթե ես պարզունակ դարձնեի, անկեղծ չէի լինի ինքս ինձ հետ: Ես մարդ եմ, որ մեծ սպասելիքներ ունի եւ շատ խստապահանջ է: Ու հասկանում եմ, որ որոշ մարդիկ ընկալում են դա, ուրիշները՝ ոչ:

Մյուս կողմից, «Արարատ» ֆիլմը ցուցադրվել է ավելի քան 40 երկրում, եւ յուրաքանչյուր երկրում դատողություններ են եղել, թե ինչպիսին պետք է, կամ կարող էր լինել ֆիլմը: Բայց փաստն այն է, որ ֆիլմը շարունակվում էր ցուցադրվել այդ երկրներում: Իսկ այդ դատողությունները շատ կարեւոր են, քանի որ դրանք հասցնում են մի հանգրվանի, որը կարող է տալ կինոն՝ զանգվածային արվեստի ֆորումի: Կարծում եմ՝ յուրաքանչյուր արվեստագետ պարտավորություն ունի արձանագրել, արխիվացնել իր շրջապատի բոլոր կարծիքները:

Սա փաստորեն մի ֆիլմ էր, որի մեջ ես այնքան բան պետք է ներդնեի, շատ տարբեր մակարդակներում, որպեսզի մարդիկ ցանկացածին պես կարողանան ընթերցել՝ ամեն ինչ որքան հնարավոր է համակողմանիորեն: Ոչ հայ հանդիսատեսից ստացածս ամենաաջալերող արձագանքն այն էր, որ նրանք ասում էին, թե՝ երբեւէ չեն իմացել, որ նման բան է տեղի ունեցել, ուստի սկսել են մտածել՝ եթե սա չգիտեին, ուրեմն ինչքան այլ բաներ կան, որոնց տեղյակ չեն: Իսկ հայկական տեսակետից, ֆիլմը անորոշ քանակի հարցեր ունի, որ կարելի է քննության առնել, ու դա կախված է կինոդիտողի ճաշակից: Կարծում եմ՝ ֆիլմը կարելի է քննության ենթարկել երաժշտության տեսակետից, սցենարի կառույցի, գաղափարի... Սա մի խստացված աշխատանք է, բայց հուսով եմ՝ միաժամանակ նաեւ գրավիչ:

- Զարմանալիորեն «Արարատը» հայաստանյան հանդիսատեսի կողմից այնքան սիրված չէ, որքան Ձեր մյուս ֆիլմերը: Հայաստանում, նաեւ օտար մամուլում գնահատականներ եղան, թե սա «մի վատ ֆիլմ է սոսկալի պատմության մասին», եւ կամ՝ «ամբիցիոզ անդրադարձ հայոց ցեղասպանության թեմային»: Մի կանադացի կինոքննադատ գրեց նույնիսկ. «Արդյո՞ք այս ֆիլմը տեղեկացրեց եւ կրթեց ինձ՝ այո, արդյո՞ք ինձ սիրեցնեց մտահոգվել, թե ինչ է տեղի ունեցել նախորդ դարասկզբին Հայաստանում՝ ոչ»: Այսքան տարբեր գնահատականներից ու վերլուծություններից հետո, ո՞րն է Ձե՛ր կարծիքը «Արարատ» ֆիլմի մասին այն նկարահանելուց տարիներ անց: Արդյոք որեւէ բան կփոխեի՞ք հիմա:

- Եթե ես հիմա ձեռնարկեի ֆիլմի նկարահանումը, նախ գրական երկը կգրեի եւ հետո միայն կնկարահանեի: Կարծում եմ, կերպարները պետք է վիպական լինեին ու այնուհետ դառնային կինոկերպարներ: Ֆիլմի կառուցվածքն ավելի երկարատեւ աշխատանք էր ենթադրում, որը սակայն սեղմվեց: Ես փնտրում էի մի վիպակ, որը սցենար դարձնեի, սակայն ոչ մի գիրք չէր համապատասխանում այն ձեւին, ինչ ես էի ուզում ներկայացնել: Այսինքն՝ ցեղասպանության հսկայական, դրամատիկ ազդեցությունները սերնդե-սերունդ եւ ցեղասպանության ժխտման պատմությունը: Ես ստիպված էի գիրք գրել եւ կինոնկարահանել միաժամանակ: Միշտ էլ ինտելեկտուալի եւ զգացականի միջեւ կլինի խաղը: Հասկանո՞ւմ եք՝ կան մարդիկ, ովքեր ընթերցելուց հուզվում են եւ կան մարդիկ, ովքեր ցանկանում են ընթերցելուց հուզվել: Եվ հետո, «Արարատ» ֆիլմով նաեւ պատասխան եմ

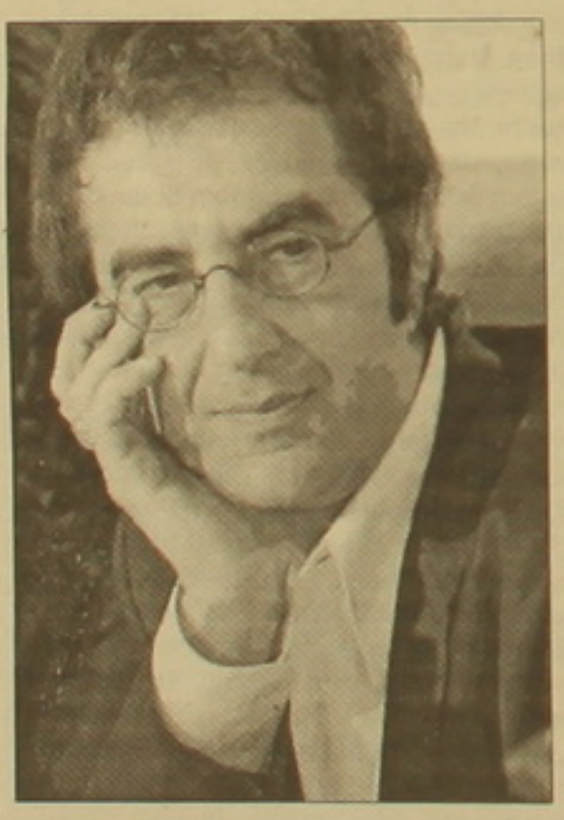

Հանդիպում

տալիս այն հուզական ֆիլմերին, որոնք սոսկ այդպիսին են եղել եւ այդ իսկ պատճառով՝ անհաջող, ինչպիսին «Մուսա լեռն» է, որն իմ կարծիքով կասարյալ աղես էր ու խնդրին նայում էր միայն ու միայն հուզական տեսանկյունից, եւ այդ պատճառով համայնից դուրս հանդիսաես չունեցավ: Ես ցանկացա ֆիլմ ստեղծել, որը նախեւառաջ ճշմարտացի կլինի իմ առջեւ: Ես շատ լավ գիտակցում էի, որ արձագանքը միանշանակ չի լինելու: Բայց փաստն այն է, որ՝ ինչպես ասացի, 40 երկրներ գնեցին ու ցուցադրեցին «Արարատը», ինչն ամենեփին պարտավոր չէին: Որոշ մարդիկ սպասում էին, որ սա լինելու է պատմական ֆիլմ: Ես համաձայն եմ, որ մենք արժանի ենք ցեղասպանության մասին պատմական ֆիլմ ունենալու: Սակայն 90 տարում այդպիսի ֆիլմ չի ստեղծվել, ու ես այն ռեժիսորը չեմ, որ պետք է դա անի: Ինձանից առաջ եղել են կինոռեժիսորներ, որ ունեցել են այդ հնարավորությունը:

- Ո՞ւմ ի նկատի ունեք:

- Ես մասնավորաբար ի նկատի ունեմ Մամուլյանին, որը կարող էր դա անել MGM-ում, սակայն չարեց: Եղել են այլ հայեր, ովքեր ստուդիաներ են ղեկավարել, սակայն չեն օգտագործել այդ հնարավորությունը:

- Իսկ գուցե այդպիսի ֆիլմ ստեղծելու պատասխանատվությո՞ւն չեն վերցրել:

- Այո, գուցե նաեւ դա: Ես զանգվածային կինոավանդույթի ծնունդ չեմ, թույլ տվեք հիշեցնել: Ու եթե ստանձնեցի «Արարատը» նկարահանելու պատասխանատվությունը, պետք է նախեւառաջ անկեղծ լինեի ինքս ինձ հետ: Ես պետք է շատ մանրակրկիտ հետաքննություն անցկացնեի՝ ցույց տալու, թե ինչ է նշանակում կրել այս պատմությունը չորս սերունդ շարունակ ու փորձել դիտարկել դա որքան հնարավոր է հետաքննական դիրքերից: Այս ֆիլմն ինչ-որ տեղ սփյուռքի մասին է, այնպես որ ինձ համար շատ զարմանալի էր, որ Հայաստանում էլ շատերը սիրեցին ֆիլմը: Չէ՞ որ դա հայացք էր դրսից, նույնիսկ այդ դրսի էլ դրսից: Ես հայկական համայնքի ներսում չեմ մեծացել, իմ հասակ առնելու տարիներին որեւէ դեր չեն խաղացել հայոց եկեղեցին, լեզուն կամ համայնքը, որոնք սփյուռքյան հայի ինքնության երեք սյուներն են: Ես մեծացել եմ մի քաղաքում, ուր մեր ընտանիքը միակ հայկականն էր: Այնպես որ՝ ես իրոք դրսեցի եմ, բայց միեւնույն ժամանակ, դրսեցի լինելով, ունեմ հայի ինքնություն: Ես շատ եմ շրջել այդ ֆիլմով ափխարհով մեկ, եւ այդ փորձառությունը իրոք հարուստացնող էր:՝ իմ կյանքի ամենահարուստացնող փորձառությունն էր դա: Ամենաշատը այս ֆիլմը հաջողություն ունեցավ այն երկրներում, որի ժողովուրդն ունի մերժված պատմություն: Օրինակ՝ Արգենտինայում, Ճապոնիայում... Խնդիրը տարբեր ժողովուրդների համար այլաբանորեն շատ մեծ նշանակություն ուներ:

- Ձեր հարցազրույցներից մեկում ասել եք, որ հարկավոր է պայքարել, որպեսզի Թուրքիան ճանաչի Հայոց ցեղասպանությունը: Ո՞րը պետք է լինի Ձեր հաջորդ քայլը պայքարի ճանապարհին «Արարատից» հետո:

- Անկեղծ լինելու համար ասեմ. եթե մինչ «Արարատի» նկարահանելն իմանայի, թե որքան կրքոտ է ժխտման քաղաքականությունը, նվազ լավատես կլինեի: Կարծում եմ, որ ես որոշակի ֆանտազիաներ ունեի, եւ անշուշտ, պետք է ունենայի նման ֆիլմ նկարահանելու համար: Ֆիլմը լավատես է, թե ի զորու է փոխել մարդկանց: Միայն հետո, երբ շրջագայեցի ֆիլմի հետ, ու երբ տեղի ունեցավ Թուրքիայում ֆիլմը ցուցադրելու պատմությունը, երբ գնորդ ընկերությունը ձախողվեց հանրության դիրքորոշման պատճառով... այսինքն՝ այդ ցասումը... Ես հիմա եմ հասկանում, թե որքան լուրջ է խնդիրը: Թերեւս ամենաազդեցիկը ինչ կարելի է անել՝ այնպես պատմել իրողությունը, որպեսզի այն ներգործի որոշումներ կայացնողների վրա: Սա մախային ծառայություն աշխատողի ու Ռաֆֆիի տեսարանների հիմքն էր: Ռաֆֆին պետք է համոզի այդ մարդուն, որ այդ պահին իշխանություն ունի, որ այդ ամենը տեղի է ունեցել: Ու ֆիլմի վերջում, երբ թմբուկներով լի տարաները մեջտեղ են բերվում, ակնհայտ է դառնում երկուսի ցանկությունն էլ. երկուսն էլ կարիք ունեն ինչ-որ բանի հավատալու:

Անցնող տարիներին, անշուշտ, ցեղասպանության ճանաչման գործում շատ մեծ առաջընթաց եղավ: Դա հրաշալի է, սակայն եթե մենք իրատես լինենք, պիտի ընդունենք, որ դա հնարավոր է դառնում քաղաքական անհրաժեշտությունների պատճառով: Մեր հիմնական զենքը Թուրքիային մեկուսացնելն է, այսինքն՝ այնպես անել, որ հնարավորին չափ շատ պետություններ ճանաչեն Հայոց ցեղասպանությունը, եւ արդյունքում Թուրքիան այլ տարբերակ չունենա, քան ընդունելը: Իսկ այժմ Թուրքիան ուժեղացնում է հերքման քաղաքականությունը տարբեր ձեւերով, ասենք՝ այնպիսի մի կառույցով, ինչպիսին հայ-թուրքական հաշտեցման կառույցն էր, ինչը շատ ու շատ վտանգավոր էր ու ոչ մի լավ բան չէր կարող անել մեր դատի համար: Արեւմուտքում ամենավտանգավորը մեզ համար ռելիգիոզությունն է՝ հարաբերականության փաստարկը, որ Թուրքիան կարողացավ առաջ տանել: Փաստարկ, որի համաձայն երկու կողմերն էլ տառապանքներ են կրել: Անշուշտ, Արեւմուտքը կցանկանա երկու կողմերին հասկանալ: Հարկավոր է շատ ու շատ կարծր դիրքորոշում ունենալ ու հասկացնել, որ երկրորդ կողմ չկա այս խնդրում: Սա մեր դիրքորոշման ամենակարեւոր մասն է:

- «Օրացույց» ֆիլմում հետաքրքիր մի երկխոսություն կա, երբ հերոսը հարցնում է Հայաստան եկած Ձեր հերոսին՝ «Եթե օրացույց կազմելու ծրագիր չունենայիր, գուցե չգայի՞ր Հայաստան»: Վերջինս ասում է՝ ոչ, կարծում եմ՝ չէի գա, եթե մի հատուկ պատճառ չլիներ: Ի՞նչ է նշանակում Հայաստանը Ձեզ համար՝ առանց այդ «հատուկ պատճառի»: Մեզ համար, հասկանալի է, ծնվել ու մեծացել ենք այնտեղ, դա մեր մանկությունն է, մեր հիշողությունները, դա՝ մենք ենք, իսկ Ձեզ համար...

- Նախ եւ առաջ այն մեծ ձգտում է, տենչանք: Դա նախ եւ առաջ ինքնության հավաքական պատկանելությանը ամուր կառչած մնալու կարողության գաղափարն է: Ինքնություն, որ հիմնված է կենսունակության ու նոթյուն, որ հիմնված է կենսունակության ու նորացման բարձր չափանիշների վրա: Ինձ համար ինքնությունը վերադրելու, նորանալու, հարմարվելու, դինամկայելու փորձառությունն է, սրանք են ինքնության բաղադրիչները: Երբ նայում ես սփյուռքյան իրականությանը, ասենք՝ Արսինեի պարագայում, ինքնությունը հիմնված է լեզվի վրա: Ես սա չեմ ունեցել: Իմ փորձառությունը քաղաքական ճանաչման վրա էր հիմնված, եւ հայ ժողովրդի մշակութային ձգման նկատմամբ խոր գնահատանքի ձգման նկատմամբ խոր գնահատանքի: Իմ կոնը կերտումն է: Ես հավատում եմ, որ կերտումի ընթացքը սուրբ ընթացք է: Ու ես տեսել եմ շատ հայերի, որ առանձնացել են այս բնագավառում: «Արարատում» այդ ինքնությունը փորձում եմ ներկայացնել երաժշտության, նկարչության ու ճարտարապետության, գրականության ոլորով: Սրանք են պահպանել իմ ինքնությունը:

Շատ սփյուռքահայեր ունեն իրենց ինքնության ուժեղ զգացողություն, սակայն չեն անդրադառնում դրան: Նրանք չեն հասկանում իրենց պատմությունը. նրանք գիտեն Վանի մասին, սակայն չգիտեն, ինչ ճակատամարտեր են եղել այստեղ. նրանք գիտեն, ով է Ռաֆֆին, սակայն չեն կարդացել «Խենթը», թեեւ այն անգամ թարգմանված է անգլերենի. նրանք գիտեն, որ ցեղասպանությունը չի ճանաչվում, սակայն չգիտեն դրա մեխանիզմները, չգիտեն ինչո՞ւ, չգիտեն, թե ինչ է եղել ցեղասպանությունից հետո:

Սրանք բաներ են, որ պետք է ուսուցանվեն, պետք է հայերը կրթվեն սրանցով եւ ոչ թե սոսկ զգացական վերաբերմունք ունենան այս ամենի նկատմամբ: «Օրացույց» ֆիլմը հենց դրա մասին է, գիտե՞ք: Իմ կերտարն այս ֆիլմում շատ մակերեսային մարդ է, որ ցանկանում է պարզապես լուսանկարներ անել Հայաստանում, որ հետո կխոսեն Սփյուռքի ընտանիքներից շատերի հոգեվիճակի հետ: Նրանք կփակցնեն այդ լուսանկարները իրենց պատերին ու կնայեն, սակայն երբեք չեն տեսնի այս եկեղեցիների հետեւում եղած պատմությունները: Ճիշտ եւ ճիշտ, ինչպես իմ մարմնավորած հերոսը: Նա ցանկանում է միայն պատմական հուշարձանները լուսանկարել՝ առանց դրանց իմաստի պատասխանատվությունը ստանձնելու: Իսկ ինքնությունը պատասխանատվություն է: Դա պարզապես հարցաս չէ, որ կրես: Դու պետք է կարողանաս սնել այն, փայփայել ու պաշտպանել: Եվ որպեսզի ճիշտ կատարես այս ամենը, պետք է համապատասխան գործիքներն ունենաս: Ու գուցե, քանի որ ես չեմ տիրապետում հայերենին, որ հիմնական գործիքն է, ես պետք է այլ օգնականներ ձեւավորեի, որի վրա հիմնվեր իմ սեփական ինքնությունը: Հասկանո՞ւմ եք:

- Ձեր բոլոր կենսագրություններում, անկախ այն հանգամանքից, թե որտեղ է հրապարակված, ինչ հեղինակի կողմից, համակարգչային ինչ էջում, գրված է՝ հայկական ծագումով կանադացի ռեժիսոր: Դուք պնդո՞ւմ եք, որ գրվի ծագումը:

- Ես չեմ կարող պնդել: Դա պարզապես կարեւոր ազդանշան է՝ ցույց տալու իմ ողջ էությունը: Ես մի շատ ծիծաղելի իրադրության մեջ ընկա, երբ ներկայացված էի Օսկարի մրցանակաբաշխությանը: Լոս Անջելեսում Կարմիր գորգի հանդիսավոր արարողության ժամանակ, երբ քայլում էի դեպի սրահ, ինձ մոտեցավ կանադացի մի լրագրող ու հարցրեց, թե ինչպես եմ ինձ զգում իբրեւ Օսկարի ներկայացված առաջին կանադացի ռեժիսոր: Ես նրան պատասխանեցի ու անցա առաջ: Ինձ մոտեցավ մեկ այլ լրագրող ու հարցրեց, թե ինչպես եմ զգում իբրեւ Օսկարի ներկայացված առաջին հայ ռեժիսոր: Այդ հարցին էլ պատասխանեցի: Այդտեղ տեղի ունեցավ ծիծաղելին: Ինձ մոտեցավ մի սեւամորթ կին ու հարցրեց, թե ինչպես եմ զգում ինձ լինելով առաջին աֆրիկացի ռեժիսորը, որ ներկայացվում է Օսկարի: Մի պահ դադար տվեցի հասկանալու համար, թե ինչ ի նկատի ունի այդ կինը: Հետո ընկալեցի՝ այո, նա ճիշտ է, չէ՞ որ ես ծնվել եմ Եգիպտոսում, ուրեմն՝ աֆրիկացի եմ: Անշուշտ, երբ հաջողակ ես, ամեն ոք ցանկանում է եւ արժանի է քեզ: Սա համաձույլ տոնավաճառություն է: Պետք է վերադարձնես: Դա պատասխանատվություն է: Ես այդ պատասխանատվությունը զգում եմ երիտասարդ շատ արվեստագետների մոտ, այդ պատասխանատվությունը տեսնում եմ «System Of a down»-ի տղաների, Սերժ Թանգյանի հետ զրուցելիս: Նրանք այդ պատասխանատվությունն առաջնային են դարձրել: Մի ժամանակ կար, ես նկատի ունեմ իմ ծնողների սերնդին, երբ այս ամենը չէր կարետրվում: Գուցե Եգիպտոսի նրանց փորձառությունը անհրաժեշտություն էր ստեղծել ինչ-որ կերպ թաքցնել դա, ինտեգրվել, ասիմիլացվել... Կարծում եմ, որ մեր ունեցած գանձերը մշակութային են, ուստի մենք պիտի կարողանանք հնարավորինս ներկայացնել դրանք: Դա շատ կենսական է:

- Հիմա որեւէ ֆիլմի վրա աշխատո՞ւմ եք:

- Ոչ, հիմա ես լիովին ներգրավված եմ օրերայի մեջ:

- Հենց այդ մասին էլ ուզում էի հարցնել: Ամիսներ առաջ, երբ զրուցում էինք Ֆրանսահայ հայտնի դերասան Ժիրայր Փափազյանի հետ, նա հիշատակեց Ձեզ, որ փայլուն օպերաներ եք բեմադրում եւ նույնիսկ ասաց, թե Հայաստանը կարող է Ձեր ուժերն օգտագործել: Պատրաստ եք Հայաստանում օպերա բեմադրել, եթե նման առաջարկ արվի եւ ի՞նչ եք անում հիմա Կանադայում այդ բնագավառում:

- Օպերային ծրագրերը լիովին փոխեցին իմ կյանքը: Ես շատ եմ սիրում երաժշտությունը, իսկ դրամայի եւ երաժշտության միաձուլումը հիասքանչ է ու արբեցնող: Այժմ աշխատում եմ DIE WALKURIE ծրագրի վրա: Տորոնտոյում այժմ մեծ օպերային թատրոն է կառուցվում, այնտեղ ներկայացվելու են չորս մեծ օպերաներ, մենք նաեւ ներկայացրինք Շտրաուսի «Սալոմե» օպերան: Ինձ մեծ բավարարվածություն է պատճառում աշխատել երաժշտության, դրամայի եւ կադրի հետ: Անհամբերությամբ սպասում եմ տեսնելու Երեւանի օպերային թատրոնը վերանորոգումից հետո, բայց կարծեմ շատ յուրահատուկ խաղացանկ ունեն Երեւանում: Նրանք պահպանել են դասական ներկայացումները, եւ վստահ չեմ, որ իմ աշխատանքը տեղին կլինի: Բայց ես բաց եմ բոլոր առաջարկների համար:

- Դուք կինոյի եւ մամուլի ակումբ եք բացել Տորոնտոյում: Ի՞նչ է դա, ի՞նչ նպատակ ունի:

- Թվային տեխնոլոգիաների զարգացման այժմյան պայմաններում կինո նկարահանելը շատ հեշտ է: Կարելի է նվազագույն միջոցներով ֆիլմ նկարահանել: Բայց հարց է , թե հետո որտեղ ես ցուցադրելու առածդ աշխատանքը: Մենք փաստորեն ունենք փոքր կինոթատրոն՝ փոքր թվայնացված աշխատանքների ցուցադրման համար, որտեղ հնարավոր է դառնում նաեւ քննարկումներ անցկացնել:

Կինոփառատոնների ժամանակ էլ ցուցադրություններ ու քննարկումներ են ծավալվում, բայց դա ընդամենը 10 օրով է, մեկ շաբաթով: Ես ցանկանում էի մի տեղ ստեղծել, որ այդ մթնոլորտը լինի ողջ տարի: Սա է դրա նպատակը, արդեն մեկ-մեկուկես տարի է, ինչ աշխատում է սրահը: Դա իմ երազանքն էր:

- Ովքե՞ր են գալիս ակումբ, միայն կինոգործիչնե՞րը:

- Տարբեր: Կիրակի օրերին երիտասարդ ռեժիսորներն են իրենց աշխատանքները ցուցադրում՝ առաջին կարծիքը լսելու նպատակով: Հիմնականում հրավիրում են իրենց շրջապատի մարդկանց, ընկերներին: Շաբաթվա մյուս օրերին իմ գործընկերը, որ ֆիլմերի տարածմամբ է զբաղվում, կազմակերպում է տարբեր մշակութային ու փորձարարական ֆիլմերի ցուցադրություն: Ու քանի որ մեր նպատակը նաեւ գոր-ծարարությունն է, մենք փորձում ենք հավասարակշռել ու ցուցադրել նաեւ հին աշխատանքներ: Մի խոսքով սա էլ է պայքար՝ շուկա ձեւավորելու շատ դժվար պայքար: Ինչպես դուք էիք նշում, որպեսզի կինոարվեստը կարողանա գոյատեւել, պետք է զանգվածային լինի: Քիչ է ֆիլմ նկարելը, հարկավոր է, որպեսզի մարդիկ իմանան դրա մասին: Այլապես սխալված ես լինում պայքարել հոլիվուդյան ֆիլմերի դեմ, որոնք հրեշ են՝ ուշադրություն գրավելու տեսակետից: Կարծում եմ կինոյի աղագան նման փոքր սրահների մեջ է, որ կցուցադրի այսպիսի ֆիլմեր: Գուցե Երեւանում նույնպես, կարող են լինել տեղեր, ուր երիտասարդ ռեժիսորները կկարողանան ցուցադրվել: Գիտեմ, որ «Նաիրի» կինոթատրոնը վիդեոցուցադրումներ ունի:

- Արդյոք Ձեզ համար ավելի հետաքրքիր է աշխատել Ձեր տիկնոջ՝ կինոդերասանուհի Արսինե Խանջյանի հետ, թե՞ հակառակը:

- Կախված է ֆիլմից: Դա շատ հարուստ փորձառություն է. արդեն 20 տարի է, որ ստեղծվել է հրաշալի կերտումի լարվածություն: Երբեմն դա արդյունքը լինում է այնպիսի ֆիլմ, ինչպիսին «Օրացույցն» է: Իր վերջին ֆիլմում՝ «Սաբահում», որը ես չեմ նկարահանել, նա հրաշալի է խաղում եւ շատ տարբեր է: Երբ դիտում եմ ֆիլմը, բացահայտում եմ նրան բոլորովին այլ տեսակետից, ես օգտագործում եմ նրա դերասանական տաղանդը միայն որոշակի ձեւով, մինչդեռ Արսինեն կատակերգական եւ զորավոր կերպարներ կարող է ներկայացնել:

Արսինեի պարագայում լուրջ խնդիր է այն հանգամանքը, որ նա մեծապես նույնացվել է իմ ֆիլմերի հետ: Ուստի մարդիկ մոռանում են, որ նա ի զորու է նաեւ այլ դերեր խաղալ:

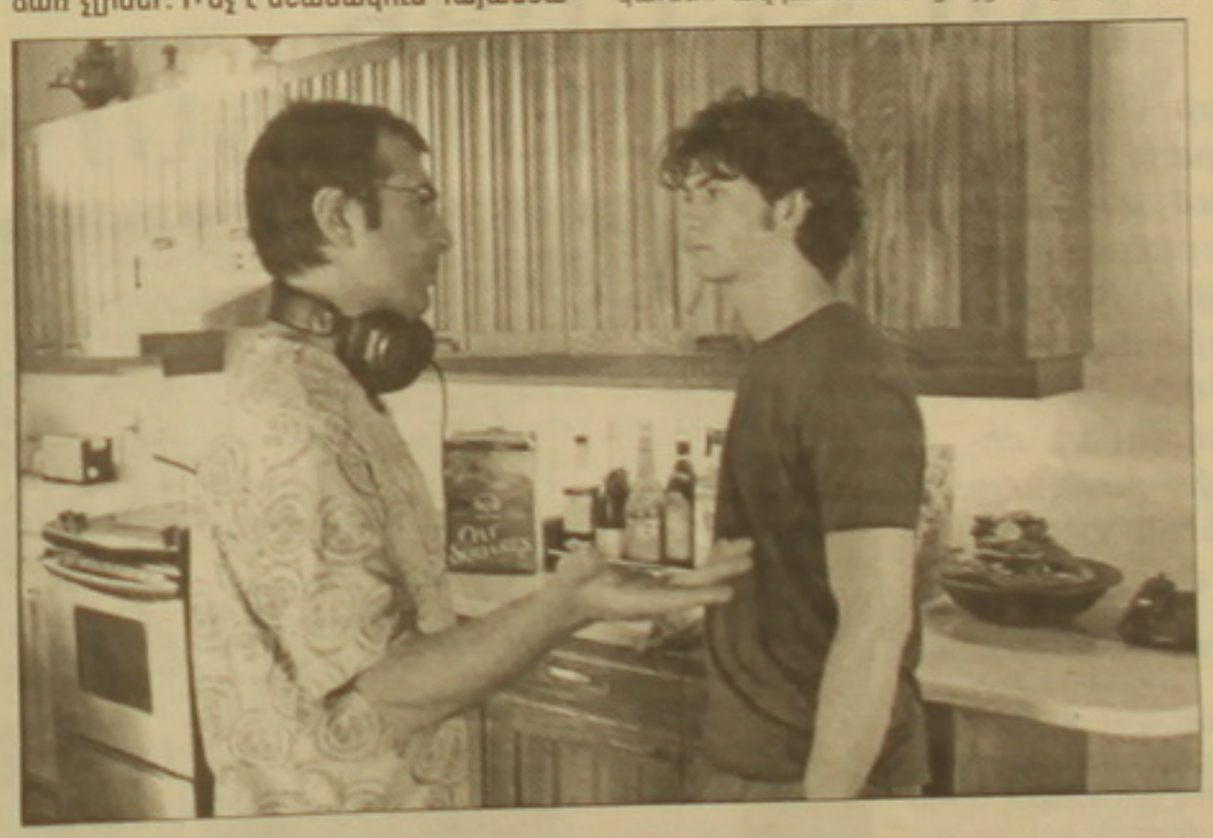

Հարցազրույցը վարեցին
ՀԱՐՈՒՆ ԱՍԱՏՐՅԱՆԸ
(«Օրեր» եվրոպական ամսագիր) եւ
ԼՈՒՍԻ ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆԸ
(Ազատություն ռադիոկայան)

Արտատպումը «Օրեր» ամսագրից

ՄԵԿ ՇԱԲԱԹ ԱՐԿՏԻԿԱՅԻ ՆԱԽԱՇԵՄԻՆ

Հունվարի 17-ից 22-ը Նորվեգիայի Թրոմսյո քաղաքում տեղի ունեցավ հերթական միջազգային կինոփառատոնը, որին մասնակցեցի որպես Կինոգետների եւ կինոլրագրողների միջազգային ընկերակցության (ՖԻՊՐԵՍՍԻ) ժյուրիի անդամ:

ԱՐԾՎԻ ԲԱԽՉԻՆՅԱՆ

Արծվի Բախչինյանը Նորվեգիայի վարչապետ Յենս Սթոլթենբերգի հետ:

Ամենահյուսիսային փառատոնը

Երեք օրանավ փոխելով վերջապես Երեւանից հասա Նորվեգիայի ծայր հյուսիս, Թրոմսյո քաղաք: Ինձ դիմավորող գեղեցիկ նորվեգուհին, իմանալով որտեղացի լինելս, զույգը շարունակեց ռուսերեն, քանի որ մեկ տարի ուսանել է հարեւան Մուրմանսկում, իսկ նրա նորվեգացի ընկերուհիներից մեկն էլ այժմ աշխատում է Երեւանում: Անակնկալն, ինչ խոսք, հաճելի է. գալ հասնել աշխարհի ծայրը եւ առաջին իսկ վայրկյանին լսել քեզ հարազատ ռուսերենը եւ իմանալ, որ առաջին իսկ հանդիպած հյուսիսցին բարեկամ ունի քո ուղուրիկ, թվում է, աշխարհից կտրված երկրում:

Իմ ծանոթությունը Նորվեգիայի հետ եղավ միայն նրա հյուսիսի հետ: Թրոմսյոն՝ Թրոմս ֆյուլքի կենտրոնը, իր մեծությամբ Նորվեգիայի չորրորդ քաղաքը, նավահանգիստ է, գտնվում է Նորվեգական ծովի նեղուցներից մեկի ափին եւ շրջակա կղզիների վրա: Այստեղ է բեւեռախույզ Ռուալ Ամունդսենի հուշարձանը, հյուսիսային թանգարանը, «Պոլարիում» բեւեռային թանգարանը, որտեղ կենդանի փոկեր եւ հազար ու մի ծովային կենդանիներ կարող ես տեսնել, հին ու նոր եկեղեցիներ ու այլ դիտարժան վայրեր: Այստեղ է գտնվում նաեւ աշխարհի ամենահյուսիսային համալսարանը, որտեղ ուսանում են 10 հազար ուսանողներ՝ ողջ Նորվեգիայից եւ արտասահմանից: Ի դեպ, կենսական բարեկեցության շնորհիվ անգամ այս հեռավոր եւ խստաշունչ կլիմայով բնակավայրում հայտնվել են ներգաղթած բնակիչներ, հատկապես աֆրիկացիներ...

Արդեն 16-րդ տարին է, ինչ տեղի է ունենում Թրոմսյոյի միջազգային կինոփառատոնը: Այն համարվում է աշխարհի ամենահյուսիսային կինոփառատոնը եւ սկսվում է ձմեռվա այն ժամանակահատվածում, երբ բեւեռային գիշերների տիրապետությունը սկսում է մեղմանալ, եւ արեգակը երեւում է Թրոմսյոյի երկնակամարում: Թեեւ 60 հազարանոց Թրոմսյոյի բնակիչները փառատոների պակաս չունեն: Հարուստ երկիրը սառնամանիքի եւ խավարի պայմաններում պետք է ինչ-որ բանով զբաղեցնի իր օրինապահ եւ խաղաղ բնակիչներին, ուստիեւ Արկտիկայի նախաշեմին գտնվող այդ քաղաքում տարին տասներկու ամիս կազմակերպվում են խմբերգային արվեստի, ռոք երաժշտության, գրական եւ այլ փառատոներ: Սակայն կինոփառատոնն ուրիշ հմայք ունի թրոմսյոցիների համար: Ցնայած քաղաք չեն գալիս էկրանի աստղեր եւ կինոյի կարկառուն դեմքեր, սակայն հինգ օր շարունակ Թրոմսյոյի բնակիչները հնարավորություն են ունենում դիտել աշխարհի ամենատարբեր երկրների ոչ առեւտրական կինոյի լավագույն գործեր: Նրանք հերթ են կանգնում՝ կինոյի տոմսեր եւ աբոնեմենտներ գնելու համար (աբոնեմենտը տվյալ դեպքում ոչ թե թղթի կտոր է, այլ մի օղակ, որը, պինգվին Վինի օղակի նման, անց են կացնում դաստակին եւ այդպես մուտք գործում կինոթատրոն): Փառատոնի օրերին մարդիկ ուրաքանչյուրում եւ փողոցներում կարող են զույգի բռնվել անծանոթների հետ՝ հարցնելով, թե ինչ ֆիլմ են դիտել, ո՛ր կինոնկարն արժի դիտել... Ինչ վերաբերում է ժյուրիի անդամներիս, ապա մենք օրական դիտում էինք մրցութային ծրագրից առնվազն չորս լիամետրաժ շարժանկար՝ Կինոգետների եւ կինոլրագրողների միջազգային ընկերակցության հատուկ դիպլոմին արժանացնելու նպատակով: Այս տարի Թրոմսյոյի փառատոնի ՖԻՊՐԵՍՍԻ-ի ժյուրիի անդամներն էին Ժոան Անտունեսը (Պորտուգալիա), Փեր Հադդալը (Նորվեգիա) եւ տղերիս հեղինակը: Այսպիսով, առաջին անգամ Հայաստանի անունը գրվեց եւ հնչեց Եվրոպայի ծայր հյուսիսում տեղի ունեցած կինոփառատոնի կատալոգում եւ հանդիսությունների ժամանակ:

Դիտելով փառատոնի բացումը՝ ես մտովի զգաջերմեր էի անցկացնում մեր «Ոսկե ծիրանի» բացման արարողության հետ: Մի կարճամետրաժ ֆիլմից հետո ելույթ ունեցավ Թրոմսյոյի փառատոնի տնօրենը՝ Մարթա Օթը, որը, լինելով ազգությամբ ամերիկուհի, խոսքը սկսեց անգլերեն՝ հյուրերին չանհանգստացնելու համար, ապա շարունակեց նորվեգերեն, եւ այնուհետեւ ողջ միջոցառումն ընթացավ նորվեգերեն: Նորվեգիայում հարգվում է պետական լեզվի մասին օրենքը. անգամ հեռուստաէկրանից հնչող շվեդերենը, որ շատ մոտ է նորվեգերենին, անպայման ուղեկցվում է նորվեգերեն մակագրերով: Այնուհետեւ ելույթ ունեցավ Նորվեգիայի մշակույթի եւ կրոնի նախարար Թրոնդ Գիսքեն՝ երիտասարդ, համակրելի մի այր: Իսկույն հիշեցի առաջին «Ոսկե ծիրանի» բացմանը մեր մշակույթի նախարարի վերամբարձ, անթարգմանելի, իբրեւ թե բանաստեղծական ելույթը, որ տեղացիների ծիծաղը եւ հյուրերի տարակուսանքը հարուցեց: Նորվեգիայի մշակույթի նախարարը խոսեց առանց բանաստեղծական զեղումների, բայց նրա թեթեւաշունչ եւ հումորով խոսքը զվարթացրեց հանդիսասրահին (շվեդերենի իմացությունն ինձ թույլ էր տալիս հասկանալ, թե ինչի մասին են ելույթները): Գիսքեն Թրոմսյոյի փառատոնը որակեց որպես լավագույն կինոփառատոնը Նորվեգիայում, չմոռանալով նշել, որ ժամանակին ինքը երազել է կինոաստղ դառնալ: Նմանապես հումորով լեցուն, պարզ եւ մարդկային էր Նորվեգիայի նորընտիր վարչապետի՝ Յենս Սթոլթենբերգի խոսքը: Փողկապ չկապած, գեղեցկատես եւ ռիթմնող վարչապետը փառատոնի բացմանն առաջին անգամ ներկայացվող վավերագրական կինոնկարի՝ «Հարուստ երկիրը» փաստագրության գլխավոր հերոսն էր...

«Հարուստ երկիրը»

Ֆիլմը երկար էր, նորվեգացիների մեծ մասի համար շատ բան հայտնի էր, իսկ հատկապես օտարերկրյա հյուրերիս համար այն չափազանց հետաքրքրական էր եւ ուսանելի: Կին բեմադրիչ Ասլաուգ Հոլմը երկու տարի շարունակ իր կինոխցիկով հետեւել էր Նորվեգիայի սոցիալ-դեմոկրատական կուսակցության նախագահ Յենս Սթոլթենբերգին՝ երկրով մեկ նրա կատարած քարոզարշավի ընթացքում՝ մինչեւ նրա հաղթանակը 2005-ի աշնանը կայացած ընտրությունների ժամանակ:

Մեծ պաշտոն զբաղեցնող քաղաքական գործչի մասին ֆիլմ նկարահանելն, անշուշտ, ռիսկի գործ է, քանի որ երբեք չգիտես, թե նա ինչպես կդրսեւորի իրեն հետագայում: Սակայն տվյալ պարագայում արդեն այդքան էլ կարեւոր չի թվում: Փաստագրությունը պատկերում է մի ուժեղ եւ մաքուր կերպար, համակրելի մի քանի առումներով: Նկարահանված ողջ նյութը ներկայացնում է իր երկրի ճշմարիտ զավակի գործունեությունը քաղաքական դաշտում՝ հեռու կարիերիզմից: Սթոլթենբերգն իր հարուստ երկրի կյանքն էլ ավելի կատարյալ դարձնելու համար կարիք ունի բարձր պաշտոնի, իսկ այդ պաշտոնին հասնելու համար՝ ընտրողների ձայնի, այդ պատճառով էլ նա շրջում է նորվեգական բնակավայրերը, հանդիպումներ ունենում հասարակության բոլոր խավերի հետ՝ կոչ անելով նրանց քաղաքական ակտիվության ընտրությունների ժամանակ:

Ենթադրվում է, որ քաղաքական գործչի մասին ֆիլմը կարող է ձանձրալի լինել, սակայն Ասլաուգ Հոլմը կարողացել է այն բավական գրաքաղցնող, հետաքրքիր դարձնել: Մենք տեսնում ենք հոլիվուդյան աստղին վայել արտաքինով ապագա վարչապետին կյանքի տարբեր հանգամանքներում, որը ենթարկում է ոչ միայն պետության ամենաէական խնդիրները, այլեւ նորվեգական անտառների արջերի եւ գայլերի ճակատագիրը: Մենք տեսնում ենք նորվեգական ամենաժողովրդական գործչին սափրվելիս, ատամները խոզանակելիս, գնումներ կատարելիս, ճաշ պատրաստելիս, շատ հանդիպման մեկնելու պահին ավտոմեքենայի մեջ տաբատը փոխելիս, սակայն այս կենցաղային մանրամասները բնավ չեն էժանացնում փաստագրությունը, չեն դարձնում այն բուլվարային-պոպուլիստական: Մենք տեսնում ենք Սթոլթենբերգին իր ծնողների հետ, սակայն երբեք չենք տեսնում նրա կնոջը եւ զավակներին: Կինոխցիկն ազատ է շարժվում՝ նորվեգական խստաշունչ եւ բանաստեղծական բնապատկերների խորքին տալով Սթոլթենբերգի ուղեւորությունները: Ֆիլմը միայն վարչապետի մասին չէ, այն ողջ Նորվեգիայի, նրա քաղաքական կարգի, նրա բնակիչների մասին է, որը դիտելով՝ ավելի լավ ես հասկանում այդ «հարուստ երկիրը» եւ նրա բնակիչներին:

«Հարուստ երկիրը» ցույց է տալիս, թե ինչպիսին պետք է լինի իդեալական քաղաքական գործիչը: Ֆիլմը դիտելուց հետո շատ օտարազգիներով խոսքովանում էինք, թե մենք եւս կցանկանայինք նման քաղաքական գործիչներ ունենալ: Փառատոնի բացումից հետո տրված ճաշկերույթի ժամանակ ես մոտեցա ֆիլմի բեմադրիչին՝ Ասլաուգ Հոլմին եւ երկարատեւ զրույցի բռնվեցի նրա հետ: Ի պատասխան ֆիլմին տված իմ գնահատականների, երբ ասացի, որ այն լավատեսություն եւ հույսեր է տվել ինձ, Ասլաուգ Հոլմը, մի կողմ թողնելով սկանդինավյան զսպվածությունը, երկու անգամ գրկախառնվեց ինձ հետ: Եվ մեկ էլ նկատեցի, որ նրա կողքին նստած է իր ֆիլմի հերոսը, եթե չասենք՝ աստղը: Եվ այդպիսով, ծանոթացա ու զրուցեցի Յենս Սթոլթենբերգի հետ նույնպես, որը կյանքում էլ նույնչափ սիրալիր, պարզ ու շիտակ էր, որքան էկրանին...

Ուստիեւ պատահական չէ, որ մեր ժյուրին Կինոգետների եւ կինոլրագրողների միջազգային ընկերակցության մրցանակին արժանացրեց հենց Ասլաուգ Հոլմի «Հարուստ երկիրը» վավերագրական ֆիլմը: Ես բեմադրիչին առաջարկեցի կինոնկարն ուղարկել Երեւան՝ «Ոսկե ծիրան» փառատոնին, իսկ ֆիլմի վերաբերյալ իմ անգլերեն գրախոսությունը լույս տեսավ ՖԻՊՐԵՍՍԻ-ի պաշտոնական կայքէջում:

Մենք սպասում էինք, թե նորվեգացիները բուռն օվացիայով կընդունեն այս ֆիլմի՝ մրցանակակիր դառնալու մասին լուրը, մեզ կմոտենան, հատուկ շնորհակալություն կհայտնեն... սակայն նման բան տեղի չունեցավ: Մի տեսակ անտարբեր են:

Նորվեգական անակնկալներ

Առաջին մեծ անակնկալը. ձյուն չկա՞: Երեւանում ձյունը նստած է հաստ շերտով. Լիսաբոնում վերջին 50 տարիների ընթացքում առաջին անգամ ձյուն տեղաց, իսկ Նորվեգիայի հյուսիսում, Արկտիկայի նախաշեմին ձյուն չկա՞: Ասինքն՝ մեկ օր եկավ, բայց հաջորդ օրն արդեն փոխվեց տիաճ անձրեւի եւ հալվեց: Մենք՝ օտարերկրյա հյուրերս, հիասթափված էինք: Գալ-հասնել Հյուսիսային բեւեռի շեմք եւ ձյան չգոյության պատճառով զրկվել նախատեսված շնաստանկներով ուղեւորությունից: Ոչ բավականաչափ գրտի պատճառով չտեսնել հյուսիսափայլի շողարձակումները: Հայի (նաեւ պորտուգալացու) բախտ: Ուստիեւ սփոփված եղանք բավարարվել՝ բեւեռային երկնքում դիտելով հյուսիսափայլի միգամածությունները, շոյել սահնակ քաշող շներին եւ հյուսիսային եղջերուի խաչլամա ուտել լաղլանդական վրանում՝ լուվայում:

Մյուս անակնկալները կապված են նորվեգական օրենքների հետ: Ամեն ինչ սահմանափակված է: Պարում ես գիշերը դիսկոտեկում. ժամը 3-ին երաժշտությունը դադարում է, լույսերը վառվում են՝ պարելու ժամանակը վերջացավ. գնացեք տուն: Ցես էլ կարող նստել, մի բաժակ բան խմել: Նորվեգիան «կիսաչոր» երկիր է: Սպիրտային խմիչքների վաճառքը թույլատրվում է ցերեկվա ժամը 1-ից մինչեւ գիշերվա ժամը 1-ը: Պորտուգալացի գործընկերոջս հետ ակրատի (լանչի) ժամին գինի պատվիրեցինք. անուշիկ նորվեգուհին նայեց ժամացույցին եւ ասաց, որ ժամը 1-ից 10 է պակաս, ուստիեւ ինքը չի կարող մեզ խմիչք տալ: Բարեկամներիս հետ, գիշերը 12-ից հետո, հունվարի 21-ին, հյուրանոցի բարում (որն արդեն փակ էր) նշում էինք իմ ծննդյան 35-ամյակը: Հազարերորդ անգամ ազգային զգացումներս շոյվեցին, երբ տեսա առաջին անգամ հայկական կոնյակ ճաշակող օտարազգիների դեմքերը եւ լսելով նրանց բացականչությունները: Սակայն հյուրանոցի աշխատողը մեզ ասաց, որ Նորվեգիայում չի թույլատրվում հասարակական վայրերում ժամը 1-ից հետո սպիրտային խմել, քանի որ տասնյակ ոստիկաններ են շրջում եւ փնտրում օրինազանցների: Նա միաժամանակ մեզ ասաց, որ սա չի նշանակում, թե անմիջապես տիտի վեր կենանք, եւ մենք եւս երկու ժամ նստեցինք: Ցափազանց ուրախ էի, որ նման հոբելյանական տարեդարձ հայկական կոնյակով նշում եմ սիրելի-սրտամտոտ հյուսիսում, այն էլ նոր ծանոթացած եւ հարազատ դարձած հիանալի մարդկանց՝ պորտուգալացի կինոլրագրող, համաշխարհային կինոյի հազարավոր ներկայացուցիչների հետ հարցազրույցներ վարած Ժոան Անտունեսի եւ Պրահայում բնակվող սերբ կինովավերագրող Սաշա Մանիչի հետ, որի «Շուտկայի ռեկորդների գիրքը» սրամիտ փաստագրությունը մեծապես խանդավառեց բոլորիս:

Տես էջ 4

Քննադատություններ

Որտե՞ղ փնտրենք չարիքի արմատը

ՍՎԵՏԼԱՆԱ ՍԱՐԳՍՅԱՆ

Տունվարյան երկու իրադարձություններ՝ հանրաքվեության մշակույթի նախարարի հրաժարականը եւ Ռուսաստանում Հայաստանի տարին բացած շահամերգը, ամենին ստիպեցին զայրույթով խոսել ազգային մշակույթի վիճակի մասին:

Միահամուռ բացասական գնահատականը դժվար է վիճարկել: Կրեմլյան դահլիճում կայացած համերգը դարձավ Հայաստանում երաժշտական մշակույթի, որպես գեղարվեստական ստեղծագործության ինքնուրույն պրոֆեսիոնալ ճյուղի բացակայության տխուր վկայությունը: Համերգը դարձավ ներկայումս տարածված հախուռն-տարերային մշակութային խաղաղասիրության, ավելի ճիշտ՝ հեշտությամբ խթանող խաղաղասիրության արացուցումը: Վերջին տասնամյակներում ակտիվորեն զարգացող պրոֆեսիոնալ եւ սիրողական արվեստի սահմանների ջնջման գործընթացը, որին ուղեկցում են գեղարվեստական չափորոշիչների բացակայությունը, ճաշակը ցածրացմամբ, ակադեմիական գիտելիքները նմանակությամբ, կայուն ոճը ոճային էկլեկտիկայով փոխարինելու երեւույթը, բառացիորեն աչքի առաջ ձեւավորում է նոր հայկական մշակութային միջավայր: Երաժշտական մշակույթը, որպես ընդհանուր մշակույթի առավել զգայուն եւ սոցիալապես ունիվերսալ մաս, հայելու պես արտացոլեց տվյալ գործընթացը:

Անշուշտ, կարելի է առարկել, որ մի կողմից մենք «ստեղծագործության ազատության» ժամանակաշրջան ենք ապրում, իսկ մյուս կողմից՝ աշխարհի ամբողջ մշակույթն է համակված զվարճանքի եւ անճաշակ ամենաթողության կոռոզիայով: Պատասխանենք, որ յուրաքանչյուր մշակույթ իրեն վերապահում է զարգացման եւ կատարելագործման ուղու ընտրության իրավունք, այսինքն իր համար պիտանին ընտրելու եւ կործանարարը դեն նետելու հնարավորություն: Առանց նման ընտրության հայկական մշակույթը երբեւէ գոյություն չի ունեցել, այլապես չէր լինի ինքնօրինակ:

Նույնիսկ սոցռեալիզմի տարիներին, երբ սանդարացված կլիշեն թելադրում էր արվեստի սյուժեն, ձեւն ու լեզուն, հայկական երաժշտությունը որոնում էր սեփական ուղիներ: Այսպես, ներկայումս հանիրավի մոռացված Հարո Ստեփանյանը (1897-1966) դեռ 30-ական թթ. գրում է «Քաջ Նազար» երգիծական եւ «Սասունցի Դավիթ» էպիկական օպերաները, որտեղ հայկական նոր պրոֆեսիոնալ երաժշտության մեջ առաջին անգամ օգտագործվում է միջնադարյան բարականների եւ տաղերի մեղեդային նյութը: «Սասունցի Դավիթ» օպերան, ավաղ, չբեմադրվեց, սակայն ինքը՝ Ստեփանյանը, ստեղծագործական փորձը բարունակեց Առաջին սիմֆոնիայում: Արդեն 60-ական թթ. կոմպոզիտորների նոր սերունդը փորձը բարունակեց կամերային (Տիգրան Մանսուրյան, Ալեքսանդր Աճեմյան եւ ուրիշներ) եւ նվագախմբային (Լեւոն Ասվածատրյան, Ավետ Տերտերյան եւ ուրիշներ) երաժշտության մեջ, իսկ 1976 թ.՝ Էդգար Հովհաննիսյանի «Սասունցի Դավիթ» օպերաբալետում, պահպանվելով ընդհուպ մեր օրերը:

Հետեւաբար, խորհրդային իշխանությունը միշտ չէ, որ երաժշտական արվեստում ճնշել է ազգային գեղակայությունները: Ավելին, նա պահպանել է տարբեր ժանրերում աշխատելու կոմպոզիտորների բահագրգռությունը: Բայց եթե որեւէ ճարպիկ կոմպոզիտոր պետությանը (Մշակույթի նախարարության գնահատիչ հանձնաժողովին) խաբում էր միեւնույն ստեղծագործության կրկնակի վաճառքով կամ պարզապես վաս ստեղծագործությամբ (գնվում էր Կոմպոզիտորների միության անդամ ամեն մի կոմպոզիտորի երկ), ապա կյանքը կատարում էր իր բնական ընտրությունը: Դա տեղի էր ունենում նախ եւ առաջ այն պատճառով, որ ստեղծագործությունը խնդրում էր հանրապետական եւ համամիութենական սուգաստեսներում, գնահատվում կատարողների, հրատարակիչների, երաժշտական ֆոնդասների եւ հետազոտողների կողմից (նրանք բոլորը կազմում էին երաժշտական մշակույթի միասնական ամբողջություն), եւ ապա՝ հրապարակայնության եւ բաց քննարկման շնորհիվ ձեւավորվում էր որոշակի հայացք արվեստի ստեղծագործության նկատմամբ: Կյանքն իր ուղղումներն էր անում, ապացուցելով կամ հերքելով ստեղծված կարծիքը, իսկ հեղինակն անհատականության ճնշություն էր հանձնում:

Բնական է, որ առաջընթացի նկարագրված կանոններին ուղեկցում էր խորհրդային գաղափարախոսության քարացածությունը, որն ստեղծում էր արվեստի «օրենքներ» եւ «տաբուներ», ռուսական առաջավոր մտքին սպիտելով անցնել ընդհատակ: Հայաստանի երաժշտական մշակույթում գռեհիկ արգելքներից տուժեցին որոշ կատարող երաժիշտներ, գլխավորապես հայրենադարձներ: Ուրիշներն էլ տուժեցին ավանդական ազգային նախանձից: Իսկ կոմպոզիտորները բարունակում էին հորինել երաժշտություն, որին հավատում էին: Այդուհանդերձ նրանցից շատերն արտահայտված չէին նիհիլիզմից եւ խոչընդոտներից, որոնք բխում էին հասարակության որոշակի խմբերից (խավերից)՝ հանձնաժողովներից եւ մշակույթի զանազան գերատեսչությունների պաշտոնյաներից, հաճախ էլ՝ իշխանության եւ ուղեցույց ստորագրությունների զորությամբ օժտված գործընկերներից:

Իսկ իշխանությունը, ինչպես հայտնի է, շատ է փոխում մարդկանց, հատկապես նրանց, ովքեր զուրկ են ասվածային տաղանդի կայծից: Գոհունակությամբ տեղ զբաղեցնելով դասավորի աթոռին, այդ մարդիկ սկսեցին տնօրինել նրանց ճակատագրերը, ում համար «ստեղծագործության նոթատակը ինքնանվիրումն է»:

Ոչ միայն հետսալինյան, այլեւ հետբրեժնեւյան ժամանակաշրջանում ամենին լավ հայտնի այդ «չարիքի արմատը» դարձավ հասարակության կառավարող մասի գաղափարախոսության բովանդակությունը: Կառավարելու եւ սեփական ցանկությունները թելադրելու հնարավորությունը հրավանք էր պատճառում ուռճացած խմբերին. նրանց համար դժվար չէր համատեղ ուժերով նսեմացնել որեւէ ստեղծագործողի վաստակը (ճիշտ է, եթե ստեղծագործողն ուզում է, որ իր վաստակը ճանաչեն, նա պարտավոր է ծառայել խմբին: Հազիվ թե արժե թվարկել ամենին հասկանալի «ծառայության» եղանակները):

Խմբերից եւ խմբավորումներից (ըստ կուսակցական պատկանելության, մտերմականության, հովանավորչության, կաշառվածության եւ այլ արժանիքների) ամբողջ սոցիալ-քաղաքական համակարգի ստեղծումը խորհրդային պետությունը հանգեցրեց ներքին պայթյունի: Վերակառուցման եւ հրապարակայնության պրոցեսը կոտրեցին պետական հասարակությունից բաց, ժողովրդավարական հասարակության: Եթե վիթխարի կայսրության կործանումը տեղի չունենար նման հեղափոխական ձեւով, ապա հասարակությունը գուցե կարողանար փոքր-ինչ առողջանար՝ թեկուզ արժեքավոր ավանդույթների հաշվին: Մինչդեռ սընթաց բեկումը վերածվեց համընդհանուր աղետի, որը թաղեց մարդկային բոլոր արժեքները եւ դրանցից գլխավորը՝ բարոյականությունը:

Առնչվելով անցյալ դարի 90-ական թվականներին, երբ հայկական երաժշտական մշակույթը կանգնած էր ճանապարհի ընտրության առջեւ, բարոյական բնույթի հիմնահարցերը չէին էլ քննարկվում: Խոսում էին ինքնարտահայտման ազատության, ստեղծագործական անկախության, անհատի ձեւավորման նոր ուղիների մասին: Հոգեւոր ազատության ընդհանուր կարգախոսը շուտով վերածվեց եկեղեցական թեմատիկայով համատարած հրապուրման, նույնիսկ ուղղափառ Տերունական աղոթքի տեքստի վրա հիմնված խմբերգային ստեղծագործության մրցույթի ֆինանսավորման:

Մեծ հաշվով, հոգեւոր տեքստերին դիմելը դարձավ բարոյականության յուրօրինակ փորձություն. չէ որ խոսքն ու գրքը պետք է համընկնեն: Հոգեւոր մարդ լինելը, հոգեւոր կարիքները հոգալը, դրանց մասին խոսելն ու գրելը, նույնիսկ հոգեւորական լինելը դեռ չեն նշանակում բարոյական լինել բառիս վեհ իմաստով: Հոգեւորն ու բարոյականը, թեպետեւ իրար լրացնող, բայց տարբեր կատեգորիաներ են: Դրանք միավորված են ինչպես տեսությունն ու պրակտիկան, ինչպես գեղագիտությունն ու բարոյագիտությունը: Մենք՝ հայերս, պետք է դա հիշենք մշտապես, նախքան մշակութային անճաշակությունները պատճենելը, որտեղ կոնակ

դառնում է լոկ մոդայիկ պիտակ, ենթամշակույթի կամ պոպ մշակույթի առարկա:

Ինքնահոսի թողնված հայկական երաժշտական մշակույթը կորցնում էր ոչ միայն բարոյականությունը, այլեւ պրոֆեսիոնալիզմը: Պրոֆեսիոնալիզմի եւ բարոյականության փոխկապակցության մասին դիպուկ է արտահայտվել Եվգենի Եվտուշենկոն. «Արվեստում անբարոյականությունն անկասելիորեն վերածվում է ապապրոֆեսիոնալացման»: Կարելի է ավելացնել, որ այդ հիվանդության տարածումը լավ նկատելի է ինչպես մշակույթի ներսում, այնպես էլ վերեւում, այսինքն դրա գործընթացի կառավարման ու վերահսկման ոլորտներում (այդ ոլորտներն են արվեստաբանական գիտությունները, այդ թվում նաեւ երաժշտագիտությունը, որտեղ հաճախ նկատելի է, որ անբարոյականության մակարդակն այնքան բարձր է, որքան ցածր է գիտելիքներինը): «Բոլոր ճակատներում» պրոֆեսիոնալիզմի մակարդակի ասիճանական անկումը հնուս պրոֆեսիոնալների համար մի երեւույթ է, որի դեմ «այլեւս անհնար է պայքարել»: Մինչդեռ նման պարագայում լռությունն անբարոյականություն է, քանզի եթե մտավորականը դեմ է գնում սեփական խղճին կամ պարզապես դավաճանում է դրան, ապա նա այլեւս չի կարող կոչվել մտավորական՝ բանականի եւ ճշմարտի մարտիկ: Բայց հայ մտավորականը ոչ միայն հուսահատության մեջ է, այլեւ վախի: Մոռանալով խիղճը, նա մտածում է միայն հանապազօրյա հացի մասին, կախման մեջ ընկնելով կլանների բաժանված մեր հասարակությունից:

Այդ կլաններ ներքորեն, իրապես են ըստ ավելի հնուս ձեւով, քան խորհրդային իշխանության ժամանակաշրջանում: Ողբերգական է, որ դրանց մեջ ներքաշված են երբեմնի արժանավոր եւ պրոֆեսիոնալ մարդիկ, որոնք ներկայումս կորցրել են ստեղծագործելու եռանդը եւ ինքնահաստատվում են տիրող անպատժելիության եւ ցինիզմի անդաստանում: Ծովահրեշի նմանվող այդ կլան-խմբավորումները թույլերին թվում են մաֆիա հիշեցնող ինչ-որ բան: Դա մասամբ ճիշտ է, եթե նկատի ունենանք, որ նրանց ձեռքին են կապիտալը, արտասահմանյան «կապերը» եւ պետական աջակցությունը:

Իհարկե, հնարավոր կլիներ հեգնանքով վերաբերվել մեր գավառական հասարակությանը, որն ինչ-որ բանով հիշեցնում է Հակոբ Պարոնյանի կատակերգությունների աշխարհը, եթե Հայաստանի երաժշտական մշակույթի որոշ «գործիչներ» (հենց նրանք, եւ ոչ թե աշխարհի հայ երաժիշտներն առհասարակ) իրենց քթերը դուրս չհանեին: Ահա այդ ժամանակ մենք կհնձենք «լուսավորության» եւ գռեհիկ սոցիալ-մշակութային միջավայրի պտուղները...Ողջամիտ բոլոր անձինք վրդովված են Մոսկվայում հայկական երաժշտական մշակույթի նման ցուցադրությունից: Բայց, կներեք, չէ որ դա մեր այսօրվա դեմքն է. ակադեմիական արվեստի անկում եւ գավառամտության ու տգիտության բարգավաճում: Անցկացված միջոցառման պատասխանատուների համար զայրանալը միշտ է (նույն ոճը բարունակվելու է. Ռուսաստանում եւ Ֆրանսիայում Հայաստանի տարին նոր է սկսվել). հարկավոր է չարիքի արմատները փնտրել տիրող համակարգում, երբ ստեղծագործող մրցակիցների տաղալումը կամ բացակայությունը թույլ պրոֆեսիոնալներին միավորում է թայֆայություններ, կոլեգիաներ, հանձնաժողովներ, միություններ, ընկերակցություններ, ֆիլհարմոնիաներ, կոնսերվատորիաներ, օպերաներ մեջ... Ամենուրեք տիրում է մշակույթի կառավարման միեւնույն գաղափարը, որը չի հանդուրժում այլ կարծիքներ եւ գործողություններ, անհատական որեւէ նախաձեռնություն: Եվ առհասարակ ժամանակն է խոստովանել, որ անհատականությունը, իմքությունն այսօր գրեթե մեր հասարակության թշնամիներն են:

Հենց այդպես էլ պարտ ենք, մտահոգվում նոր նախարարի աղագայի համար: Բայց մի՞թե նա է ամբողջ հարցը: Վերջապես ե՞րբ ենք տեսնելու չարիքի արմատը...

Ջ էջից

ՄԵԿ ՇԱԲԱԹ ԱՐԿՏԻԿԱՅԻ ՆԱԽԱՇԵՄԻՆ

Մենք գրեթե ամենուրեք միասին էինք: Փառատոնը մեզ ապահովել էր ամեն ինչով, սակայն նորվեգացիները, մյուս սկանդինավացիների պես, նախընտրում են միմյանց հետ շփվել, քան հյուրերի: Դարեր շարունակ նրանք պարել են այլ մշակույթներից հեռու՝ դիմագրավելով խիստ կլիմային, ինչը նրանց դարձրել է ինքնամփոփ եւ ինքնաբավ: Նորվեգական հասարակությունը համարվում է ամենաերջանիկներից մեկն աշխարհում: Հայաստանը, ըստ անցյալ տարի շվեդական «Ուտրդ վելիուզ սըրվեյ» ընկերության կատարած սոցիոլոգիական հետազոտության, պատկանում է աշխարհի «անբախտ» երկրների թվին: Սկանդինավացիները երջանիկ են, իսկ երջանիկները, ինչպես հայտնի է, շրջապատ չեն որոնում, այն էլ իրենց երկրում:

Ես, Ժոան եւ Սաշան էլ յուրովի էինք երջանիկ՝ գտած լինելով մեկմեկու, միմյանց ուրախ՝ մեր հարավային խառնվածքով, այլազան հետաքրքրություններով, բազմամշակութայնությամբ, աշխարհի եւ արվեստի ու մեզ միավորած հրաշալիքի՝ կինոյի հանդեպ մեր անսահման սիրով...

«Հայկական» թրոմպոն

Այլեւս չպետք է զարմանանք, որ ամեն տեղ հայ կա, եւ Եվրոպայի ծայր հյուսիսն էլ բացառություն չպիտի լինի: Դեռեւս Երեւանում տեղեկացա, որ Թրոմսյոյի համալսարանի խաղաղության ուսուցման ասպիրանտուհուն ուսանում է երեւանցի մի աղջիկ: Նորվեգիա ժամանելուս առաջին իսկ երեկոյան հանդիպեցի Մարիամ Մաթեւոսյանին՝ այդ ուրախալի եւ եռանդուն, պատրաստակամ ու իսկական հայրենասեր աղջկան: «Երկու տարի է, ինչ այստեղ եմ, մինչեւ հիմա Հայաստանից միայն Ջիվան Գասպարյանն է եկել՝ անցյալ տարի ելույթ ունենալու երաժշտական փառատոնում, եւ հիմա՝ դու», ասաց Մարիամը: Նրա միջոցով իմացա, որ իրենից բացի մեկ ուրիշ հայ ուսանող էլ կա խավարի ու սառնամանիքի այդ թագավորությունում: Վերջին օրը հանդիպեցի մուսալեռցի երիտասարդ Ջան Ջափարին՝ Վաքֆլը գյուղից, որը քիմիագիտություն է սովորում Թրոմսյոյի համալսարանում: Ջանը, որ հանդես է գալիս համալսարանի երգչախմբում, տեղեկացրեց, որ Թրոմսյոյի մայր տաճարում, ի թիվս տարբեր լեզուներով Աստվածաշունչների, կա նաեւ Սուրբ Գրքի հայերեն մի տպագրություն: Եվ այդպես, երբ հայ նստած էինք Արկտիկայի նախաշեմին գտնվող այդ քաղաքում եւ արեւելահայերեն-արեւմտահայերեն զրուցում ենք Հայաստանի ու հայ ժողովրդի մասին: Կյանքումս չէի պատկերացնի, որ Նորվեգիայի ծայր հյուսիսում պիտի հանդիպեմ Թուրքիայի վերջին հայաբնակ գյուղի բնակչի, լսեմ նրանից Մուսալեռան բարբառը եւ միասին «Կարմիր ֆիստան» ու Կոմիտաս երգենք...

Հեգքության

Միշտ սիրել եւ սիրում եմ Հյուսիսը, քանի որ այն կապվում է խաղաղության, մաքրության եւ օրինապահության հետ: Որքան ավելի շոգ է երկիրը՝ այնքան ավելի ֆիզիկապես անմաքուր է եւ կոնֆլիկտային: Եվ հակառակը, որքան ավելի բարձրանում ես հյուսիս՝ այնքան բնակավայրերը մաքրվում են եւ ի վերջո վերածվում գրեթե մանրէազերծ մի աշխարհի:

Բայց մանրէների հետ կամաց-կամաց կորչում է նաեւ ոգին:

Բեւեռային թանգարանում ֆիլմ դիտեցինք Նորվեգիային պատկանող Շպիցբերգյան կղզեխմբի մասին:

Եվ հանկարծ որտեղից որտեղ հանգեցի հետեւյալ մտքին:

Մի ծիրանի ծառը չեմ փոխի ողջ Շպիցբերգյան արշիպելագի հետ:

Թրոմսո-Երեւան

ՍՐՄԵՖՈՒՆ

ԿԱՐԻՆԵ ՂԱՆԻԵԼՅԱՆ

Փոփոխված օրենքը Հայաստան է վերադարձրել մշակութային բարձրարժեք ստեղծագործություններ

«Արվեստը տիրոջ կանոնագիրն է, կյանքի բարձրագույն ձեւը».գուցե չափազանցության մեջ ընկնելով ասել է իտալացի հայտնի մտածողներից մեկը: Ճշմարտությունն այն է, որ արվեստն իսկապես կտրում է մեզ տխուր առօրեականությունից, մեր հոգին տեղափոխելով ազնվական ոլորտներ, պարգեւելով աստվածային զգացողություններ: Եվ եթե նկատել եք, ամեն օր արվեստի հետ շփվող, արվեստով ապրող մարդն էլ տարբերվում է ամբոխի գորշ զանգվածի մեջ նույնիսկ Հայաստանում, ուր կենսական կարիքների տակ կքած արվեստագետներին անբավարարությունն ու նախանձը ճնշում է առավել քան այլուր:

Ինչեւէ, կյանքի բարիքներից հագեցած գործարարին կամ պատեհությամբ հարուստացած արվեստասերին Հայաստանում էլ սկսել է համակել արվեստի առարկաներն ու ստեղծագործությունները հավաքածուի առարկա դարձնելու, կամ եթե հավատանք Մարիավելի մտածողին, աստվածային էությանը մոտ լինելու կիրքը: Եվ գուցե արվեստը կարողանա արթնացնել բարոյական կորիզը սրբությունների ծախու մեր ժամանակներում:

Սակայն կարեւոր մի անհրաժեշտություն՝ նույնիսկ սաղմնավորման փուլում արվեստի առարկաները դրսից հայթայթելու, կամ ներսի եղածը դրսում իրացնելու գործընթացը օրենսդրական հստակ կարգավորումների կարիք ունի:

Մշակութային արժեքների արտահանման ու ներմուծման մասին օրենքում փոփոխություններ կատարելու կարիքը վաղուց էր հասունացել, դժգոհ էին թե տեղացի, թե արտերկրի հաղորդիները: Հատկապես մշակութային խնդիրները մեզանում չեն փայփայվում այնպես, ինչպես ասենք տնտեսավարողների մենաշնորհային կամ գերշահույթ ապահովելու շահերը:

Եվ մեկ տասնամյակ գործում էր արվեստագետների ու սովորական հաղորդիների նյարդերը սղոցող նախկին օրենքը: Չկարողանալով պատշաճ լուծումներ առաջարկել՝ օրենքը հավասարապես ոտնահարում, սահմանափակում ու անտեսում էր Ե՛ւ պետության, Ե՛ւ հաղորդու սեփականության իրավունքը: Այն բազմաթիվ դժգոհությունների տեղիք էր տալիս հատկապես տուրքի դույքաչափերի խնդրում: Մինչեւ 50 տարվա վաղեմության բոլոր մշակութային արժեքների համար գանձվում էր դրանց գնահատված արժեքի 5 տոկոսի չափով, 50-100 տարվա արժեքների դեպքում՝ գնահատված արժեքի 15 տոկոսի, 100-ից ավելի դեպքում՝ 50 տոկոսի չափով տուրք: Սրանց գումարվում էր նաեւ փորձաքննության համար նախատեսված 5 տոկոս վճարը, եւ ստացվում էր բավականին կլորիկ գումար: Իր սեփականությունն արտահանելու համար, նույնիսկ եթե այն ժառանգություն էր, մարդը հարկադրված էր թանկ վճարել: Սերնդից սերունդ 100 տարուց ավելի գերդաստանում պահվող տատական գորգը դրսում տանելու համար, օրինակ, հաղորդին պիտի վճարեր դրա արժեքի 50 տոկոսը եւ փորձաքննության վճարը եւս: Եվ եթե բողոքում էր, իրավացի էր, մանավանդ, եթե գորգի արժեքն էլ բարձր էր գնահատվել: Տուրքից ազատված էին միայն հեղինակները:

Բողոքների մյուս հիմնավորումն այն էր, որ Հայաստանից արտահանումն ընդհանրապես չի հարկվում, 0 տոկոս է սպիտանված: Եվ ստացվում էր, որ մշակույթի նկատմամբ հատուկ խտրականություն է դրսեւորվում:

Խնդիրը միջազգային մակարդակի հարթություն բերելու մասնագետների անհանգստությունն ի վերջո հասավ դիվանաբաւուն: ՀՀ նախագահի անմիջական վերահսկողությամբ 2004 թվականին ստեղծվեց աշխատանքային խումբ, որն սկսեց աշխատել նոր օրենքի վրա: Օրենքը գործողության մեջ է 2005 թվականի հունվարի 1-ից, այսինքն, 1 տարուց ավելի: Տուրքը հանվել է: «Մինչեւ 50 տարվա վաղեմության կերպարվեստի, դեկորատիվ կիրառական արվեստի, արտահանման, ինչպես նաեւ մինչեւ 75 տարվա մշակութային նշանակության առարկաների՝ առանց հարկի արտահանման իրավունքը ազատականացման առումով բավական առաջադեմ քայլ էր», գնահատում է Մշակութային արժեքների պահպանության գործակալության նորանշանակ պետ Վահան Գասպարյանը: Հիմնականում սերիական, զանգվածության արտադրության մշակութային առարկաների /գորգ, հուշանվերներ եւ այլն/ արտահանման խնդրում նախկինում բավական դժվարություններ էին առաջանում, որովհետեւ քաղաքացին կամ զբոսաշրջիկը պիտի դրանք ենթարկեր փորձաքննության, օրեր ու ժամանակ կորցներ, ավելորդ գումարներ վճարեր: Քաշքշուկներ էին առաջանում, բյուրոկրատիզմի անհաղթահարելի արգելքներ ծառանում, նյարդեր էին ծախսվում, որի պատճառով շատերն ի սկզբանե հրաժարվում էին որեւէ արժեք արտահանելու կամ ներմուծելու մտադրությունից: Սա հսկայական վնաս էր մեր մշակույթի տարածմանն ու պրոպագանդմանը:

Այսօր մեր կերպարվեստագետները, նկարիչներն ու քանդակագործները, նաեւ արտերկրի մեր հայրենակիցներն ու տուրիստները, որոնք վերնիսաժից կամ արվեստանոցներից գնումներ են անում, կարող են առանց գործակալությանը դիմելու մատակետերով միանգամից արտահանել այդ ստեղծագործությունները:

Բնականաբար, ազատականացումը չի կարող անխտիր տարածվել ամեն ինչի վրա, որքան էլ որ օրենքը դեմոկրատական լինի: Կառավարությունը հաստատել է վերջին 50 տարում մահացած այն 28 հեղինակների ցանկը, որոնց ստեղծագործությունները կարտահանվեն կամ ժամանակավոր կարտահանվեն միայն համապատասխան վկայագրի առկայությամբ: Այս դեպքում արդեն վճարվելու է հատատագրված վճար՝ 5 հազար դրամ պետական տուրք: Այդ հեղինակների ստեղծագործությունները մեր մշակութային ժառանգության կարեւոր արժեքներն են: Նրանց ցանկը ներկայացնում ենք, վստահ, որ կհետաքրքրի շատերին՝

Միհր Աբեղյան,
Մինաս Ավետիսյան,
Ալեքսանդր Բաժբեուկ-Մելիքյան,
Արծրուն Բերբերյան,
Արա Բեքարյան,
Վրույր Գալստյան,
Գառզու,
Գաբրիել Գյուրջյան,
Վահրամ Գայֆեճյան,
Հովհաննես Զարդարյան,
Վաղարշակ Էլիբեկյան,
Գրիգոր Խանջյան,
Սեյրան Խաթլամաջյան,
Հակոբ Կոջոյան,
Հարություն Կալենց (Գալենց),
Հովսեփ Կարալյան (Կարալով),
Պետրոս Կոնտուրաջյան,
Աշոտ Հովհաննիսյան,
Արա Հարությունյան,
Դմիտրի Նալբանդյան,
Վարոս Շահմուրադյան,
Բենիկ Պետրոսյան,
Սեդրակ Ռաշմաճյան,
Արա Սարգսյան,
Մարտիրոս Սարյան,
Հոիփսիմե Սիմոնյան,
Երվանդ Քոչար
Սերգեյ Փարաջանով:

Եթե թվարկված հեղինակների ստեղծագործությունների մեջ կան այնպիսի եզակի գործեր, որոնց համարժեքը մեր թանգարաններում չկա, եւ դրանց կորուստն իսկապես կորուստ լինի երկրի համար /ասենք, Սարյանի մի կտավն է արտահանվում, որն ըստ փորձագիտական եզրակացության եզակի է գնահատվել/, պետությունը պարտավոր է ձեռքից բաց չթողնել եւ 1՝ ամսվա ընթացքում ձեռք բերել այն: Քաղաքացուն առաջարկվում է նշել «ողջամիտ», այսինքն միջազգային աճուրդներում սահմանվող արժեքների սահմաններում գին, ինչպես հանձնարարում է օրենքը: Եթե նա չի համաձայնում, ստեղծագործությունն արտահանելու իրավունք չի տրվում: Նման պայմաններում որոշում կայացնելու նախապատվությունը վերապահվում է պետությանը: Արժեքը մնում է հայրենիքում: Եթե պետությունը ստեղծագործությունը ձեռք բերելու ցանկություն չունի, քանի որ նմանատիպ արժեք արդեն ունի թանգարաններում, քաղաքացուն արտահանման իրավունք տրվում է:

Իսկ եթե կենդանի է արվեստագետը, բայց նրա ստեղծագործություններն անտարակույս կարելի է դասել պատիվանության ցանկի մեծարժեք արվեստագետներից գոնե մի քանիսի կողքին, այդ դեպքում նույնպես արտահանումն ազատ է համարվում (եթե 50 տարուց չի անցնում ստեղծագործության տարիքը): Տրամաբանությունն այն է, որ տաղանդավոր նկարչին կամ այլ արվեստագետի պետությունը ճանաչում ու գնահատում է, եւ ցանկության դեպքում տվյալ պահին կարող է ձեռք բերել նրա գործերից:

Ներմուծման դեպքում մաքսատուրքի հետ հանվել է նաեւ ավելացված արժեքի հարկը, եւ այս իրողությունը բավական անակնկալ արդյունքի է հանգել: «Այսօր Հայաստանից դուրս եկած շատ արժեքներ ետ են վերադառնում: Արդեն կազմավորվել է այն խավը, որի սոցիալական վիճակն այնպիսին է, որ նա մտածում է նաեւ մշակութային արժեքներ ձեռք բերելու մասին: Սկսել են նաեւ դրսից բերել այդ արժեքները եւ հարստացնել իրենց հավաքածուները: Ետ են վերադառնում մեր մեծերի ստեղծագործություններից, մեծարժեք, ընտիր գորգեր են ետ եկել: Ինձ հասած տեղեկություններով մասնավոր անձինք ներմուծել են եւ Սարյան, եւ Մինաս», նշում է Վահան Գասպարյանը:

«Արամե» պատկերասրահում վերջերս կազմակերպվեց ամերիկահայ ճանաչված արվեստագետ, մեր հայրենակից Էմիլ Գազազի ստեղծագործությունների ցուցահանդես-վաճառք, եւ բազմաթիվ կտավներ ու գրաֆիկաներ եւս ներմուծվեցին Հայաստան առանց որեւէ հարկի:

Փոփոխված օրենքի այս դրույթը նաեւ բազմաթիվ տարակարծությունների տեղիք է տվել: Նույն հարթության վրա բախվել են մարդու եւ պետության սեփականության իրավունքները: Մի դեպքում եթե պետությունն արգելում է քաղաքացուն իր սեփականության հետ վարվել այնպես, ինչպես ուզում է, ոտնահարում է նրա իրավունքը, մյուս դեպքում պետության իրավունքը կոտնահարվի, եթե նա քաղաքացուն իրավունք տա երկրից դուրս տանել իր համար հարստություն համարվող որեւէ արժեք: Նոր օրենքը փաստորեն փորձում է երկուսի համար էլ ստեղծել հանդուրժողականության դաշտ: Հիմա արդեն պետության համար հետաքրքրություն ներկայացնող արժեքը ձեռք բերելու հնարավորությունը կա: Միջազգային կոնվենցիաների համաձայն, յուրաքանչյուր երկրի անկասելի իրավունքն է ունենալ անօտարելի արժեքների այնպիսի ցանկ, որոնք տվյալ երկրի մշակութային ժառանգության համար կարեւոր նշանակություն ունեն: Վահան Գասպարյանը պատմում է, որ վերջին մի ամսվա ընթացքում, այդպիսի մի դեպք արձանագրվել է, երբ քաղաքացին հնաստիպ գրքեր է փորձել արտահանել: Պետությունը ցանկություն է հայտնել մշակութային բարձր արժեք ներկայացնող 4 հնաստիպ գրքեր գնել նրանից: Քաղաքացին հրաժարվել է, եւ արտահանումն էլ արգելվել է:

Այնուամենայնիվ, ինչքան էլ խիստ լիներ նախկին օրենքը, մինչ նոր օրենքի գործողությունը շատ արժեքներ Հայաստանից անվերադարձ կորան, որոնց թվում եւ մեր գորգերը: Չնայած այն իրողությանը, որ նախկին օրենքով գործում էր 100 տարվա մշակութային արժեքների արտահանման արգելքը (արգելվում էր շուրջ 1400 մշակութային արժեքների արտահանումը): Նոր օրենքը, փաստորեն, հանեց 100 տարվա արգելքը եւ սահմանափակման առումով այլ դրույթ շրջանառության մեջ դրեց:

Առաջին անգամ կառավարությունը սահմանել է նաեւ առանձնակի արժեքավոր մշակութային արժեքների ցանկ, որոնց արտահանումը եւ ժամանակավոր արտահանումը /ցուցահանդեսներ/ երկրից արգելվում է: Նպատակը պարզ է՝ ամեն կերպ պահպանվագրել դրանք երեւութական ու անշոշափելի բոլոր վտանգներից, լինեն դրանք տարերային, թե փոխադրման աղետներ:

Սրանք մեր մշակութային ժառանգության այն բացառիկ օրինակներն են, որոնք ունեն վավերագիր-վկայագիր, որոնք գրանցված են Հայաստանի Հանրապետության մշակութային արժեքների գրանցման գրքում: Դրանք մատենադարանի 19 ձեռագրերն են, որոնց շարքում՝ Թորոս Ռոսլինի «Ճաշոց» մագաղաթը (1286 թ.), Մխիթար Այրիվանեցու «Ճառընտիր»-ը (1283 թ.), Թորոս Ռոսլինի Ավետարանը (1268 թ.), Անհայտ գրչի Վեհամոր Ավետարանը, Հովհաննեսի Ավետարանը (1018թ), Սահակ Վանանդացու Լազարյան Ավետարանը (887 թ.) եւ այլն:

Հայաստանից երբեւէ դուրս չեն հանվի նաեւ Լճաշենից բերված հնաստիպ սայլը եւ Մշո Առաքելոց վանքի դուռը:

Հանվել է նաեւ ժամանակավոր արտահանման դեպքում պահանջվող գրավը, որը կարեւոր է հատկապես երաժիշտ կատարողների համար: Վերջիններս արտերկիր մեկնելիս իրենց գործիքներն արտահանելու համար հարկադրված էին պետական տուրքի չափով որոշակի գումար-երաշխիք թողնել: Գործիքը ետ չբերելու դեպքում այդ գումարը փոխանցվում էր պետական բյուջե: Սակայն հաճախ այդ գումարն այնքան մեծ էր լինում, որ երաժիշտը սպիտված այլ գործիքով էր մեկնում, որը դարձյալ ինչ որ տեղ հարվածում էր մեր մշակույթին: Այսօր մեր երաժիշտ կատարողները կարող են արտահանել իրենց գործիքները առանց որեւէ գումար թողնելու, բայց տարածը ետ վերադարձնելու պարտավորությամբ: Չվերադարձնելու դեպքում այն համարվում է ապօրինի արտահանված, իսկ ապօրինի արտահանումների դեպքում այլ, ավելի խիստ սանկցիաներ են գործում, ընդհուպ Ինտերպոլով հետախուզումները:

Չմոռանանք հիշեցնել, որ վերոնշյալ դրույթները վերաբերում են միայն տարեթիվ եւ սեռագրություն ունեցող ստեղծագործություններին: Անթվակիր ու անսեռագիր ստեղծագործությունների ճակատագիրը այլ կերպ է որոշվում:

Հայաստանում առաջին անգամ ստեղծվել է փորձագիտական ինստիտուտ՝ «Փորձագիտական կենտրոն» պետական ոչ առեւտրային կազմակերպությունը, որ պարտադիր փորձաքննության են ենթարկվում հատկապես անտեսանելի ու անթվակիր ստեղծագործությունները: Այստեղ առաջին անգամ աշխատում են որակավորված մասնագետներ: Գործակալությունը արտահանման իրավունքի խնդիրը լուծելիս՝ ելնում է նրանց փորձագիտական եզրակացություններից:

Փորձագիտական ու փորձաքննական չափորոշիչները եւս սահմանված են կառավարության համապատասխան որոշումներով ու կարգերով:

«Մշակութային արժեքների փորձագիտական կենտրոն» պետական ոչ առեւտրային կազմակերպության տնօրեն, գործակալության նախկին պետ Շողիկ Ասոյանը նշում է, որ փորձագիտական առանձին մասնագիտացված կենտրոն ոչ միայն ԱՊՀ որեւէ երկիր, այլեւ Ռուսաստանը չունի: Անհրաժեշտ փորձաքննություններն իրականացնում են Պուշկինի թանգարանի, Տրետյակովյան պատկերասրահի առանձին լիցենզավորված փորձագետները:

Կենտրոնում պայմանագրային կարգով աշխատում են որակավորված փորձառու փորձագետներ: Կենտրոնը սկսել է գործել նոյեմբերի վերջից, եւ 2006 թվականի համար կառավարությունը բավականաչափ ֆինանսավորում հատկացրել է: Սակայն անհրաժեշտ ֆիզիկո-քիմիական լաբորատորիա ստեղծելու համար բավական մեծ միջոցներ են անհրաժեշտ, «մենք ուղղակի ուզում ենք ձեռք բերել այն ամենաանհրաժեշտ սարքավորումները, որոնք թույլ կտան գիտական հիմքի վրա դնել փորձաքննությունը: Հիմա կան միայն մի քանի սարքավորումներ՝ ուլտրամանուշակագույն, ինֆրակարմիր, էլեկտրոնային կշեռքներ, մեծաղակաչափ հարգորոշիչներ, լուծույթներ, բայց դրանք բավարար չեն ստույգ ու ճշգրիտ փորձաքննություն իրականացնելու համար: Այսօր մեր գլխավոր խնդիրը ես համարում եմ այդ լաբորատորիայի հիմքերը դնելը, համալրումը կլինի տարիների ընթացքում», ասում է Շողիկ Ասոյանը:

Ասենք, որ Հայաստանում 10 տարի փորձաքննություն իրականացվել է զուտ վիզուալ կամ համեմատությունների մեթոդով:

Կենտրոնի աշխատանքներում այսօր ընդգրկված են Հայաստանի լավագույն մասնագետները: Շահեն Խաչատրյանը, Հենրիկ Իգիթյանը, Վարդան Վարդանյանը կենտրոնի խորհրդականներն են, որոնց օգնությանը դիմում են վիճելի հարցերի դեպքում:

Եթե Սարյանի կամ Մինասի կտավների փորձաքննության ընթացքում անվարան կարելի է դիմել Շահեն Խաչատրյանին, որ տարիներ զբաղվել է նրանցով, ապա բավական բարդ է օրինակ, Այվազովսկու, Հովնաթանյանի, Սուրենյանցի, Եղիշե Թադեւոսյանի եւ այլոց խնդիրը: Անտարակույս ֆիզիկո-քիմիական անալիզների անհրաժեշտություն կա:

Գոյության 3 ամսվա ընթացքում կենտրոնը հաստատել է իրականացնել մոտ 200 մշակութային արժեքների փորձաքննություն (գեղանկարներ, քանդակներ, նվագարաններ, գործվածքներ, կիրառական արվեստի առարկաներ, գրքեր), որոնց մեջ, առայժմ այդպիսի բարդություն ներկայացնող գործեր չեն եղել:

Կենտրոնում գործում է վճարի գանձման նոր ու մատչելի կարգ: Նախկինում, եթե քաղաքացին փորձաքննության էր բերում ասենք Սարյան կամ Մինաս, որոնք ամենաբարձր գնահատվող հեղինակներից են, պիտի վճարեր գնահատված արժեքի 5 տոկոսը, որը հսկայական գումար էր կազմում: Պատկերացրեք, եթե կտավը գնահատվել է 30 հազար դոլար: Այժմ վճարների չափը որոշվում է՝ ելնելով միայն փորձաքննության բարդությունից, ծառայությունների ծավալից, դրանց իրականացման համար անհրաժեշտ ժամանակից եւ կատարվող ծախսերից, որոնց վերաբերյալ քաղաքացու հետ պայմանագիր է կնքվում: Ելակետային վճարը չափը 1000 դրամն է:

«ԱՆԲԱՂՁԱԼԻ» ՊԱՂԵՍՏԻՆՅԻՆԵՐ

«Համասի» պատվիրակության այցը Թուրքիա հակազդեցություն է առաջ բերում

Դա կասկածի տակ է դնում այցով պայմանավորված թուրքական նախաձեռնության նպատակահարմարությունը տարածաշրջանում

Փետրվարի 16-ին «Համասի» պատվիրակությունը այցելել է Անկարա: Պատվիրակությունը գլխավորում է կազմակերպության ղեկավար Խալեդ Մաշալը: Հատկանշական է, որ այդ նույն օրը ԱՄՆ-ի Կոնգրեսի Ներկայացուցիչների պալատը 410 կողմ եւ 1 դեմ ձայներով հաստատել է Պաղեստինի ինքնավարությանը տրամադրվող ամերիկյան ֆինանսական օգնությունը դադարեցնելու որոշումը:

«Համասի» պատվիրակության այցը լայն արձագանք է գտել ինչպես Թուրքիայում, այնպես էլ աշխարհի տարբեր երկրներում: Դրան անդրադարձել է նաեւ չինական պաշտոնական ռադիոն եւ դա վերագրել դիվանագիտական մեկուսացումից դուրս գալու «Համասի» ջանքերին: Այցելության արձագանքները տարաբնույթ են: Դրանք ԱՄՆ-ի եւ հատկապես Իսրայելի պարագայում հակազդեցության բնույթ են կրում:

Ընդ որում սա այն դեպքում, երբ թուրքական իշխանությունները այցին պաշտոնական բնույթ չհաղորդելու համար պատվիրակությանն ընդունում են «Արդարություն եւ բարգավաճում» կուսակցության գլխավոր վարչության շենքում, նրա հետ բանակցությունները «Անկարա պալաս» հյուրանոցում վարում է Թուրքիայի արտգործնախարարության վարչության պետի տեղակալը, պահանջելով զինաթափվել, դատապարտել ահաբեկչությունը, հաշտվել Իսրայելի գոյության փաստի հետ եւ նպաստել խաղաղ կարգավորման գործընթացին:

Ավելին, «Համասը» մինչ այդ Մոսկվա այցելելու հրավեր էր ստացել ՌԴ նախագահ Վլադիմիր Պուտինից, Ֆրանսիան հրավերի առնչությամբ դրականորեն էր արտահայտվել, վարչապետ Ռեջեպ Թայիփ Էրդողանը «Համասի» ու Իսրայելի միջեւ միջնորդի դեր ստանձնելու պատրաստակամություն էր ցուցաբերել եւ Անկարան այցի առնչությամբ նախապես զգուշացրել էր ինչպես Վաշինգտոնին, այնպես էլ իսրայելական վարչակարգին:

Զգուշացման առումով ուշագրավ է Թուրքիայի արտգործնախարար Աբդուլլահ Գյուլի հեռախոսազրույցը Իսրայելի արտգործնախարար Ցիպի Լիվնիի հետ: Ըստ «Միլիեթի» Գյուլն ասել է. «Վաղը Թուրքիան հյուրընկալում է «Համասին»: Մենք չենք հրավիրել, իրենք են դիմել այցելության խնդրանքով: Այցելությունը միջազգային հանրության ակնկալիքները «Համասին» հաղորդելու եւ խաղաղ կարգավորման գործընթացին նպաստելու հարմար առիթ է»:

Լիվնին պատասխանել է. «Այցելությունը օրինականացնում է ահաբեկչական այս կազմակերպությանը: Դա ոչ թե կնպաստի, այլ կվնասի խաղաղության գործընթացին: «Համասի» հարցում մենք միջնորդի կարիք չունենք: Հենց որ ահաբեկչությանը վերջ տան, ճանաչեն Իսրայելի գոյությունը եւ պարտավորվեն հավատարիմ մնալ խաղաղության գործընթացին, մենք իսկույն բանակցությունների սեղանի շուրջը կնստենք նրանց հետ»:

«Համասի» այցին բացասական է եղել նաեւ Գերմանիայի արտգործնախարար Ֆրանկ-Վալտեր Շթեյնմայերի վերաբերմունքը: Նա պատվիրակության Անկարա ժամանումից հետո անհապաղ դիմել է Գյուլին, թե «լավ կլիներ չհանդիպեիք «Համասի» հետ»: Ըստ երեւույթին Լիվնիի, Շթեյնմայերի, գուցե նաեւ Վաշինգտոնի բացասական վերաբերմունքի պատճառով է, որ վարչապետ Էրդողանը վերջին պահին չեղյալ է հայտարարել «Համասի» առաջնորդ Մաշալի եւ նրա պատվիրակության հետ նախապես ծրագրված հանդիպումը:

Պատվիրակությանը «Արդարություն եւ բարգավաճում» կուսակցության կենտրոնական վարչությունում Թուրքիայի ղեկավարներից միայն Գյուլն է ընդունել: Անկարան դրանով փաստորեն ընդառաջել է «Համասին» «կառավարական մակարդակով պաշտոնական ընդունելություն չկազմակերպելու» ԱՄՆ-ի, Իսրայելի եւ ԵՄ-ի երկրների համատեղ պահանջը:

Այնուամենայնիվ, իսրայելական դիվանագիտական աղբյուրները չեն թաքցրել իրենց դժգոհությունը՝ մատնանշելով. «Թուրքիան դարձավ «Համասի» հարցում առկա կոնսենսուսը խախտող առաջին երկիրը միջազգային ասպարեզում: Էրդողանը պարգեւատրեց ահաբեկչական այս կազմակերպությանը»: Իսրայելցի վարչապետի մամուլի քարտուղար Ռաանան Գիսսինը, համարելով «Համասի» Թուրքիա կատարած այցը լուրջ սխալ, արել է հետեւյալ հարցադրումը. «Հետաքրքրական է, ինչ արձագանք կտար Թուրքիայի վարչապետը, եթե Իսրայելի կառավարությունն Օջալանին եւ նրա մարդկանց ընդունելով որոշես գործընկերոջ, բանակցեր կամ Իսրայել հրավիրեր»:

Թուրքական մամուլի վկայությամբ վերջինին լրացրել է Վաշինգտոնի «սվերային խոսնակ» Մայլ Ռուբինը, որը միաժամանակ «Նոր պահպանողականների» հարազատ զավակն է նաեւ, եւ ասել, թե «Համասի» այցը Թուրքիա համազոր է Սպիտակ տանը PKK-ի ընդունելությանը: ԱՄՆ պետքարտուղարությունն անհամեմատ զուսպ է արտահայտվել: Սակայն դա հակազդեցության էությունը չի փոխում հատկապես այն դեպքում, երբ ակնհայտ է նախագահ Ջորջ Բուշի վարչակարգի վրա «Նոր պահպանողականների» ազդեցությունը:

Այս ամենը, ինչ խոսք, չէր կարող վրիպել Էրդողանի կառավարության ուշադրությունից, «Համասի» մեկուսացման միջազգային ուժերի նկրտումները՝ նմանապես: Դրանք անխուսափելի են դարձնում հակազդեցությունը «Համասի» այցին: Այդ դեպքում ինչո՞վ բացատրել «Համասի» պատվիրակության ընդունումն Անկարայում: Ըստ երեւույթին տարածաշրջանում քաղաքական նախաձեռնություն ցուցաբերելու Էրդողանի կառավարության ձգտումներով: Եթե «Համասը» նախապես այցելեր Մոսկվա, ինչպես ծրագրված էր նախօրոք, նախաձեռնությունն ակնհայտորեն կանցներ Ռուսաստանին: Որպեսզի դա տեղի չունենա, վարչապետ Էրդողանը նախագահ Պուտինից առաջ անցնելու մղումով «Համասին» հրավիրում է Թուրքիա: Հրավերի քողարկման հրամայականն սպիտում է Անկարային այցը բնութագրել որպես անակնկալ, որ մեղմի ենթադրվող հակազդեցության սությունը:

Ինչպես երեւում է, դա չի հաջողվել, ինչը կասկածի տակ է դնում թուրքական նախաձեռնության արդյունավետությունը:

ՀԱՅԿԱՆ ՉԱՔԱՐՅԱՆ

Ֆիլիպիններում սողանքից հարյուրավոր մարդիկ են զոհվել

Երեկ Ֆիլիպինների Լեյտե կղզում հորդառատ անձրեւների առաջացրած սողանքի հետեւանքով ցեխի տակ է անցել երկու գյուղ: Կարմիր խաչի միջազգային կազմակերպության ներկայացուցիչ Ռիչարդ Գորդոնի նախնական տվյալներով, զոհվել է 500 մարդ, 2000 ուրիշներ համարվում են անհետ կորած:

«Սխալյուզ» հեռուստաընկերությունը նշում է, որ այդ կողմերում սողանքներ բավական հաճախ են տեղի ունենում: Այս անգամ ցեխի տակ է մնացել մասնավորապես մի գյուղական դպրոց, որտեղ պարապմունքներ էին անցկացվում:

Լեյտե կղզում հորդառատ անձրեւները չեն դադարում արդեն երկու շաբաթ: Հարավային Լեյտեի նահանգապետ Ռոզետե Լերիասը տեղական ռադիոկայանով հայտարարել է, որ հեղեղները քշել-տարել են մոտ 500 տուն: Զոհերի թիվը շարունակում է աճել:

1991 թ. Լեյտե կղզում արեւադարձային փոթորկի առաջացրած սողանքներից մոտ 6000 մարդ է զոհվել: Ֆիլիպինների մայրաքաղաք Մանիլայից հյուսիս-արեւելք ընկած շրջաններով ամեն տարի երկու տասնյակ թայֆուն է անցնում: 2004 թ. տարերը պատճառեց 1800 զոհ:

Իսրայելում հայտարարվել է հակահրեական ծաղրանկարների մրցույթ

Իսրայելցի ծաղրանկարիչները, արձագանքելով իրանական «Համշահրի» թերթի նախաձեռնությանը, հայտարարել են հակահրեական ծաղրանկարների սեփական մրցույթ: Թելավիվցի 29-ամյա գծանկարիչ Ամիտայ Սանդին «Ջերուզալեմ փոստ» թերթին տված հարցազրույցում ասել է. «Մենք աշխարհին կապացուցենք, որ կարողանում ենք նկարել ամենալավ, ամենասրամիտ եւ ամենավիրավորական հակահրեական ծաղրանկարները»:

Սանդին պարզաբանել է, որ ինքը մտադրվել է հումորի միջոցով մարտահրավեր նետել մոլեռանդությանը: Խոսելով արաբական լրատվամիջոցներում հրապարակվող հակահրեական ծաղրանկարների մասին, նա ասել է. «Մենք՝ նկարիչներս որոշեցինք, որ անհամեմատ խիզախ արարք կլինի մեզ վերաբերող ծաղրանկարներ հրապարակելը: Հումորը լավագույն միջոցներից մեկն է ստուգելու, թե գոյատեւո՞ւմ են արդյոք մեր դավանած արժեքները»:

Մրցույթը կտեւի մինչեւ մարտի 5-ը: Ներկայացված բոլոր ծաղրանկարները կդրվեն կայքէջում, ապա թել Ավիվում տեղի կունենա ցուցահանդես: Մրցույթի հաղթողի մրցանակը կգոյանա կայքէջի այցելուների ընտրությունից:

Պ. Բ.

ԸՆՏՐՈՎԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐ

ԱՄՆ-ը մերժում է Գուանտանամոյի ճամբարը փակելու ՄԱԿ-ի եւ ԵՄ-ի պահանջը

Սպիտակ տան մամլո քարտուղար Սքոթ Մքլելանը երեկ մերժել է Գուանտանամո կղզու ճամբարը փակելու ՄԱԿ-ի եւ Եվրոմիության պահանջը: Կուբայական այդ կղզու ամերիկյան ռազմակայանի ճամբարում պահվում են 2001 թ. Աֆղանստանի պատերազմի ժամանակ ձերբակալված եւ ահաբեկչության մեջ կասկածվող մոտ 500 անձինք:

Մամլո քարտուղարի խոսքերով, ճամբարի կալանավորները «վտանգավոր ահաբեկիչներ» են, որոնք խաբում են միջուկային դիտորդներին, եւ վերջիններս սխալ պատկերացում են կազմում ռազմակայանում տիրող իրավիճակի վերաբերյալ:

Խոշտանգումների կանխման հարցերով զբաղվող ՄԱԿ-ի հատուկ ներկայացուցիչները հինգշաբթի օրը հրապարակած զեկուցագրով ԱՄՆ-ին հորդորել էին փակել Գուանտանամոյի ճամբարը: Ոչթեր գործակալությունը հաղորդում է, որ նույն օրը Եվրախորհրդարանի պատգամավորները բանաձեւ էին ընդունել համանման պահանջով:

Եվրամիության բանաձեւն ամերիկացիներին կոչ է անում Գուանտանամոյի բոլոր կալանավորներին ընձեռել հրապարակային եւ արդար դատի իրավունք: Փաստաթղթում ընդգծվում է. «Յուրաքանչյուր կալանավորի հետ հարկավոր է վերաբերվել միջազգային հումանիտար իրավունքի նորմերի համաձայն: Նրանց գործերը խելամիտ ժամկետներում պետք է քննվեն անկախ, անաչառ եւ բանավիճական դատարաններում»:

Գուանտանամոյում պահվող բանտարկյալները զրկված են փաստաբանների օգնությունից: RFI ռադիոկայանը նշում է, որ այդ ենթադրյալ ահաբեկիչների վրա չեն տարածվում ժնեւի միջազգային դրույթները: Նույնիսկ ՄԱԿ-ի եւ Կարմիր խաչի միջազգային կազմակերպության դիտորդները մեծ դժվարությամբ են մուտք գործում ճամբար:

Չեյնիին չեն դատելու

Տեխասի նահանգի իշխանությունները դադարեցրել են այն դժբախտ միջադեպի քննությունը, որի ժամանակ ԱՄՆ փոխնախագահ Դիկ Չեյնին կոտորակով վիրավորել էր 78-ամյա փաստաբան Հարի Ուիթինգտոնին: Ասոշիեյթեդ պրես գործակալությունը հաղորդում է, որ Չեյնիին որեւէ մեղադրանք չի ներկայացվելու:

Նախագահ Ջորջ Բուշը հայտարարել է, որ ինքը բավարարված է Չեյնիի տված պարզաբանումներից: **«Ազգն»** արդեն ներկայացրել է անցյալ շաբաթվերջին Տեխասի նահանգի Քենեդիի օկրուգում որսի ժամանակ տեղի ունեցած միջադեպի մանրամասնությունները:

Քենեդիի օկրուգի ոստիկանապետի տեղակալի զեկուցագրում նշվում է, որ հարցաքննության ժամանակ Չեյնին պարզաբանել է, թե ինքը պատահաբար է կրակել իրեն անաղմուկ մոտեցած Ուիթինգտոնի վրա:

Զեկուցագրում նաեւ խոսվում է որսի 4 մասնակիցների գրավոր ցուցմունքների մասին: Հիվանդանոցում բուժվող Ուիթինգտոնը եւս ասել է, որ միջադեպը եղել է զուտ պատահականություն, եւ որ որսի մասնակիցներից ոչ մեկը խմած չի եղել:

Չեյնին խոստովանել է, որ ինքը որսից 2 ժամ առաջ ճաշելիս գարեջուր էր խմել, բայց որսի ժամանակ ոգելից խմիչք չի օգտագործել: Նա միջադեպի ամբողջ պատասխանատվությունն իր վրա է վերցրել:

Լիբանանի խորհրդարանը պահանջում է նախագահ Լահուդի հրաժարականը

Լիբանանի խորհրդարանի անդամները երկրի նախագահ Էմիլ Լահուդին հորդորել են պաշտոնաթող լինել մինչեւ 2006 թ. մարտի 14-ը: Ֆրանսպրեսը տեղեկացնում է, որ նախագահին հասցեագրված հանրագիրն ուղարկվել է հակասիրիական շարժման առաջնորդների հանդիպումից հետո:

Պատգամավորներն իրենց որոշումն ընդունել են նախկին վարչապետ Ռաֆիկ Հարիրիի սպանության առաջին տարելիցի միջոցառումների շրջանակներում: Նրա մահվան մեջ մեղավոր են համարվում Լիբանանի բանակի 4 սիրիամետ գեներալներ: Ի դեպ, նախագահ Էմիլ Լահուդը եւս հայտնի է իր սիրիամետ կեցվածքով:

Չնայած հարաճուն ճնշմանը, Լահուդը երդվել է հրաժարական չտալ մինչեւ իր նախագահական ժամկետի ավարտը՝ 2007 թ. նոյեմբերի վերջը: Նախագահի վարչակազմում Ֆրանսպրեսի թղթակցին ասել են, որ Էմիլ Լահուդը խորհրդարանի գործողությունները համարում է սադրանք, որը կործանարար է Լիբանանի եւ ազգամավորները բանաձեւ էին ընդունել համանման պահանջով:

Եվրամիության բանաձեւն ամերիկացիներին կոչ է անում Գուանտանամոյի բոլոր կալանավորներին ընձեռել հրապարակային եւ արդար դատի իրավունք: Փաստաթղթում ընդգծվում է. «Յուրաքանչյուր կալանավորի հետ հարկավոր է վերաբերվել միջազգային հումանիտար իրավունքի նորմերի համաձայն: Նրանց գործերը խելամիտ ժամկետներում պետք է քննվեն անկախ, անաչառ եւ բանավիճական դատարաններում»:

Գուանտանամոյում պահվող բանտարկյալները զրկված են փաստաբանների օգնությունից: RFI ռադիոկայանը նշում է, որ այդ ենթադրյալ ահաբեկիչների վրա չեն տարածվում ժնեւի միջազգային դրույթները: Նույնիսկ ՄԱԿ-ի եւ Կարմիր խաչի միջազգային կազմակերպության դիտորդները մեծ դժվարությամբ են մուտք գործում ճամբար:

Կուբան եւ Վենեսուելան համերաշխ են Իրանի հետ

Իրանի խորհրդարանի նախագահ Ղոլամ Ալի Հադդադ Ադելի Կուբա կատարած երկօրյա այցելության ժամանակ Կուբայի ԱԺ նախագահ Ռիկարդո Ալարկոնը հայտարարել է. «Ոչ ոք իրավունք չունի որեւէ ժողովրդի զրկելու միջուկային էներգետիկայի խաղաղ օգտագործման հնարավորությունից: Աշխարհը պետք է պայքարի հենց զանգվածային բնաջնջման զենքի ասպարեզում որոշ երկրների մենաշնորհության դեմ»:

Ասոշիեյթեդ պրես գործակալությունը նշում է, որ երեկ Կուբայի եւ Իրանի խորհրդարաններն այս կարգակցությամբ հանդես են եկել համատեղ հայտարարությամբ:

Ավելի վաղ Հադդադ Ադելն այցելել էր Վենեսուելա, որի նախագահ Ուգո Չավեսը նույնպես ընդունել էր ատոմային էներգիայի ոլորտում մշակումներ կատարելու Իրանի իրավունքը, ասելով, որ իսկական միջուկային սպառնալիքը հենց Միացյալ Նահանգներն է:

Պ. Բ.

«ՕՍԿԱՐԻ» ԼԵԴԻՆ

Լեդին եւ «Օսկարը»

71-ամյա անգլիացի դերասանուհի **Ջուդի Դենչը** օսկարյան ծիսահանդեսի մշտական մասնակիցներից է դարձել: Այս տարի նա արդեն հինգերորդ անգամ է առաջադրվել Ամերիկյան կինոակադեմիայի մրցանակին: «Միսիս Հենդերսոնը ներկայացնում է» ֆիլմում տարիքն առած Լորա Հենդերսոնը, ամուսնու մահից հետո հրաժեշտ է տալիս իր անխռով կյանքին եւ ափ ի բերան թողնում 30-ականների ծանրաբարո Լոնդոնին՝ երաժշտական կոմեդիայի թատրոն բացելով, որտեղ անոթաշաղ ներկայացումներ է բեմադրում: Չորս տարի առաջ Ջուդի Դենչը «Օսկարի» էր հավակնում «Այրիս» կենսագրական ժապավենում անգլիացի ականավոր գրող Այրիս Մըրդոքի դրամատիկ կերպարը մարմնավորելու համար, իսկ դրա նախորդ տարին դարձյալ «Օսկարի» հավակնորդ էր դարձել՝ խաղալով «Շոկոլադ» ֆիլմում: Դենչի հերոսուհին՝ Ամանդան, Ֆրանսիայի հարավի այն փոքրիկ քաղաքի բնակիչներից է, ուր 20-րդ դարի 50-ականներին հայտնվում է հրուշակագործուհի Վիանը: Հենց Ամանդային պատկանող բարձիթողի շինությանն էլ վիճակված է դառնալ անուշաբույր հրուշակարան, որը կեղծ բարեպաշտները շտապում են նշավակել իբրեւ մեղսալի հաճույքների վայր: Մինչդեռ տարեց Ամանդան, ի տարբերություն նրանց, ըստ արժանվույն է գնահատում կյանքի դառնությունը քաղցրացնող շոկոլադի հարգը՝ ինքնագոհաբար թաքցնելով իր շքարախտը:

Պիտի ասել, որ Ամերիկյան կինոակադեմիան էլ Ջուդի Դենչի հարգն է ըստ արժանվույն գնահատում, թեեւ այդ անգամ էլ նրան «Օսկար» բաժին չընկավ: Իր ոսկեզօծ արձանիկը նա վաստակել է 1999-ին, երբ «Սիրահարված Շեքսպիրը» ֆիլմում մեծ փայլով ու վարպետությամբ մարմնավորեց էլիզաբեթ 1-ինին: Ռեժիսոր Ջոն Մեդեյնն այս դերը նախատեսել էր հատուկ նրա համար: Ջուդի Դենչը բոլորի վրա մեծ տպավորություն էր գործել եւ «Օսկարի» ներկայացվել դեռ Մեդեյնի նախորդ ֆիլմում՝ «Միսիս Բրաունը» պատմական դրամայում (1996), որտեղ կատարում էր Անգլիայի մեկ այլ թագուհու՝ Վիկտորյայի դերը: Այս կինոնկարը Դենչի իսկական բենեֆիսն էր: Նրա թագակիր հերոսուհին, ամուսնու մահից դառնացած (շոկոլադի հրաշագործ զորությանն այստեղ չեն ապավինում), առանձնանում է Լոնդոնից հեռու գտնվող իր նստավայրում: Միակ մարդը, ում հաջողվում է թագուհու սիրտը մտնել, ձիապան Ջոն Բրաունն է՝ մի կոշտ ու կոպիտ շոտլանդացի լեռնական, որը հանգուցյալ միապետի ոչ միայն ծառան, այլեւ հավատարիմ բարեկամն է եղել: Նրանց մարդկային հարաբերությունները տարակուսանքի են մատնում արքունիքին, եւ «ամբարտավան» ձիապանի շուրջը բանսարկություններ են հյուսվում, իսկ թագուհուն սկսում են հեգնորեն կոչել «նորին մեծություն միսիս Բրաուն»:

Իրական կյանքում միսիս Ջուդի Դենչն է ազնվականուհու դիրքի հասել: Էլիզաբեթ 2-րդը դեռ 18 տարի առաջ Ջուդիթ Օլիվիա Դենչին Բրիտանական կայսրության լեդիի տիտղոս է շնորհել հայրենիքին մատուցած ծառայությունների համար: Լեդի Դենչը, իսկապես, բեմական մեծ վաստակ ունի: Խոսքի եւ դրամայի կենտրոնական դերերն ավարտելուց հետո նա հանդես է եկել Արքայական ազգային թատրոնի եւ հռչակավոր «Օլդ Վիքի» բեմերում:

1969-ին Դենչը խաղացել է Տիտանիայի դերը «Միջամառային գիշերվա երազը» պիեսի էկրանացման մեջ: Շեքսպիրյան հայտնի կատակերգության «հակառոմանտիկական» կինոտարբերակը, որտեղ ռեժիսոր Փիթեր Հոլը հրաժարվել էր մոգական հեքիաթի ավանդական մեկնակերպից, կատարյալ տպալում որակվեց: Բայց Ջուդի Դենչը, ինչպես բեմում, այնպես էլ էկրանին, հավատարիմ մնաց շեքսպիրյան խաղացանկին՝ նկարահանվելով «Մակբեթի» (1979), «Հենրի 5-րդի» (1989) «Համլետի» (1996) էկրանացումներում, «խաղում ենք Շեքսպիր» հեռուստասերիալում:

Երբեմն առ երբեմն մեծարգո լեդին բարեհաճում է իջնել այդ բարձունքներից՝ անսպասելիորեն հայտնվելով հանրամատչելի կինոյում, ինչպես, օրինակ, ջեյմսբոնդյան արկածաբարի ֆիլմերում («Ոսկե աչքը»,1995, «Վաղը երբեք չի մեռնում», 1997)՝ ոչ ավել, ոչ պակաս, իբրեւ ամենակարող 007 գործակալի ղեկավար:

Դե, ազնվազարմ տիկնայք էլ իրենց խմահաճույքներն ունեն:

Ջուդի Դենչ

ՀԱՄԵՄԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ՏԵՂԻՆ ՉԷ՞

Ռեյչել Վայսի աստեղային ժամը վրա հասավ 1999-ին, Սթիվն Սոմերսի «Մումիա» կինոհիթի շնորհիվ: Նրա երկամյա տառապանքները անպտղություն, որտեղ ընթանում էին նկարահանումները, լիովին հատուցվեցին: Ռեյչելը միանգամից դարձավ հանրահայտ, ներկայացվեց Ֆանտաստիկայի ամերիկյան ակադեմիայի «Սատուրն» մրցանակին՝ որպես լավագույն դերասանուհի: Մինչդեռ նրա անունը «Մումիա»-ից առաջ ոչ բան էր ասում:

Վայսը ծնվել է Լոնդոնում, 1971-ին: Նրա հայրը հունգարական հրեա է, մայրը՝ վիեննուհի: Երկուսն էլ արտագաղթել են իրենց հայրենիքից, երբ նացիստներն անցել են իշխանության գլուխ: Նրանց դուստրը Անգլիայում պատված կրթություն է ստացել՝ սովորելով Քեմբրիջի Թրինիթի քոլեջի անգլիական բաժնում: Մինչ կինոյում հայտնվելը Ռեյչելը մանեքենուհի է եղել, լուսանկարվել «Վոգ», «Հարփերս» հանդեսների համար, բայց դեռեւ ուսանողական տարիներին տարվել է թատերական ինքնագործունեությամբ, ապա՝ ընդունվել Լոնդոնյան

Վայսն իր «Ոսկե գլոբուսով»՝ Ադրիեն Բրոդիի եւ Նատալի Փորթմանի հետ

Ուսեաց էնդի թատերախմբերից մեկը: «Ես գրեթե ապահովել էի իմ տեղը թատերական դպրոցում,- պատմում է Ռեյչելը,- բայց վերջին պահին որոշեցի այնտեղ չդիմել: Ինչքան հիշում եմ, շարունակ սովորել եմ: 22 տարեկանում արդեն ափխաթելու ժամանակն է: Եվ ափխաթելի գտնվեց հեռուստատեսությունում: Ես երջանկությունից գլուխս կորցրել էի: Հիմա եմ հասկանում, որ այդ ամենն ապուշություն էր»:

Ինչեւէ, «Կյանքի դիզայն» ներկայացումից հետո հրավիրվելով հեռուստատեսություն՝ Ռեյչելը նկարահանվեց «Տեսուչ Մորսը» (1989), «Կարմիրը եւ սեւը» (1993) սերիալներում եւ մի քանի հեռուստաֆիլմերում: 1994-ին նրա մուտքը կինո՝ Սանդրա Գոլդբահերի «Տասնյոթ» կարճամետրաժ ֆիլմով, շատ համեստ էր, բայց երկու տարի անց նա իտալական կինոյի մասնատ Բեռնարդո Բերտոլուչչիի «Հրանցիկ գեղեցկություն» ֆիլմում նկարահանվելու հրավեր ստացավ: Դժվարին հաստատման այս դրամատարեզ հանեց դերասի Լիվ Թայլերին, բայց Ռեյչել Վայսին հաջողվել էր նրա սվերում չմնալ: Համենայն դեպս, Միրանդայի դերակատարուհուն Հոլիվուդում իսկույն նկատեցին: «Շղթայական ռեակցիա» ֆիլմում նա դարձավ Քիանու Ռիվզի խաղընկերուհին: Ռեյչելը հիշում է. «Իմ առաջին հոլիվուդյան ֆիլմում ես անելիք չունեի, բացի նկարահանման հրապարակում թրեւելուց եւ Քիանու Ռիվզի երեսին հրանջելուց»: Այդ հրանջը «շղթայական ռեակցիայով» փոխանցվեց հանդիսատեսին, այնպես որ Ռեյչելին մնում էր վերադառնալ հայրենիք: Երկրորդ հոլիվուդյան փորձը 1997-ին, երբ Վայսը ընտրվեց Բեն Աֆլեքի խաղընկերուհի «Ուղեկիցներ» ֆիլմում, դարձյալ մեծ արձագանք չգտավ: Մինչ բանը կհասներ երրորդ փորձին՝ «Մումիա»-ին, Վայսը հասցրեց խաղալ համատեղ արտադրության մի քանի ֆիլմում, իսկ հունգարացի նշանավոր ռեժիսոր Իշտվան Սաբոյի «Արեւալույսի համը» պատմական դրամայի երկրորդական դերերից մեկի համար ներկայացվեց Կանադայի բարձրագույն կինոպարգեւին՝ «Ջինիի»:

Ռեյչել Վայս

Բայց «Մումիան» էր, որ կտրուկ փոխեց Ռեյչելի կյանքն ու կինոոտին: Ժան-Ժակ Անոյի «Թշնամին դարպասի մոտ» պատերազմական դրամայից հետո, որտեղ Ռեյչելն ընկերակցում էր ռուս նշանառու դարձած Ջուդ Լոյին, պարզվեց, որ «Մումիան վերադառնում է», ինչն սպասելի էր շահութաբեր մեծ հաջողությունից հետո: Սա Ռեյչել Վայսին դրեց երկընտրանքի առաջ. «Երբեմն մտածում եմ. իսկ ինչու՞ չհայտնվել աստղերի պանթեոնում: Իսկ հետո մտքովս հակառակն է անցնում. Ինչ կարիք կա վազել փառքի հետեւից, եթե կարելի է հանգիստ խաղալ լոնդոնյան բեմում ներկայացվող որեւէ փայլուն պիեսում»:

Ռեյչելի երկընտրանքը հազիվ թե լոնդոնյան բեմի օգտին լուծվի, գոնե առայժմ: Ջոն Լը Քարեի վեպի էկրանացման՝ «Նվիրված այգեպանը» ֆիլմի հերոսուհու դերակատարման համար նա վերջերս տրժանացավ «Ոսկե գլոբուսի» եւ մի ամբողջ շարք մրցանակների: Աֆրիկայի բնակիչների վրա փորձարկումներ անող դեղագործական ընկերությունների դավադրությունը գաղտնազերծելու ճանապարհին զոհված թեսայի կերպարը շատ հավանական է, որ Վայսին նաեւ «Օսկար» բերի, ինչպես եւ Բրիտանական կինոակադեմիայի մրցանակը:

«Ես խենթ եմ, ուզում եմ անընդհատ, օրինբուն աշխատել, խոստովանում է Ռեյչելը: Ասում՝ Ինձ հաճախ են ասում հետ համեմատում, բայց չեմ կարծում, թե համեմատությունը տեղին է: Ասողն այրվում է վայրկյանների ընթացքում, իսկ ես հույս ունեմ երկար մնալ»:

Ասել պիտի

✔ **23 փետրվարի, 20.40 Культура**
«Թռչում են կռունկները»** *Ռեժիսոր՝ Միխայիլ Կալատոզով: Դերերում. Տատյանա Սամոյլովա, Ալեքսեյ Բատալով, Վասիլի Մերկուրեւ, Ալեքսանդր Շվորին, Սվետլանա Խարիտոնովա: ԽՍՀՄ, 1957:*

Բազմաթիվ միջազգային մրցանակների, այդ թվում՝ Կաննի «Ոսկե արմավենու ճյուղին» արժանացած պատերազմական մելոդրամ, խորհրդային կինոյի դասական գործերից մեկը:

✔ **23 փետրվարի, 22.55 Мир**
24 փետրվարի, 16.50, 22.50
«Շարասյունը»* *Ռեժիսոր՝ Միրչա Դրագան: Դերերում. Ֆլորին Պիերսիկ, Ամզա Պելյա, Անտոնելլա Լուալդի, Ռիչարդ Ջոնսոն, Իլարիոն Ցոբանու: Ռումինիա, 1968:*

Նկարագեղ պատմական կինոկոթող:

✔ **23 փետրվարի, 23.00 Շանթ**
«Սաբոտաժ»* *Ռեժիսորներ՝ Էստեբան եւ Խոսե Միգել Իբարեչե: Դերերում. Դեյվիդ Սուսե, Սթիվն Ֆրայ, Դոմինիկ Պինոն, Ալեսանդրա Վանդերմոթ: Իսպանիա - Ֆրանսիա - Մեծ Բրիտանիա, 2000:*

«Սեւ» հումորով համեմված զավեշտալի ֆարս, որտեղ Նաթոլեոն Բոնապարտը զրկվել է իր լուսապսակից:

✔ **24 փետրվարի, 23.45 Կենտրոն**
«Ես մնում եմ»* *Ռեժիսոր՝ Դիան Կյուրի: Դերերում. Սոֆի Մարսո, Վենսան Պերես, Շառլ Բեռլեն. Պասկալ Ռոբեր, Ֆրանսուա Պեռռ: Ֆրանսիա, 2003:*

Սիրային եռանկյունի, որի հերոսուհուն վիճակված է ընտրություն կատարել համակրելի, բայց անտարբեր դարձած ամուսնու եւ հաճոյակատար երկրպագուի միջեւ:

✔ **24 փետրվարի, 23.55 Культура**
«Ջուլիետան եւ ոգիները»*** *Ռեժիսոր՝ Ֆեդերիկո Ֆելլինի: Դերերում. Ջուլիետա Մազինա, Մարիո Պիզու, Սիլվա Կոշինա, Սանդրա Միլո, Վալեսկա Գերդ: Իտալիա, 1965:*

Բարձրաշխարհիկ կնոջ «ներքին» դիմանկար, որը հյուսված է նրա հոգեկան ապրումներից եւ ենթագիտակցության խորքերից հառնող տեսիլներից:

✔ **25 փետրվարի, 23.55 Արմենակոր**
«Անառակը»** *Ռեժիսոր՝ Գաբրիել Ագիոն: Դերերում. Վենսան Պերես, Ժոզիան Բալասկո, Ֆանի Արդան, Արիել Դոմբալ, Միշել Սեռռ, Միշել Օդրի Տոտու: Ֆրանսիա, 2000:*

Զվարճալի կատակերգություն ընդհատակում իր նշանավոր հանրագիտարանը տպագրող Դընի Դիդրոյի մասին:

✔ **26 փետրվարի, 22.30 Արմենակոր**
«Երեւանյան օրերի խրոնիկա»* *Ռեժիսոր՝ Ֆրունզե Դովլաթյան: Դերերում. Խորեն Աբրահամյան, Ջուլիետ Ավագյան, Լեոնարդ Սարկիսով, Արմեն Այվազյան, Գուրգեն Ջանիբեկյան: Հայաստան, 1973:*

Արխիվի աշխատակից Արմեն Աբրահամյանն իր գործի կատարելության ու արդարության սուր զգացում ունի, որը դրսեւորվում է մարդկանց օգտակար լինելու ձգտումով:

Էջը պատրաստեց ՀԱՎԱՆ ԲՈՅԱՋՅԱՆԸ

Սուրեն Բարսեղյան. «Վերջնական կազմը կընտրենք ավարտական հավաքից հետո»

Երեւանի «Արարատի» ֆուտբոլիստներն ավարտեցին ուսումնամարզական երկրորդ հավաքը, որը դարձյալ անցկացվեց Արարատի «Այգ» մարզաբազայում: Շաբաթական ցիկլն արարատցիներն ավարտեցին «Փյունիկ-2-ի» հետ ստուգողական հանդիպումով: Էդգար Սաֆարյանի խփած միակ գնդակը հաղթանակ պարգեւեց «Արարատին»: Ուսումնամարզական հավաքի արդյունքներն ամփոփելու խնդրանքով դիմեցինք «Արարատի» գլխավոր մարզիչ Սուրեն Բարսեղյանին:

- Ինչպես եւ ուսումնամարզական առաջին հավաքը, «Այգ» մարզաբազայում անցկացած երկրորդ հավաքն էլ արդյունավետ էր: Ճիշտ է, եղանակային անբարենպաստ պայմանները որոշակի դժվարություններ էին առաջացրել, որի պատճառով «Էսթեղալ-Կոտայքի» հետ նախատեսված ստուգողական հանդիպումը չանցկացվեց: Չնայած դրան, տղաները ջանասիրաբար ու էլ ավելի լրջությամբ էին մարզվում, ձգտում էին որքան հնարավոր է լավ նախապատրաստվել նոր մրցաշրջանին: «Փյունիկ-2-ի» հետ ստուգողական վերջին հանդիպումը ցույց տվեց, որ տղաների մոտ թե՛ հոգեբանական, թե՛ ֆիզիկական պատրաստության հարցերում զգալի առաջընթաց կա: Ճիշտ է, ֆուտբոլիստների գործողություններում դեռեւս նկատվում են թերություններ, որոնք շտկման կարիք են զգում եւ այս առումով լիովին բավարարված չենք նրանց խաղային ընդունակությունների դրսեւորմամբ: Սակայն ասածիանաբար ուրվագծվում է թիմի խաղային ձեւագիրը:

- Խաղային օղակների մասին ի՞նչ կասեք;

- Խաղային օղակների համագործակցության, փոխըմբռնման հարցերում զգալի առաջընթաց է նկատվում: Դրան, անշուշտ, նպաստեցին ստուգողական հանդիպումները: Նկատելի է խաղային որակների բարելավում թե՛ պաշտպանվելիս, թե՛ գրոհելիս: Ֆուտբոլիստներն ասածիանաբար խաղային պրակտիկա են ձեռք բերում, մտնում են մարզավիճակի մեջ: Հույս ունեմ, որ մինչ մրցաշրջանի մեկնարկը ստուգողական հաջորդ հանդիպումները կնպաստեն տղաների խաղամակարդակի բարձրացմանը բոլոր առումներով:

- Վերջերս թիմն առաջին համալրումը ստացավ Բրազիլիայից: Ինչպիսի՞ն է առաջին տպավորությունը բրազիլացի 20-ամյա պաշտպան Էմիլիո Պալուչի Կալասանիից:

-Նա «Փյունիկ-2-ի» հետ խաղի երկրորդ խաղակեսին խաղադաշտ մտավ: Ասեմ, որ վաստակավոր տպավորություն չթողեց, հասկանում է խաղը, ֆիզիկական լավ տվյալներ ունի: Խաղում է կենտրոնական պաշտպանի գոտում, սակայն կարող է հաջողությամբ գործել պաշտպանության որեւէ դիրքում: Պարզապես դեռեւս ժամանակ է անհրաժեշտ նրան կլիմայափոխվելու, կոլեկտիվին մերվելու համար: Նա դեռ փորձաշրջան պիտի անցնի, ինչը հնարավորություն կտա մեզ ավելի լավ ծանոթանալ նրա ունակություններին: Նշեմ, որ մենք սպասում ենք եւս երկու բրազիլացի ֆուտբոլիստների ժամանմանը: Նրանցից մեկը կիսապաշտպան է, մյուսը՝ հարձակվող: Հույս ունենք, որ նրանք թիմի կազմում կմասնակցեն ուսումնամարզական հաջորդ հավաքին:

-Առաջին հավաքից հետո դուք թիմի որոշ նորեկների հարցում արդեն կողմնորոշվել էիք, ինչի արդյունքում նրանք պայմանագիր կնքեցին ակումբի հետ: Երկրորդ հավաքից հետո կա՞ն նմանատիպ ֆուտբոլիստներ, որոնց ճակատագիրն արդեն կանխորոշված է:

-Մինչ հաջորդ հավաքի մեկնելը մարզումները շարունակելու ենք Երեւանում եւ կարծում եմ այդ ընթացքում արդեն որոշ ֆուտբոլիստների հետ էլ պայմանագրեր կկնքվեն:

-Տիգրան Եսայանն ու Արթուր Մինասյանը նախորդ հավաքին վնասվածքի պատճառով չկարողացան ամբողջությամբ մասնակցել: Ինչպիսի՞ն է վիճակն այժմ:

-Մենք մտադիր ենք Մինասյանին մասնակից դարձնել 2-րդ հավաքի գոնե վերջին շաբաթվա մարզումներին: Սակայն գիտակցաբար հրաժարվեցինք այդ մտից՝ հնարավորություն տալով Արթուրին լիովին ապաքինվելու: Մտավախություն ունեինք, որ վնասվածքը հնարավոր էր կրկնվեր: Ինչ վերաբերում է Տիգրան Եսայանին, ապա նա մոտ ամեն ինչ նորմալ է, նա ջանասիրաբար է մարզվում՝ ձգտելով հետ բերել կորցրածը, ինչը ողջունելի է:

-Թիմում կա՞ն վնասվածք ունեցող այլ ֆուտբոլիստներ:

-Ալբերտ Ամեմյանը վնասվածքի պատճառով հավաքի 2-րդ շաբաթին չմասնակցեց:«Փյունիկ-2-ի» հետ խաղում վնասվածք ստացավ Տիգրան Հովհաննիսյանը: Հուսով եմ, որ վնասվածքը լուրջ չէ եւ Տիգրանը շուտ կապաքինվի: Փառք աստծո, մյուսների վիճակը բարվոք է:

-Կարելի՞ է փաստել, որ որոշակիորեն արդեն կողմնորոշվել եք թիմի հիմնական կազմի, կորիզի հարցում, թե՞ առայժմ որոնումների մեջ եք:

-Հարցի վերջնական պատասխանը կտան ուսումնամարզական վերջին հավաքին նախատեսված ստուգողական հանդիպումները: Տեղեկացնեմ, որ փետրվարի 26-ից մարտի 12-ը նախատեսել ենք հավաք անցկացնել արտերկրում՝ կամ Մերձավոր Արեւելքի որեւէ երկրում, կամ էլ Սոչիում: Այժմ ակումբի ղեկավարությունն այդ ուղղությամբ աշխատանքներ է տանում: Այդ հավաքում արդեն հիմնական շեշտը դրվելու է տղաների խաղային որակների, տեխնիկատակտիկական հարցերի զարգացմանը: Նախատեսել ենք ստուգողական չորս հանդիպում: Նորմալ պայմաններում ուժեղ մրցակիցների հետ հանդիպումները հնարավորություն կընձեռեն մեզ վերջնականապես կողմնորոշվելու ֆուտբոլիստների հարցում, ընտրելու թիմի հիմնական կազմի օպտիմալ տարբերակը, նաեւ ամբողջական պատկերացում կազմելու թե՛ լեգեոնականների, թե՛ թիմի ընդհանուր ներուժի մասին:

Պլյուշենկոն մրցակցությունից դուրս էր

Ռուսաստանցի եվգենի Պլյուշենկոն մարզական կենսագրությունում իր ամենագլխավոր տիտղոսին արժանացավ՝ նվաճելով օլիմպիական խաղերի չեմպիոնի կոչումը: Նա ոսկե մեդալի արժանացավ՝ հասնելով տղամարդկանց մենասահքում մինչ այդ չգրանցված ռեկորդային արդյունքի (258,33 միավոր): Արդեն առաջին իսկ վարժությունից հետո պարզ դարձավ փորձառու գեղասահորդի առավելությունը մրցակիցների նկատմամբ: Շվեյցարացի Ստեֆան Լամբյելը փորձեց մրցակցել նրա հետ, սակայն ոչինչ չստացվեց: Շվեյցարացին ստիպված էր բավարարվել արծաթե մեդալով: Իսկ բրոնզե պարգեւին արժանացավ կանադացի Ձեֆրի Բաելը:

Օլիմպիական չեմպիոնը հայտարարել է, որ մտադիր չէ հրաժեշտ տալ սիրողական գեղասահքին եւ ցանկանում է հաջորդ օլիմպիադայում եւս ոսկե մեդալ նվաճել: «Իրոք որ, սիրողական գեղասահքում մեծ գումարներ չես վաստակի: Գրան պրիի խաղարկությունում հաղթելու դեպքում պարգեւավճարը 5 հազար դոլար է կազմում: Սիրողական սպորտում մնում է մտածել միայն տիտղոսների մասին: Գուցե եւ ճիշտ է, որ գեղասահորդները հեռանում են սիրողական գեղասահքից եւ հանդես են գալիս պրոֆեսիոնալների մրցումներում, սակայն դեռ 23 տարեկան եմ եւ մինչեւ հաջորդ օլիմպիադան շատ բան կսովորեմ, կկատարելագործեմ տեխնիկաս, նոր ծրագիր կմշակեմ, եւ կփորձեմ եւս մեկ անգամ օլիմպիական չեմպիոն հռչակվել: Իսկ Թուրինում իրականացավ երազանքս, ինչի համար անչափ ուրախ եմ», նշել է նորընծա չեմպիոնը:

Պիլյովայի դեմ քրեական գործ է հարուցվել

Բիաթլոնիստների միջազգային միության գործկոմը որոշում է կայացրել երկու տարով որակազրկել ռուսաստանցի բիաթլոնիստուհի Օլգա Պիլյովային արգելված խթանիչներ օգտագործելու համար: Բացի այդ, նա ստիպված է հետ վերադարձնել նվաճած արծաթե մեդալը: Պիլյովայից նաեւ վերցվել է հավատարմագրման քարտը, որի հետեւանքով ռուսաստանցի մարզուհին այլեւս իրավունք չունի բնակվելու օլիմպիական ավանում:

Սակայն սա դեռ վերջը չէ: Թուրինի դատախազությունը քրեական գործ է հարուցել Օլգա Պիլյովայի դեմ: Հիշեցնենք, որ ՄՕԿ-ի իտալական կառավարության միջեւ կնքված պայմանագրի համաձայն, Թուրինի օլիմպիադայում արգելված խթանիչներ օգտագործած մարզիկները քրեական պատասխանատվության պետք է ենթարկվեն: Թուրինի Գլխավոր դատախազությունն արդեն քրեական գործ է հարուցել: Դատավճիռը կհրապարակվի 6-7 ամիս հետո:

ՀԱՄՄԱՍ

Դավիթ Հարությունյանը գերազանցեց մրցակիցներին

Մոսկվայում ավարտվեց շախմատի «Սերոֆլոտի» մրցաշարը: Ավարտական տուրն աչքի ընկավ պայքարի արտակարգ լարվածությամբ: Երկու առաջատարներն էլ պարտվեցին: Պավել Էլյանովը սեւերով զիջեց Շահրիար Մամեդյարովին, իսկ Կիրիլ Գեորգիեւը սպիտակներով պարտվեց Զրիշան Սասիկիրանին: Այս անհաջողությունների պատճառով երկու շախմատիստներն էլ զրկվեցին հաղթող ճանաչվելու հնարավորությունից: Իսկ առաջին չորս տեղերը գրավեցին վրաց շախմատիստ Բայադուր Ջոբավան, մոլդովացի Վիկտոր Բոլոգանը, հնդիկ գրոսմայստեր Զրիշան Սասիկիրանը եւ ադրբեջանցի Շահրիար Մամեդյարովը: Նրանք բոլորն էլ վաստակեցին 6,5-ական միավոր: Լրացուցիչ գործակիցները հաշվի առնելով, մրցաշարի հաղթող ճանաչվեց վրաց 22-ամյա շախմատիստ Բայադուր Ջոբավան: Նա արժանացավ գլխավոր պարգեւին՝ 30 հազար դոլարի եւ իրավունք ստացավ մասնակցելու Դորտմունդի մրցաշարին:

Ինչ վերաբերում է հայ շախմատիստներին, ապա նրանցից բոլորից հաջող հանդես եկան Տիգրան Պետրոսյանն ու Վլադիմիր Հակոբյանը, որոնք էլ վաստակեցին 6-ական միավոր: Նրանք երկուսն էլ ավարտական տուրում հաղթանակներ տոնեցին: Հակոբյանը սեւերով պարտության մատնեց ղազախստանցի Մուրթազ Կազգալաեւին, իսկ Պետրոսյանը սպիտակներով հաղթեց Ալեքսանդր Կոստենյուկին: Փաստորեն, նախորդ տուրում Հակոբյանի կրած միակ պարտությունը Կիրիլ Գեորգիեւից ճակատագրական եղավ: Այլապես հայ շախմատիստը կարող էր հաղթող ճանաչվել: Ամեն դեպքում թե՛ Հակոբյանը, թե՛ Պետրոսյանը վաս հանդես չեկան: Լրացուցիչ գործակիցներով Պետրոսյանը զբաղեցրեց 7-րդ տեղը, Հակոբյանը՝ 8-րդ հորիզոնականը: Նրանք արժանացան 2000-ական դոլարի: Կարեն Ասրյանը ոչ-ոքի ավարտելով պարտիան Նիկոլա Սեդլակի հետ, 5,5 միավորով զբաղեցրեց 15-րդ տեղը: 25-րդ տեղում 5 միավորով Գաբրիել Սարգսյանն է, որը ոչ-ոքի խաղաց Բու Քսյանջիի հետ:

Արտաքս Մինասյանը 4 միավորով գրավեց 63-րդ տեղը, իսկ ահա Աշոտ Անաստասյանը 2 միավորով եզրափակեց մրցաշարային աղյուսակը՝ գրավելով 93-րդ տեղը: Վարուժան Հակոբյանը (64-րդ տեղ) եւ Սերգեյ Մովսիսյանը (67-րդ) վաստակեցին 4-ական միավոր:

A2 մրցաշարում հաղթող ճանաչվեց Վրաստանում բնակվող Դավիթ Հարությունյանը, որը վաստակեց 6,5 միավոր: Նման արդյունք ցույց տվեցին եւս 11 շախմատիստներ, որոնց Դավիթը գերազանցեց լրացուցիչ ցուցանիշներով: Ավարտական տուրում Դավիթը ոչ-ոքի ավարտեց պարտիան գերմանացի Միխայել Հոֆմանի հետ: Դավիթ Հարությունյանը կպարգեւատրվի 12 հազար դոլարով: Հայաստանի ներկայացուցիչներից լավագույն ցուցանիշն ունի Զավեն Անդրեասյանը, որը 5,5 միավորով 26-րդ տեղը զբաղեցրեց:

Այս անգամ մեր դահուկորդները հասան վերջնագիծ

Հայաստանցի դահուկորդներ Էդմոնդ Խաչատրյանն ու Հովհաննես Սարգսյանը կրկին մրցասպարեզ դուրս եկան, այս անգամ մասնակցելով 15 կմ դահուկավազքին: Մեր դահուկորդներին այս անգամ հաջողվեց հասնել վերջնագիծ, թեեւ կրկին նրանք հետնապահների թվում էին: Էդմոնդ Խաչատրյանը 96 մասնակիցների մեջ գրավեց 82-րդ տեղը՝ մրցատարածությունը հաղթահարելով 47 րոպե 37,8 վրկ-ում: Հովհաննես Սարգսյանը 88-րդն էր (50 րոպե 45,7 վրկ): Նշենք, որ մեր դահուկորդներն առաջ անցան Բոսնիայի, Իրանի, Ջենիայի, Բրազիլիայի, Պորտուգալիայի, Նեպալի, Կոստա Ռիկայի եւ Թաիլանդի ներկայացուցիչներից:

Նշենք նաեւ, որ Էդմոնդ Խաչատրյանը հաղթողից հետ մնաց 9 րոպե 36,5 վրկ-ով: Օլիմպիական չեմպիոնի տիտղոսը նվաճեց էստոնացի դահուկորդ Անդրյուս Վեերպալուն՝ իր երկրին պարգեւելով 3-րդ ոսկե մեդալը: Նա իր մոտակա հետապնդողին՝ չեխ Լուկաս Բաուերին գերազանցեց 14 վրկ-ով: Բրոնզե մեդալը նվաճեց աշխարհի գավաթի խաղարկության առաջատար Թոբիաս Անգերերը, որն ընդամենը 3,9 վրկ-ով գերազանցեց ռուսաստանցի Վասիլի Ռոչեւին:

Մրցանակակիրների թիվն աճում է

Թուրինի օլիմպիական խաղերում օր-օրի աճում է մրցանակակիր դարձած մարզիկների քանակը: Եվս երկու երկրների ներկայացուցիչներ՝ Մեծ Բրիտանիան եւ Սլովակիան իրենց օգտին առաջին պարգեւները գրանցեցին: Մրցումների հերթական օրն ԱՄՆ-ի, Գերմանիայի եւ Ռուսաստանի հավաքականներն իրենց նվաճած ոսկե մեդալների թիվն ավելացրին մեկով: Յուրաքանչյուր նվաճման են հասել էստոնացիները, որոնք թեեւ նվաճել են երեք մեդալ, սակայն բոլորն էլ ոսկե: Իսկ ահա մեդալների ընդհանուր քանակով առաջատար նորվեգացիներին չհաջողվեց որեւէ մեդալ նվաճել: Ներկայացնում ենք այն 23 երկրների ցանկը, որոնց պատվիրակները Թուրինում կանգնել են պատվո պատվանդանին:

Երկիր	Ոսկե	Արծաթե	Բրոնզե	Ընդ.
1. ԱՄՆ	6	3	1	10
2. Գերմանիա	5	4	2	11
3. Ռուսաստան	5	2	4	11
4. Ավստրիա	3	2	1	6
5. Էստոնիա	3	-	-	3
6. Շվեդիա	2	1	1	4
7. Իտալիա	2	-	3	5
8. Ֆրանսիա	2	-	2	4
9. Նորվեգիա	1	6	6	13
10. Կանադա	1	3	4	8
11. Չինաստան	1	2	3	6
12. Շվեյցարիա	1	2	1	4
13. Հոլանդիա	1	2	1	4
14. Կորեա	1	1	1	3
15. Ավստրալիա	1	-	-	1
16. Ֆինլանդիա	-	2	3	5
17. Չեխիա	-	2	-	2
18. Մեծ Բրիտանիա	-	1	-	1
19. Բուլղարիա	-	1	-	1
20 Սլովակիա	-	1	-	1
21. Խորվաթիա	-	1	-	1
22. Լատվիա	-	-	1	1

Հետնապահների առավելությամբ

Երեք հանդիպումներով ավարտվեց ՈՒԵՖԱ-ի գավաթի 1/16 եզրափակիչի առաջին փուլը: Բոլոր հանդիպումներում էլ առավելության հասան այն թիմերը, որոնք մասնագետների կարծիքով զույգերում հետնապահ էին համարվում: Շվեյցարական «Թունը» սեփական հարկի տակ հյուրընկալել էր բունդեսլիգայում 2-րդ տեղում ընթացող «Համբուրգին»: Բրազիլացի կիսապաշտպան Ադրիանոյի խփած միակ գնդակը հաղթանակ պարգեւեց շվեյցարացիներին: Պրահայում տեղի «Սլավիան» պարտության մատնեց իտալական «Պալերմոյին» (2-1): Իսկ ահա Շտուտգարտում հաջողությունն ուղեկցեց հյուրերին՝ անգլիական «Միդլսբրոյի» ֆուտբոլիստներին, որոնք հաղթեցին 2-1 հաշվով:

Էջը պատրաստեց ԱՇՈՏ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆԸ

ԱԶԳ

Օրվա հետքերով

«Քաղաքացիական հասարակությունը եւ նրա ինստիտուտները զարգացած չեն, դրա համար զարգացած չէ նաեւ մամուլը»

Նորանկախ Հայաստանի ԶԼՄ-ների անցած ճանապարհին երեկ Մամուլի ազգային ակումբում իր գնահատականն էր տալիս **«Ազգ»** օրաթերթի գլխավոր խմբագիր Հակոբ Ավետիսյանը: Ինչ է փոխվել այս տարիներին, կայացել են ԶԼՄ-ները եւ հատկապես մամուլը, ինչ խոչընդոտներ կան վերջինիս զարգացման համար: Հարցեր, որոնց քննարկման առանցքում բազմաթիվ խոչընդոտներին զուգահեռ ընդգծվեց մամուլի վաս տարածման խնդիրը եւ գովազդային ոչ ճիշտ հաղորդակցությունը թերթ-հեռուստատեսություն զուգահեռականում:

Վայրիվերումներով, մամուլի նկատմամբ ոտնձգություններով եւ խժդժություններով 15 տարի առաջ իր ճանապարհը սկսած հայաստանյան նոր մամուլը, Հակոբ Ավետիսյանի խոսքերով, 1997 թ-ին էլ չկայացավ, երբ թվում էր, թե արեւելաեվրոպական երկրների նման մեր մամուլն էլ կկայանար: Իսկ չկայացման պատճառները բազմաթիվ են: Օրինակ, խմբագիրը մեծ խոչընդոտ է համարում մամուլի տարածման վաս աշխատող համակարգը՝ նմանեցնելով այն «կապկային բիզնեսի»: «Ցավալի է, որ 8-10 տարիներին մեր թերթերի տպաքանակը չավելացավ բաժանորդով», նշեց խմբագիրը եւ հավելեց, որ այս իմաստով մեր թերթերը հեռանկար չեն տեսնում եւ դրա համար էլ չեն աշխատում իրենց վրա: Նա նաեւ անդրադարձավ մամուլի տարածման այն նոր օրենքով հաստատագրված վճարներին, որոնք սահմանափակում են մամուլ տարածող փոքր եւ ազատ ընկերությունների աշխատանքը, եւ փաստորեն կրկին խոչընդոտվում է հիշյալ համակարգի գործունեությունը. «Սրանից հետո որեւէ տարածող նոր ընկերություն չի համարձակվի դաշտ մտնել»: Առհասարակ թերթային բիզնեսի համար խմբագիրը նշեց, որ մամուլը ազատ կլինի այն ժամանակ, երբ կարողանա կառավարվել եւ տարածվել բիզնեսային ձեւով:

Ըստ պրն Ավետիսյանի, ոչ մեծ ներդրումներով իրենց գործը սկսած մամուլի զարգացմանը խանգարում է նաեւ հեռուստաընկերությունների աշխատանքը, որոնք չափազանց շատ են մեր երկրի լսարանի համար եւ բավական դժվար են եկել իրենց գործառույթների սահմաններից: Օրինակ, հեռուստատեսություններում գովազդ տեղադրելը այնքան մատչելի է, որ ամենը կարող են իրենց աղրանքը հեռուստատեսությամբ գովազդել: Մյուս երկրների գովազդների դժվարամատչելի գները հիշեցնելով՝ խմբագիրը նշեց, որ ճիշտ գնային քաղաքականության դեպքում թերթը կունենա իր գովազդատուներին, հեռուստատեսությունն էլ՝ իր: Դրանից կօգտվեն երկուսն էլ: Իսկ մեր պարագայում, երբ թերթերը հիմնականում հայտարարություններ եւ ծանուցումներ են տալիս (եւ ոչ միշտ գովազդ), հեռուստատեսությունները սկսել են դա էլ վերցնել եւ այդպիսով սահմանափակել մամուլի հնարավորությունները: Ինչ է տացվում. «Մենք ունենք ազդեցիկ, բայց քաղաքականապես ոչ ազատ հեռուստատեսություն եւ նվազ ազդեցությամբ, բայց որոշ չափով ազատ տպագիր մամուլ: Սա շատ լավ ծրագրված է վերեւներում եւ լավ էլ գործում է», ընդգծեց խմբագիրը:

Այս տարիների հետաքրքիր հայացք գցելուց պարզ դարձավ, որ մամուլը «եթե չասենք հետընթաց է արել, գոնե պետք է ասենք, որ դոփում է տեղում»: ԶԼՄ-ների անազատության եւ ճնշումների առնչությամբ պրն Ավետիսյանը նշեց, որ թերթերի վրա ճնշումներն ավելի նվազ են, որովհետեւ դրանց ազդեցության շրջանակն է նվազ: «Քաղաքացիական հասարակությունը եւ նրա ինստիտուտները զարգացած չեն, դրա համար էլ զարգացած չէ նաեւ մամուլը», համոզված է **«Ազգ»** օրաթերթի խմբագիրը, որի կարծիքով միակ լուսավոր կետն այն կլինի, որ գոնե մամուլի մարդիկ հավաքվեն եւ համակարգեն որոշ հարցեր՝ իրենց կորպորատիվ շահերի համար:

ԳՈՌԱՐ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

Գյուղական ու քաղաքային համայնքների սահմանները ճշտվում են

Երեկ կառավարությունում կայացել է 33 մարզերի եւ համայնքների վարչական սահմանների նկարագրման աշխատանքները կարգավորող կառավարական հանձնաժողովի նիստ: Քննարկվել է այս ասպարեզում վաղուց լուծման կարիք զգացող եւ նույնիսկ քաղաքական շահարկումների առիթ դարձած խնդիր՝ գյուղերի ու համայնքների սահմանները ճշտելու վերաբերյալ:

Հիշեցնենք, որ տասնյակ գյուղական ու քաղաքային համայնքներ, անկախացումից հետո հայտնվեցին անորոշ կարգավիճակում: Դա պատճառ էր դառնում, որ բնակչության համար կենսական նշանակության բազմաթիվ խնդիրներ տարիներով լուծում չստանան, որովհետեւ, ասենք, տվյալ գյուղի կամ համայնքի վարչական պատկանելությունն անորոշ է:

Կառավարությունում երեկ քննարկվել են Արագածոտնի, Արարատի, Արմավիրի, Գեղարքունիքի, Շիրակի, Տավուշի, Կոտայքի, Լոռու եւ Սյունիքի մարզերի շուրջ 56 գյուղական եւ 13 քաղաքային համայնքների վարչական սահմանների ճշգրտման հարցեր: Հանձնաժողովը որոշումներ է ընդունել նաեւ համայնքների քաղաքաշինական զարգացման ուղղություններն ու ծավալները կարգավորելու վերաբերյալ:

«Ազգն» առաջիկայում ավելի մանրամասն կանդրադառնա կառավարական ճշգրտումներին: Կ. Դ.

Եվրոպական հանձնակատարը հույս ունի, որ 2006-ը...

1-ին էջից

Տիկին Ֆերերո-Վալդները նշեց, որ, իհարկե, դեռ շատ աշխատանք կա, բայց բանակցությունները լավ են ընթանում, ավելացնելով, որ առանց տարածաշրջանային համագործակցության եւ կայունության, Կովկասում հնարավոր չէ կայունություն ապահովել: «Հուսով եմ, որ այս տարի կարող ենք տարածաշրջանային հակամարտությունների խաղաղ լուծման լավ առաջընթաց արձանագրել», ասաց տկն Ֆերերո-Վալդները:

Արտգործնախարար Օսկանյանը խոսեց հակամարտության լուծման ճանապարհին եւ դրանից հետո Եվրոմիության աջակցության անհրաժեշտության մասին: «Տեսական եւ գործնական օգնությունը երեք երկրների ինտեգրացիային կարող է լավ մթնոլորտ ապահովել հարցի կարգավորման ճանապարհին», ասաց նա:

Թուրքիայի եւ Հայաստանի ԱԳ նախարարների հանդիպում դեռեւս չի նախատեսվում

«Բոլոր հարեւանների հետ նորմալ հարաբերություններ ունենալը Թուրքիայի պարտադիր պայմաններից է: Մենք լինելով հարեւաններից մեկը, հույս ունենք, որ այս հարցը (սահմանի վերաբացման վերաբերյալ-Թ. Մ.) որպես օրակարգային անպայման կքննարկվի», նշեց պրն Օսկանյանը, ավելացնելով, որ, ցավոք, Թուրքիայի իր գործընկերոջ հետ հանդիպում առայժմ չի նախատեսվում, Թուրքիայի կողմից սահմանի վերաբացման վերաբերյալ առաջխաղացման բացակայության պատճառով:

Հանձնակատարը նշեց, որ բանակցությունների հիմքում հստակ ակնկալվում է սահմանի բացում, սակայն «սա մի հարց է, որ պետք է դրվի բանակցությունների օրակարգում: Մենք միշտ ասել ենք, որ տարածաշրջանային համագործակցությունը շատ կարեւոր է»:

«Առանց Հայաստանի երկաթգծի կառուցում չենք ֆինանսավորի»

Բենիտա Ֆերերո-Վալդներին ուղղված հարցին, թե ինչ մոտեցում ունի Կարս-Ախալքալաք-Թբիլիսի-Բաքու երկաթգծի կառուցման վերաբերյալ, նա հայտարարեց, որ իրենք չեն աջակցի տարածաշրջանային այն երկաթուղային ծրագրին, որը չի ներառի Հայաստանը:

Հանձնակատարը տեղյակ չէ Գուրգեն Մարգարյանի սպանության գործին

Լրագրողների հարցին, թե ինչպե՞ս է վերաբերվում Ֆերերո-Վալդները երկու օր առաջ Ադրբեջանի Ազգային-դեմոկրատական կուսակցության՝ Ռամիլ Սաֆարովին «տարվա մարդ» տիտղոս շնորհելուն, վերջինս պատասխանեց, որ տեղյակ չէ այդ իրադարձություններին: Իսկ պրն Օսկանյանն ավելացրեց. «Ցավալի է, որ ոճրագործին որեւէ մեկը կարող է «տարվա մարդ» հռչակել: Սա շատ վաս ազդանշան է տալիս եւ չի նպաստում հարցի խաղաղ կարգավորմանը»: Իհարկե, կարելի է ասել, թե դա պետությունը չի անում, սակայն, ըստ Օսկանյանի, ցավալի է, որ ադրբեջանական կառավարությունը չի դատապարտում:

ՔԵՆԱՐԿՈՒՄ

Ջավախքում կրթական համակարգը քայքայման եզրին է

Վրաստանի հայ համայնքի, հատկապես ջավախահայության կրթական հիմնախնդիրներին էր նվիրված «Ջավախք» հայրենակցական միության եւ «Հզոր հայրենիք» կուսակցության կազմակերպած քննարկումը: «Հզոր հայրենիք» կուսակցության նախագահ Վարդան Վարդապետյանը նշեց, որ վերջերս տարբեր առիթներով խոսվում է Ջավախքի խնդիրների մասին, շատ դեպքերում խեղաթյուրված, ինչն էլ ազդում է հայ-վրացական միջպետական հարաբերությունների վրա:

Փաստացի Սամցխե-Ջավախքում ներկա դրությամբ գործում է 116 հայկական դպրոց 21 հազար աշակերտով: Վերջին տասը տարիներին հայկական դպրոցներում պակասել է առաջին դասարանցիների թիվը՝ 2004 թ.-ի դրությամբ կազմելով ընդամենը 1403 երեխա: Ըստ քննարկման մասնակիցների, Ջավախքում կան դպրոցներ, որոնք շրջանավարտներ չեն տալիս: Հայաստանյան հաղորդակցությունները գրեթե բոլոր կուսակցությունների մասնակիցների ընդհանուր կարծիքն այն է, որ Հայաստանը պետք է աջակցի Ջավախքի դպրոցներին ոչ միայն դասագրքերով եւ մի քանի դպրոցների նորոգմանը մասնակցելով:

Բաց է դպրոցի ուսուցչական կազմը բարձրակարգ կադրերով համալրելու հարցը, կրթության նոր օրենքի արդյունքում հստակ չէ մայրենի լեզվով առարկաների դասավանդման խնդիրը, որոշ առարկաներ մայրենի լեզվով ատեստատում գնահատվելու հարցը, վրացահայության բարձրագույն կրթության կազմակերպումը եւ այլն:

«Ջավախք» հայրենակցական միության նախագահ Հովհաննես Այվազյանը հայկական դպրոցի վիճակը Ջավախքում օրհասական համարեց: Ըստ պրն Այվազյանի, եթե հայկական դպրոցը Ջավախքում չկարողանան պահել, ապա հայապահպանության մասին խոսել չի լինի: Ինչ վերաբերում է Վրաստանում կրթության նոր օրենքին, ապա այն բաց է թողել հայկական դպրոցների ֆինանսավորման, վրացերենով դասավանդվող առարկաների, ատեստատներում հայ ժողովրդի եւ հայ ազգային փոքրամասնությանը վերաբերող առարկաներ մտցնելու խնդիրները եւ այլն:

«Ջավախք» ժողովրդական շարժման նախագահ Նորիկ Կարապետյանի գնահատականներն ավելի ծայրահեղ էին ու թերեւս ավելի իրական: Ջավախքի կրթական համակարգը քայքայման եզրին է, այնտեղ տարվում է հայաթափման քաղաքականություն, իսկ Հայաստանում դրան ուշադրություն չեն դարձնում: Ջավախքում հայկական դպրոցները պակասում են, եւ որքան էլ տարօրինակ թվա, նույն ֆինանսավորման «պատճառաբանված բացակայության» պայմաններում բացվում են վրացական դպրոցներ:

Այս քննարկումը կազմակերպիչների ներկայացմամբ առաջինն էր, բայց ոչ վերջինը: Շուտով կանդրադառնան Ջավախքի մշակութային, հոգեւոր, սոցիալ-տնտեսական եւ քաղաքական խնդիրներին:

ԱՂԱՎՆԻ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

Լրագրողներն ընդդեմ թրաֆիկինգ կոչվող չարիքի

Հայաստանում ՄԱԿ-ի «Թրաֆիկինգի դեմ պայքարի» ծրագրի շրջանակներում տարածաշրջանային հռչակագրին միացած լրագրողական հանձնախմբի չորս ներկայացուցիչներ՝ «Ազգ», «Հայաստանի Հանրապետություն» օրաթերթերի, Գյումրու ժուռնալիստների «Ասպարեզ» ակումբի լրագրողներ Մարիետա Մակարյանը, Գալուստ Նանյանը, Գոհար Մկրտչյանը եւ «Թալին աշխարհ» թերթի գլխավոր խմբագիր Համլետ Խաչատրյանը երեկ այս թեմայով հանդիպում-քննարկում էին կազմակերպել Գյումրիում գործող լրատվամիջոցների եւ հասարակական կազմակերպությունների ներկայացուցիչների հետ: Հանդիպման ընթացքում խոսվեց մեր հանրապետությունում թրաֆիկինգի դեմ պայքարի քայլերի եւ խնդիրների, մեզանում այդ երեւույթը ծնող հատկապես սոցիալական պատճառների մասին, կարեւորվեց այս գործում ԶԼՄ-ների ու հասարակական կազմակերպությունների դերը:

Հանձնախմբի անդամները երեկոյան հանդես էին գալու տեղական հեռուստաթերթում՝ պատասխանելով նաեւ հեռուստադիտողների հարցերին: Նույն օրը, նախքան Գյումրի հասնելը, նրանք նույնիսկ այցով եղել էին Աղարանում:

Գ. Մ.

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ԲԱՑ ԲԱԺՆԵՏԻՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

Տեղեկացնում ենք Ձեզ, որ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆԸ լրացուցիչ մասնակիցներ ներգրավելու նպատակով նախատեսում է լրացուցիչ 14000 հատ 10000 դրամ անվանական արժեք ունեցող հասարակ անվանական բաժնետոմսերի թողարկում: Արդյունքում ավելացվել կանոնադրական կապիտալը 140000000 դրամով: Կանոնադրական կապիտալի ավելացման արդյունքում ԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆ բաժնետոմսերի հանրագումարը կազմի 29750 հատ, եւ դրանց անվանական արժեքի ընդհանուր գումարը կազմի 297500000 դրամ:

Վերոնշյալ կարգադրությունը 2006թ. մարտի 6-ին ժամը 12.00, «ԼՅՈՒՔՍ» ԲԲԸ գտնվում է Երեւան Գասեցյի 2-րդ փող. 9-տնի, որտեղ կունենա ԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆ բաժնետերերի տարեկան ընդհանուր ժողովը, որը նիստի բացակայության պատճառով չկայացավ 2006թ. փետրվարի 13-ին:

Խնդրանում ենք Ձեր ուշադրությանը ներկայացնում ենք ընդհանուր ժողովում քննարկվող օրակարգը

ՕՐԱԿԱՐԳ

1. Լրացուցիչ բաժնետոմսերի թողարկման միջոցով կանոնադրական կապիտալի ավելացման մասին հարց
2. Լրացուցիչ բաժնետոմսերի թողարկման միջոցով կանոնադրական կապիտալի ավելացումը՝ որոշս խոսքի գրանցում, հասանելիս մասին հարց
3. Լրացուցիչ բաժնետոմսերի թողարկման ընթացքում հնարավոր շահադրգիռությամբ գրանցումները թույլատրելու մասին հարց
4. Լրացուցիչ բաժնետոմսերի թողարկման ընթացքում հիմնադիր բաժնետերերի սեփականաբերերի նկատմամբ նախապատվության իրավունքի չկիրառման մասին հարց

Բաժնետերերի տարեկան ընդհանուր ժողովին մասնակցելու իրավունք ունեցող բաժնետերերի ցուցակի կազմման անպայմանը սահմանվել է 2006 թվականի հունվարի 27-ը: Բաժնետերերի տարեկան ընդհանուր ժողովին մասնակցողների գրանցումը սկսվում է 2006թ. մարտի 4-ին՝ ժամը 11.30-ին:

Տեղեկացնում ենք Ձեզ նաեւ, որ ժողովի օրակարգի 2-րդ եւ 4-րդ հարցերին որեւէ հիմնական կամ հիմնադրամը չմասնակցած հիմնադիր բաժնետերերի սեփականաբերերն իրավունք ունեն պահանջել բաժնետոմսերի տրամադրման արժեքի սահմանում եւ իրենց պատկանող բաժնետոմսերի կամ դրանց մի մասի հետգնում «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» ՀՀ օրենքի 57 եւ 58 հոդվածներով սահմանված կարգով:

Հետգնման գնի որոշման եւ բաժնետոմսերի կամ դրանց մի մասի հետգնման պահանջի իրավունքի իրականացման դիմումը, որպես է մինչեւ 2006թ. մարտի 19-ը՝ ժամը 17.00, «ԼՅՈՒՔՍ» ԲԲԸ ներկայացնել գրավոր դիմում գրանցում հետգնման ներկայացված բաժնետոմսերի հանրագումարը եւ բաժնետիրոջ բնակության (գտնվելու) վայրը: Գրավոր դիմումը կից պետք է ներկայացնի «Հայաստանի Կենտրոնական դեպոզիտարիա» ԲԲԸ-ի կողմից տրված հաշվետվությունը:

Նշված պահանջը կարող է ներկայացվել, եթե 2006թ. մարտի 6-ին բաժնետերերի տարեկան ընդհանուր ժողովը ընդունի նշված որոշումները:

Սահմանված 45 օրվա ընթացքում ներկայացված բաժնետերերի հետգնման պահանջների հիման վրա ընկերությունը խորհուրդը 2006թ. մարտի 19-ից 30 օրվա ընթացքում իրականացնում է անկախ գնահատող՝ բաժնետոմսերի հետգնման գնի որոշման համար ու կազմակերպում է բաժնետերերի բաժնետոմսերի հետգնումը եւ «Հայաստանի Կենտրոնական դեպոզիտարիա» ԲԲԸ-ում հաշվառման փոփոխությունների գրանցումը:

Ձեզ ենք ներկայացնում կանոնադրության փոփոխության նախագիծը

ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ
(Փոփոխություններ)

1. «ԼՅՈՒՔՍ» բաց բաժնետիրական ընկերության կանոնադրության 5.2 կետը կարդալ հետեւյալ խմբագրությամբ
«ԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆ կանոնադրական կապիտալը կազմում է 297500000 դրամ, որը կազմում է 29750 հատ սովորական անվանական բաժնետոմս, մեկ բաժնետոմսի անվանական արժեքը կազմում է 10000 դրամ»

«ԼՅՈՒՔՍ» ԲԲԸ
Բաժնետերերի տարեկան ընդհանուր ժողովի
ՔՎԵԱԹԵՐԹԻԿ

06.03.2006թ. — Երեւան
ժամը 12.00 — Գասեցյի 2/փող., 9ա

1. Լրացուցիչ բաժնետոմսերի թողարկման միջոցով կանոնադրական կապիտալի ավելացման մասին հարց
«կողմ» «դեմ» «ձեռնպահ»
2. Լրացուցիչ բաժնետոմսերի թողարկման միջոցով կանոնադրական կապիտալի ավելացումը՝ որոշս խոսքի գրանցում, հասանելիս մասին հարց
«կողմ» «դեմ» «ձեռնպահ»
3. Լրացուցիչ բաժնետոմսերի թողարկման ընթացքում հնարավոր շահադրգիռությամբ գրանցումները թույլատրելու մասին հարց
«կողմ» «դեմ» «ձեռնպահ»
4. Լրացուցիչ բաժնետոմսերի թողարկման ընթացքում հիմնադիր բաժնետերերի սեփականաբերերի նկատմամբ նախապատվության իրավունքի չկիրառման մասին հարց
«կողմ» «դեմ» «ձեռնպահ»

Ծանուցում.– Քվեարկության դրված հարցի վերաբերյալ հիմնադրության արտոնագրերն են՝ «կողմ», «դեմ», «ձեռնպահ»:

Քվեարկման ժամանակ հարցի դրմամբ հիմնադրի կողմից լրացվում է միայն մեկ (նշված) արտոնագիր, մյուս երկուսը՝ ջնջվում են: Քվեարկության արդյունքները հաշվարկվելու վերջ նշված պահանջի իրականացմամբ լրացված հիմնադրները հանձնվում են անձամբ եւ հաշվի չեն առնվում:

Սույն հիմնադրամը պետք է ստորագրի բաժնետերը կամ նրանց ներկայացուցիչ կողմից:

Բաժնետերոջ Անունը Անուն
Բաժնետերոջ բաժնետոմսերի հանրագումարը
Բաժնետերոջ ստորագրությունը ✔

Քվեարկության արդյունքներ՝
«կողմ» «դեմ» «ձեռնպահ» նշանակում է հիմնադրի հարցին «կողմ» հիմնադրությունը
«կողմ» «դեմ» «ձեռնպահ» նշանակում է հիմնադրի հարցին «դեմ» հիմնադրությունը
«կողմ» «դեմ» «ձեռնպահ» նշանակում է հիմնադրի հարցին «ձեռնպահ» հիմնադրությունը

ԳՈՎԱԶԴԻ ՀԱՄԱՐ ԶԱՆԳԱՀԱՐԵԼ՝ 58-24-83

Լրատուական գործունեություն իրականացնող՝ «Ազգ օրաթերթ» ՍՊԸ, Երեւան, Հանրապետության 47: Պետական գրանցման վկայականի համարը՝ 02 Ա N 047261, տրված՝ 17.02.00 թ.:
Թողարկման պատասխանատու, գլխ. խմբ. Հակոբ Ավետիսեան: Տպաքանակ՝ 3000, ստորագրված է տպագրության՝ 17.02.2006, գինը՝ 100 դրամ, տպագրում է «Գինդ» տպագրատանը: